

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MEKÂNSAL DOKULARI FARKLILAŞAN YERLEŞİM
ALANLARININ ‘SAVUNULABİLİR MEKÂN’ KAVRAMI
ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

HALİD COŞKUN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

GEBZE
2022

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MEKÂNSAL DOKULARI FARKLILAŞAN
YERLEŞİM ALANLARININ
‘SAVUNULABİLİR MEKÂN’ KAVRAMI
ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

HALİD COŞKUN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED ZİYA PAKÖZ

GEBZE
2022

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

**EVALUATION OF RESIDENTIAL AREAS
WITH DIFFERENT SPATIAL PATTERNS
THROUGH DEFENSIBLE SPACE CONCEPT**

HALİD COŞKUN
**A THESIS SUBMITTED FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE
DEPARTMENT OF CITY AND REGIONAL PLANNING**

THESIS SUPERVISOR
ASSIST. PROF. DR. MUHAMMED ZİYA PAKÖZ

GEBZE
2022

GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU
----------------------------------	--------------------------------------

GTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 03/02/2022 tarih ve 2022/06 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 21/02/2022 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Halid COŞKUN'un tez çalışması Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED ZİYA PAKÖZ

ÜYE

: PROF. DR. MEHMET KÜÇÜKMEHMETOĞLU

ÜYE

: DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET GÜN

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

Gelişen teknolojiyle birlikte sürekli değişen ve büyüyen şehirlerimizde mekânsal form açısından birtakım farklılıklar olduğu görülmektedir. Bazı mahalleler organik ve kendiliğinden bir kentsel doku ile gelişirken bazı mahalleler de dik açılı veya radyal formlara sahip olabilmektedir. Bu çalışma suç olgusunun ve güvenlik algısının kentsel formun biçimlenişi ile ilişkisini irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda İstanbul, Fatih İlçesinde yer alan ve mekânsal dokuları farklılık gösteren birbirine komşu Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri çalışma alanı olarak seçilmiştir. Çalışma alanı Oscar Newman'ın "Savunulabilir Mekân" (Defensible Space) kavramı üzerinden ve Bill Hillier & Julienne Hanson tarafından geliştirilen "Mekân Dizimi (Space Syntax) yöntemi" ile incelenmiştir. Çalışma kapsamında yapılan saha araştırması sonuçları, hem mekân dizimi yöntemiyle, hem de istatistiki olarak analiz edilmiştir. Kentlerin hızla kalabalıklaşmasının bir sonucu olarak artan suç oranları ve güvenlik kaygıları, yerel ve merkezi yönetimlerin politika, plan ve tasarım kararlarını etkilemektedir. Bu araştırma şehirlerimizde daha güvenli mekânlar oluşturulmasına yönelik bu kararlar için önemli bir altlık oluşturacaktır. Şehrin cadde, sokak, park alanları gibi tüm kamusal mekânların kullanıcılara her an güvenli bir ortam sağlayabilmesi amacıyla bu tür bilimsel araştırmalar yapılması önem arz etmektedir. Çalışmanın sonucunda şehir planlama kriterleri doğrultusunda ne gibi etkenlerin göz önüne alınması ve ne tür konuların ihmal edilmemesi gerektiği konusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mekânsal Form, Savunulabilir Alan, Mekân Dizimi, Kentsel Suç, İstanbul.

SUMMARY

There are some differences in terms of spatial form in our cities that constantly change and grow with the developing technology. While some neighbourhoods develop with an organic and spontaneous urban texture, some neighbourhoods may have a grid or radial form. This study aims to examine the relationship between the crime rates and socio-spatial formation of the settlements. In this context, the adjacent Akşemsettin and Hırka-i Şerif Neighbourhoods, which are located in the Fatih District of Istanbul, Turkey and differ in spatial textures, have been selected as the study area. The study area is examined through Oscar Newman's concept of "Defensible Space" and "Space Syntax method" developed by Bill Hillier & Julienne Hanson. The results of the field research carried out within the scope of the study were analyzed both by the space syntax method and statistically. Increasing crime rates and security concerns as a result of the rapid crowding of cities affect the policy, plan and design decisions of local and central governments. This research will form an important basis for these decisions to create safer spaces in our cities. It is important to conduct such scientific studies in order to ensure that all public spaces such as streets, streets and park areas of the city can provide a safe environment for users at all times. As a result of the study, suggestions were developed about what factors should be taken into account and what kind of issues should not be neglected in line with the city planning criteria.

Key Words: Spatial Pattern, Defensible Space, Space Syntax, Urban Crime, Istanbul.

TEŞEKKÜR

İlk olarak, yüksek lisans eğitimimde benden desteğini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, mesleğini severek yapan ve sevdiren, öğrencilerine fırsatlar tanıyan ve onlara değer veren danışmanım, kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Ziya PAKÖZ'e,

ve her daim varlığını bana hissettiren yokluğunu bir an bile hissetmek istemediğim, akademik çalışmalarında bana yol gösteren ve beni destekleyen sevgili eşim Eda COŞKUN'a en içten ve samimi teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Tanımı	2
1.2. Amaç ve Kapsam	3
1.3. Yöntem	4
1.4. Tezin Önceki Çalışmalara Katkısı	6
2. KENTSEL MEKÂN VE SUÇ	7
2.1. Kentsel Mekân Kavramı	7
2.2. Suç Kavramı	10
2.3. Kentsel Mekân ve Suç İlişkisi	12
2.4. Mekânsal ve Suçbilimsel Yaklaşımlar	15
2.4.1. Kırık Camlar Kuramı	16
2.4.2. Rutin Aktiviteler Kuramı	17
2.4.3. Rasyonel Tercih Kuramı	18
2.4.4. Suç Deseni Kuramı	18
2.4.5. Savunulabilir Mekân	19
2.4.5.1. Bölgesellik	26
2.4.5.2. Doğal Gözetim	27
2.4.5.3. İmaj	28
2.4.5.4. Muhit	28
2.4.5.5. Bitişik Alanların Güvenliği	29
2.4.5.6. Newman'ın 3 Ana Konut Tipi Tanımı	30
2.5. Bölüm Değerlendirmesi	35
3. MEKÂN DİZİMİ YAKLAŞIMI	39

3.1. Mekân Dizimi Analiz Yöntemi	39
3.1.1. Eksenellik (Axiality)	40
3.1.2. Bağlanabilirlik (Connectivity)	42
3.1.3. Bütünleşme (Integration)	42
3.2. Bölüm Değerlendirmesi	44
4. ALAN ÇALIŞMASI	45
4.1. İkincil Veri Analizi	45
4.2. Mekânsal Analiz	50
4.2.1. Ulaşım Analizi	51
4.2.2. Mahalle Dokusu Analizi	52
4.2.3. Doluluk-Boşluk Analizi	53
4.2.4. Kat Yüksekliği Analizi	54
4.2.5. Bina Kullanım Durum Analizi	56
4.2.6. Aktif Yeşil Alan ve Spor Alanları Durum Analizi	58
4.2.7. Kuytu Alan – Çıkmaz Sokak Durum Analizi	59
4.2.8. Yapı Komşuluk İlişkisi ve Strüktürel Yapı Analizi	60
4.3. Mekân Dizimi Analizi	62
4.4. Mekânsal Düzenin Güvenlik Algısına İlişkin Saha Araştırması	68
4.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	70
4.4.2. Çıkarımsal İstatistikler	72
4.4.2.1. İkamet Yerinin Özelliklerine Göre Algı Değişimi	73
4.4.2.2. Demografik Özelliklere Göre Algı Değişimi	81
4.4.2.3. Covid-19 Salgınının Mahalle Algısına Etkisi	93
4.4.2.4. Ki-kare ve ANOVA Test Sonuçları Genel Değerlendirme	95
4.5. Bölüm Değerlendirmesi	98
5. SONUÇ	100
KAYNAKLAR	103
ÖZGEÇMİŞ	107
EKLER	108

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

<u>Simgeler ve</u>	<u>Açıklamalar</u>
<u>Kısaltmalar</u>	
Asymp.	: Asymptotic
Cad.	: Cadde
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
Mah.	: Mahalle
Ort.	: Ortalama
Sig.	: Significance
Sok.	: Sokak
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Vb.	: Ve benzeri

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil No:</u>	<u>Sayfa</u>
1.1: Çalışma Yöntemi Şematik Anlatım.	5
2.1: Rutin Aktiviteler Teorisi'ne göre suç mekânizması.	17
2.2: Pruitt Igoe Toplu Konut Projesi.	20
2.3: Pruitt-Igoe vaziyet planı.	21
2.4: Karanlık ve kuytuda kalan zemin kat.	22
2.5: Az katlı Carr Square Village evleri.	23
2.6: Newman'ın Özel-Kamusal Mekân Modellemesi.	25
2.7: Doğal Gözetim etkenine bir örnek.	27
2.8: Müstakil Evler (Müstakil, Yarı Müstakil ve Sıra Evler).	31
2.9: Asansörsüz binalar.	32
2.10: Yüksek Katlı Asansörlü Yapılar.	33
2.11: Üç Katlı Apartmanların İki Farklı Konfigürasyonu.	34
3.1: Konveks Harita (sol) ve Eksenel Harita (sağ).	41
3.2: Aksların birbirleri ile bağlanma durumu ve Bütünleşme (R-n) değerleri (kırmızıdan maviye azalan bütünleşme).	44
4.1: Akşemsettin (Kırmızı renkli alan) ve Hırka-i Şerif (Mavi renkli alan) Mahallesi.	47
4.2: Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri Nüfus Sayısı (10 Yıl).	47
4.3: Mahallelerin Yoğunluğu (kişi/km ²), b) Mahallelerdeki Hanehalkı Büyüklüğü.	48
4.4: Mahallelerin Eğitim Düzeyi Oranı.	48
4.5: Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri 2015-2019 Yılları Arası Gerçekleşen Suç Vaka Sayısı.	51
4.6: Ulaşım Aksları.	51
4.7: Mahalle Dokusu.	52
4.8: Doluluk-Boşluk Analizi.	54
4.9: Kat Yüksekliği Analizi.	55
4.10: Yapı Kat Yüksekliği.	56
4.11: Yapı Kullanımı.	57
4.12: a) Ticari Alanlar, b) Konut Alanları, c) Konut+Ticaret Alanları.	58

4.13: Aktif Yeşil Alanlar ve Spor Alanları.	59
4.14: Çıkılmaz Sokak Analizi.	60
4.15: Mekânsal Yapı İnceleme Güzergahı.	61
4.16: Akşemsettin (2) ve Hırka-i Şerif Mahallesi (1-3) Yapılaşma Düzeni.	61
4.17: Mahallelerdeki Yapılaşmada Kullanılan Yapı Malzemeleri.	62
4.18: Çalışma Alanı Geneli Mekân Dizim Analizi.	63
4.19: Akşemsettin Mahallesi Mekân Dizim Analizi.	64
4.20: Hırka-i Şerif Mahallesi Mekân Dizim Analizi.	65
4.21: Yaya Sayımı Sonucu Ulaşım Akslarının Kullanım Durumu.	66
4.22: Yaya Sayımı Yapılan Sokak ve Caddeler.	67
4.23: Anket Çalışmasının Yapıldığı Sokak ve Caddeler.	69

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
1.1: Veri Tablosu.	4
2.1: Mekânsal ve Suçbilimsel Yaklaşımlar.	35
4.1: Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri Demografik Göstergeler ve Kişi Başına Düşen Suç Oranı.	49
4.2: Mekânsal Analiz Genel Değerlendirme Tablosu.	68
4.3: Anket Katılımcılarının Demografik Nitelikleri.	70
4.4: Çalışmada Ki-kare ve ANOVA Testleri ile Karşılaştırılması Yapılan Konular.	74
4.5: Katılımcıların Mahallelerde İkamet Nedenleri.	75
4.6: Katılımcılara Göre Mahalleyi Tanımlayan Kelimeler.	75
4.7: Mahallelere Göre Sokak Asayiş Durumunu Kontrol Edebilme Değişkenliği.	76
4.8: Mahallelere Göre Rahatsız Edici Olayların Algılanmasındaki Değişkenlik.	77
4.9: Kültürel Uyumsuzluğun Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.	78
4.10: Komşuluk İlişkilerinin Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.	78
4.11: Çevre Kirliliğinin Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.	79
4.12: Kentsel Kalabalığın Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.	80
4.13: Asayiş Eksikliğinin Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.	80
4.14: Mahallelere Göre Komşuluk Sayısındaki Değişim.	81
4.15: Cinsiyete Göre Mahallelerdeki Güven Algısı.	81
4.16: Cinsiyete Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Kültürel Uyumsuzluk.	82
4.17: Cinsiyete Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Kalabalık.	83
4.18: Cinsiyete Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Asayiş Eksikliği.	83
4.19: Yaş Dağılımına Göre Mahallelerdeki Güven Algısı.	84
4.20: Akşemsettin Mahallesi Yaş Dağılımına Göre Mahallelerdeki Güven	84

Algısı ANOVA Testi.	
4.21: Akşemsettin Mahallesiinde Güven Algısı İçin Anlamlı Farklılığı Sağlayan Yaş Grupları.	85
4.22: Hırka-i Şerif Mahallesi Yaş Dağılımına Göre Mahallelerdeki Güven Algısı ANOVA Testi.	86
4.23: Hırka-i Şerif Mahallesiinde Güven Algısı İçin Anlamlı Farklılığı Sağlayan Yaş Grupları.	86
4.24: Ev Sahipliliği Durumuna Göre Mahallelerdeki Güven Algısı.	87
4.25: Ev Sahipliliği Durumuna Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Kültürel Uyumsuzluk.	88
4.26: Ev Sahipliliği Durumuna Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Komşuluk İlişkileri.	88
4.27: İkamet Süresine Göre Mahallelerdeki Güven Algısı.	89
4.28: İkamet Süresine Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Kültürel Uyumsuzluk.	89
4.29: İkamet Süresine Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Komşuluk İlişkileri.	90
4.30: İkamet Edilen Kat Yüksekliğine Göre Mahallelerde Güven Algısı.	91
4.31: Kat Yüksekliğine Göre Sokak Asayiş Kontrol Durumu.	92
4.32: Kat Yüksekliğine Göre Komşuluk Sayısı.	93
4.33: Mahallelere Göre COVID-19 Etkisi.	93
4.34: Covid-19'u Taşınma Sebebi Olarak Görmeyenlere Göre Taşınma Sebebi Olarak Kalabalık.	94
4.35: Konulara Göre Tüm Ki-kare Test Sonuçları.	96
4.36: Konulara Göre Tüm ANOVA Test Sonuçları.	97
4.37: Genel Değerlendirme Tablosu.	99

1. GİRİŞ

Sanayi Devrimi sonrası başlayan ve günümüzde kadar hızlanarak devam eden teknolojik gelişmeler hem insanın yaşam biçimi ve algısını hem de kentleri değişime uğramıştır. Sanayileşme ile birlikte istihdam ve daha iyi yaşam koşulları arayışına giren bireylerin talepleri şehirlerdeki nüfus yoğunluğunun artmasına neden olmuştur. Bununla birlikte kırsal alanlardaki nüfusun kentlere yığılması II. Dünya Savaşı sonrası daha da hız kazanmış ve sonucunda bazı kentlerde mekânsal form açısından plansız doğal bir kentleşme süreci gerçekleşirken bazılarında ise planlı bir süreç işlemiştir. Bu süreçte sürekli artan insan yoğunluğu şehirlerde kalabalık bir yaşama sahne olmuş ve sonucunda birçok kentsel problemle birlikte şehirlerdeki asayiş konusu da çözüme kavuşturulması gereken bir unsur olarak öne çıkmıştır.

Şehirlerdeki sosyal hayatın düzenli bir akışa sahip olabilmesi amacıyla güvenli alanların oluşturulması önem arz etmektedir. Toplumun sahip olduğu sosyal düzenin ayakta kalabilmesi ve şehrin sokaklarının güvenli bir şekilde yaya kullanımına açık olabilmesi kentsel mekânın süreklilik arz eden güvenli kullanım mekânları haline getirilebilmesiyle mümkün olabilmektedir. Bu noktada önemli olan, toplum bireylerinin korunduğu duygusundan daha çok bulundukları mekânın güvenli bir ortam oluşturmaya imkân tanınmasıdır. Mekân, kullanıcısı olan bireyin üzerindeki kontrolü ve etkisi nispetince kullanıcıya güven duygusu sağlayabilmektedir. Toplum yaşamının ve dinamik faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için bireylerin mekân üzerinde kontrol sahibi olması önem arz etmekte ve bunu sağlamak kentsel mekânın tasarımı ile gerçekleştirilebilmektedir. Bir grubun davranış normlarını ve belirli bir yerde mümkün olan faaliyetin doğasını belirleyebilmesi için, orada neler olabileceği konusunda açık ve tartışmasız bir kontrol sahibi olması gerekir. Tasarım hem bölge sakinlerinin hem de yabancıların, bir alanın belirli bir grubun tartışmasız etkisi altında olduğunu, içinde yer alan etkinliği dikte ettiklerini ve kullanıcılarının kim olduğunu belirlemelerini mümkün kılabilir (Newman, 1996).

Birey, kentsel mekân üzerinde kontrol sahibi olduğu düzeyde mekâna dair aidiyet duygusu taşımaktadır. Kendisini mekâna ait hisseden birey mekân üzerinde kontrol sahibi olduğu kadar sorumluluk sahibi olmakta ve çevresine duyarlı hale gelmektedir. Korunduğu mekânda sorumluluk sahibi olarak mekânını koruyan bireylerde toplumsal açıdan birliktelik kaçınılmaz olmakta ve bu yönüyle toplum

içinde komşuluk bilinci oluşabilmektedir. Yaşanılan çevreden önce sağlıklı bir toplum oluşturulması, insanların ait olduklarını düşündükleri bir çevre yaratılması ve bu çevrede güvenliğin bir ihtiyaç olarak düşünülmesi, medeni bir yaşamın göstergesidir (Colquhoun, 2004).

Bu çalışmanın amacı suç olgusunun ve güvenlik algısının kentsel formun biçimlenişi ile ilişkisini ve kent dokusunun güvenli mekân oluşturmada bir etken olup olmadığını incelemektir. Bu araştırma çalışma alanı olarak Fatih İlçesinde yer alan mekânsal formları birbirinden farklı ancak sosyo-ekonomik açıdan benzer iki mahalleyi, Akşemsettin Mahallesi ve Hırka-i Şerif Mahallesi kapsamaktadır. Çalışma teorik çerçevede suç olgusunu işlerken morfolojik açıdan da bu mahallelerin mekânsal dokuları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Organik dokuya sahip olan Hırka-i Şerif Mahallesi ile ızgara (grid) dokuya sahip Akşemsettin Mahallesi suç olgusu üzerinden değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Her iki mahallenin sosyo-ekonomik düzeyleri ve mekânsal formları incelenip karşılaştırılmaktadır. Oscar Newman'ın Savunulabilir Mekân'ını (Defensible Space) oluşturan 5 ana bileşen; bölgesellik, doğal gözetim, imaj, çevre/muhit ve bitişik alanların güvenliği analiz yöntemleri her iki mahallenin mekânsal formu üzerinden incelenmektedir. Bunun yanında her iki çalışma alanının morfolojik yapısı Mekân Dizimi (Space Syntax) yönteminin Eksenellik (axiality), Bağlanabilirlik (connectivity) ve Entegrasyon (integration) analizleri ile incelenerek, Gatecount yöntemiyle de sokak kullanım yoğunlukları bağdaştırılmaktadır. Son olarak her iki mahalle sakinleriyle yapılan anket çalışmasıyla birlikte her iki mahallede ikamet edenlerin güvenlik algısı ve suç sayıları karşılaştırılmakta ve mekânsal formları üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır.

1.1. Problem Tanımı

Günümüzde nüfusun büyük bir bölümü şehir merkezlerinde yaşamaktadır ve yoğun nüfus barındıran şehirlerde güvenlik ihtiyacı sakinler tarafından en çok duyumsanan konuların başında gelmektedir. Tarih boyunca şehirlerin oluşum ve gelişim süreçleri göz önüne alındığında korunma ihtiyacını bir dönem kale duvarları ile sağlayan şehirler, hızlı nüfus artışı ve beraberinde hızla gerçekleşen teknolojik devrimler sonucu duvarların ötesine ulaşmış ve artık günümüzde fiziki anlamda sınırların ortadan kalktığı bir ortam meydana gelmiştir. Böylesine bir hızlı dönüşüme

şehirlerin ne fiziksel yapısı ne de sosyal yapısı ayak uyduramamış ve şehir hayatında çeşitli sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu sorunlardan biri şehirdeki yerleşim düzeninin veya bir başka ifadeyle kentsel formun farklılaşmasıdır. Kentleşmenin hızlanmasıyla birlikte şehirler çok kısa zamanda büyümüş ve kalabalıklaşmıştır. Bu süreçte bazı kentlerde mekânsal form açısından plansız doğal bir kentleşme süreci gerçekleşirken bazılarında ise planlı bir süreç işlemiştir. Kentlerdeki nüfusun aniden yoğunlaşması ve kalabalıklaşması kentsel formun farklılaşmasının yanında birtakım farklı sorunları da beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan bu sorunların en önemlilerinden biri de hiç şüphesiz kentsel mekânda suç sorunu ve güvenlik algısıdır.

1.2. Amaç ve Kapsam

Bu çalışmanın amacı suç olgusunun ve güvenlik algısının kentsel formun biçimlenişi ile ilişkisini ve kent dokusunun güvenli mekân oluşturmada bir etken olup olmadığını incelemektir. Böylece mekânsal farklılıklara göre suç oluşumunun ve güvenlik algısının değişkenliğini tespit edebilmek ve güvenli mekân oluşumunu sağlayan etkenleri belirleyebilmek hedeflenmektedir.

Bu araştırma çalışma alanı olarak Fatih İlçesinde yer alan mekânsal formları birbirinden farklı ancak sosyo-ekonomik açıdan benzer iki mahalleyi, Akşemsettin Mahallesi ve Hırka-i Şerif Mahallesi kapsamaktadır. Çalışma teorik çerçevede suç olgusunu işlerken morfolojik açıdan da bu mahallelerin mekânsal dokuları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu çalışmada suç sayıları ve yerleşim dokusu arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için mekânların birbirine yakın olması ve mümkünse özdeş bir sosyal çevreye sahip olması gerekmektedir. Bu yönüyle birbirinin sınır komşusu olan, sosyal yapıları ve ekonomik düzeyleri benzer ancak yerleşim dokusu bakımından birbirinden tamamen farklı olan Fatih ilçesindeki Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri çalışma alanı olarak seçilmiştir. Organik dokuya sahip olan Hırka-i Şerif Mahallesi ile ızgara (grid) dokuya sahip Akşemsettin Mahallesi suç olgusu üzerinden değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

1.3. Yöntem

Bu çalışmada inceleme ve analiz için hem kalitatif hem de kantitatif yöntemler kullanılmaktadır. Çalışmada her iki mahallenin sosyo-ekonomik düzeyleri ile mekânsal formları incelenip karşılaştırılacak ve suç sayıları ile mekânsal formları arasındaki ilişki sorgulanmıştır. Oscar Newman'ın Savunulabilir Mekân'ını (Defensible Space) oluşturan 5 ana bileşen; bölgesellik, doğal gözetim, imaj, çevre/muhit ve bitişik alanların güvenliği analiz yöntemleri her iki mahallenin mekânsal formu üzerinden incelenmiştir. Bunun yanında her iki çalışma alanının morfolojik yapısı Mekân Dizimi (Space Syntax) yönteminin Eksenel (axiality), Kavranabilirlik (intelligibility), Bağlanabilirlik (connectivity) ve Entegrasyon (integration) analizleri ile incelenmiş ve Gatecount yöntemiyle de sokak kullanım yoğunlukları bağdaştırılmıştır. Son olarak her iki mahalle sakinleriyle yapılan anket çalışmasıyla birlikte her iki mahallede ikamet edenlerin güvenlik algısı ve suç sayıları karşılaştırılmakta ve mekânsal formları üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Tablo 1.1'de mekân analizinde değerlendirilecek veri tablosu yer almaktadır.

Tablo 1.1: Veri Tablosu.

Veri	Kaynak	Tür
<i>Yerleşim Yeri Bina Kat Yüksekliği Analizi</i>	Fatih Belediyesi	İkincil Veri
<i>Bina Yapı Durumu Analizi (Ahşap, Betonarme vs.)</i>	Fatih Belediyesi	İkincil Veri
<i>Bina Cephe Durumu (Görünüm) Analizi</i>	Alan Çalışması	Birincil Veri
<i>Mekân Dizimi Analizi</i>	Alan Çalışması	Birincil Veri
<i>Kuytu Alan - Çıkamaz Sokak Analizi</i>	Alan Çalışması	Birincil Veri
<i>Sokak Yaya Sayımları</i>	Alan Çalışması	Birincil Veri
<i>Sokak Yaya Kullanım Yoğunluk Potansiyeli</i>	Mekân Dizimi	İkincil Veri
<i>Mahallelerdeki Suç Sayıları</i>	Fatih Polis Karakolu	İkincil Veri
<i>Mahallelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Endeksi</i>	TÜİK	İkincil Veri
<i>Mahallelerde Sosyal Yapı ve Mekân Arasındaki İlişki</i>	Anket Sonuçları	Birincil Veri

Şekil 1.1’de çalışma yöntemini anlatan şematik anlatım yer almaktadır. Şematik anlatımda görülebileceği üzere çalışmanın giriş kısmında çalışmanın genel çerçevesini ifade eden açıklama bölümleri yer almaktadır. Sonrasında kavramsal çerçeve ve çalışma metodolojisi rahat anlaşılabilmesi şematik hale getirilmiştir. Metodolojinin çalışma alanına uygulanması ve mekânsal analizler özet biçimde yer almaktadır.

Şekil 1.1: Çalışma Yöntemi Şematik Anlatım.

1.4. Tezin Önceki Çalışmalara Katkısı

Bu çalışma hiç şüphesiz suç ve mekân ilişkisi ve mekânda güven algısı üzerine yapılan ilk çalışma değildir. Bu çalışmanın teorik kısmında da belirtildiği üzere uzun bir süredir suç ve mekân arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik birçok çalışma yer almaktadır. Suç ve mekân arasındaki ilişkiyi kavrayabilmek adına dünyanın her yanında mimarlık, şehir planlama, kentsel tasarım, sosyoloji, psikoloji, kriminoloji vb. birçok farklı alanda çeşitli teoriler ortaya atılmış ve nitelikli çalışmalar üretilmiştir. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde mekânsal yapılaşma açısından suç olgusunu tartışan birçok çalışmanın yer aldığı görülmüştür. Bu çalışmanın bundan sonra gelecek olan çalışmalara en önemli katkısı çoğunlukla göz ardı edilen kentsel mekân dokusu ve bu dokuya has niteliklerin suç olgusunda bir işlevinin olup olmayacağının tartışılmasını sağlamaktır. Konuya yalnızca mekânsal yapılaşma çerçevesinden değil daha geniş bir perspektiften ele almak amaçlanmaktadır. Her çalışmada olduğu gibi bu çalışma da amaç bir kesinlik ortaya koymaktan öte bir olgunun her açıdan incelenmesini mümkün kılmaktır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar neticesinde yorumlanan tüm bulgular çalışma sahası çerçevesinde ele alındığından dolayı benzer nitelikteki tüm alanlarda da bu sonuçların elde edileceği yanılıgısına düşülmemelidir. Bu çalışma suç olgusunu kentsel doku açısından ele alan ender çalışmalardan biri olmakla birlikte bundan sonra yapılacak olan niteliksel anlamda daha doaygun çalışmalarla kent dokusu ve suç olgusu arasındaki ilişki çok daha kavranabilir ve yorumlanabilir olacaktır.

2. KENTSEL MEKÂN VE SUÇ

Bu bölümde çalışmanın ana temasını oluşturan suç ve mekân kavramları incelenmektedir. Suç ve mekân kavramları anlatıldıktan sonra her iki kavram üzerinden ortaya atılan kuramlar kronolojik olarak ele alınmaktadır. Sonrasında bahsi geçen tüm mekân bilimsel ve suçbilimsel yaklaşımlar genel bir tabloda temel hatlarıyla özetlenmektedir.

2.1. Kentsel Mekân Kavramı

Mekân kavramı algılanabilir, fark edilebilir sınırlarla çevresinden ayırt edilebilen uzamsal boşluklar olarak tarif edilebilir. Kahvecioğlu mekân kavramını tanımlarken muhakeme sürecinin idrak aşamasını izah eden fiziksel boyutundan ve muhakeme sürecinin zihinsel aşamasını ifade eden kavramsal boyutundan bahsetmektedir. Mekânı çevreleyen, sınırlayan, mekânın içi olarak tabir edilebilecek kısmını oluşturan ya da dışındakiler ile ilişkisini tanımlayan somut bileşenler mekânın fiziksel boyutunu tasvir eden özelliklerdir (Kahvecioğlu, 1998). Bu duruma emsal niteliğinde duvarları, tavanı ve zemini mekân olarak kabul edilen bir oda için çevreleyici veya sınırlayıcı; kapı ve pencereleri ise dışarı ile ilişkisini sağlayan bileşenlerdir. Işık alma durumu, kokusu, rengi, ısısı gibi bileşenler de bir odanın veya mekânın karakteristik bileşenleri arasında sayılabilir. Mekânın algısal durumu daha çok mekânın kullanıcıları tarafından algılanabilir ve anlamlandırılabilir olan nitelikler olarak tarif edilebilir. Algılamayı etkileyen üç etken bulunmaktadır; algılayan, algılanan ve durum. İlgi alanı, beklenti, tecrübe ve tutumlar algılayanın algısını etkileyen; mesafe, boyut, ses ve hareket gibi durumlar algılananı etkileyen; zaman, koşul gibi durumlar da algısal durumu etkileyen etmenlere örnek olarak gösterilebilir (Web 4). Lang ise algılama sürecinin iki aşamadan oluştuğunu savunmaktadır; duyumsal süreç ve zihinsel süreç. Lang'e göre, duyularımız aracılığı ile dış çevreden gelen veriler duyumsal süreçte yorumlanırken, zihinsel süreçte bu veriler önceki tecrübeler ışığında kavramsallaştırılmaktadır (Lang, 1977). Cassirer ise mekânı üç farklı kategoride incelemektedir; organik mekân, algısal mekân ve simgesel mekân. *Organik mekân* genetik yollarla aktarılıyormuşçasına ortaya çıkan ve gelişim gösteren, sanki biyolojik yollarla doğal bir süreç içerisinde edinilmiş gibi gerçekleşen mekânsal

bir deneyimi ifade etmektedir. Etalogların araştırdığı içgüdüsel açıdan yön bulma veya yaşam alanı edinme ihtiyacı gibi durumlar organik mekân kategorisine girmektedir (Cassirer, 1955). *Algısal mekân* ise görme, duyma, dokunma gibi duyuların birleşiminden doğan deneyimsel süreci ifade etmektedir. Mekândan bu tür duyusal süreçlerle ilgili deneyimi olan bir kişi mekânı içselleştirebilir veya mekân kişinin hafızasında şematik olarak belirebilir. Cassirer'in üçüncü mekânı olan *sembolik mekân* soyut bir mekânsal deneyimi yansıtmaktadır. Bu mekân türü mekânsal boyuttan uzak simgesel betimlemeler ile dolaylı olarak yaşanan ve daha çok geometrik şekillerle ilişkilendirilen mekânı ifade etmektedir. Harvey'in bu konudaki yorumu ise matematik veya geometri bilgisi ile mekânın biçimsel deneyiminin edinebileceği yönündedir çünkü geometri bilgisi mekânsal biçimi algılamak ve üzerinde tartışabilmek için gerekli olan simgesel dili sağlayabilmektedir (Harvey, 2009). Ayrıca Harvey'e göre Cassirer'in bu üç mekânsal deneyimi birbiriyle ilişkilidir. Üretilen soyut geometri ile mekân, mantıksal değil de sezgisel olarak bir anlam kazanıyorsa bu durum algısal düzeyde birtakım yorumları gerekli kılacaktır ve algısal deneyimler de organik deneyimler tarafından etkilenebilir durumdadır. Harvey aynı zamanda mimari tasarım ölçütlerinin gerçek bir işlevi olduğunu ve mekânsal birimler ile içinde yaşadığımız mekânı anlamı olan reel mekânsal ilişkiler haline getirdiğini düşünmektedir.

Harvey'in mekânsal tanımlamasına göre ise mekânsal biçimler toplumsal süreçleri içermekte ve toplumsal süreçler de aynı zamanda mekânsaldır. Mekân kavramı şehir ortamını da ifade ettiğinden Harvey bu kavrama ayrı bir önem göstermektedir. Harvey için mekân, ontolojik bir sınıflandırmadan ziyade, insanı biçimlendiren ve insan tarafından da şekillendirilen toplumsal ve mekânsal bir boyutu anlatmaktadır. Mekânı toplumsal sürecin içinde gerçekleştiği canlı olmayan biçimsel bir boyut olarak görmek yerine, birbiriyle etkileşim halindeki benzer yapılar olarak görmektedir. Harvey kentleri toplumsal süreçlerin ve mekânsal biçimlerin durmaksızın etkileşim halinde olduğu dinamik bir yapı olarak görmek ve kente toplumsal ilişkileri yansıtan bir küme olarak bakılması gerektiğini savunmaktadır. Harvey ekolojik yaklaşımda olduğu gibi mekâna doğal bir karakter özelliği atfetmek yerine toplumsal ve sosyo-ekonomik dengeleri yansıtan bir çevre olarak görmektedir (Harvey, 2009).

Kentsel mekânın toplumsal yaşam ile etkileşimi konusunda fikirleri olan tek kişi elbette ki sadece Harvey değildir. İbn Haldun, Henri Lefebvre, Ferdinand Tönnies, Gideon Sjöberg, Emrys Jones ve Arnold Toynbee gibi önemli düşünürler de kent,

kentsel mekân ve toplumsal ilişkiler bağlamında çeşitli yorumlar geliştirmişlerdir. İbni Haldun toplum yapısını iki farklı kategoriye ayırmış ve bu kategorilendirmeyi yaparken kentsel yaşam biçimine göre bir ayırım gözetmiştir. Bu toplumlardan biri tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan ve geleneksel kültürünü muhafaza etmiş “*bedevi*” toplumdur. Diğeri ise şehirleşmiş/kentlileşmiş ve yozlaşmış kültüre sahip “*hadari*” toplumdur. Bu iki toplum türü köylü ve şehirli/kentli yaşam biçimleri ile eşleşmektedir (İbn Haldun, 2020. Tönnies de tıpkı İbn Haldun gibi toplum yapısını iki farklı kategoriye ayırmış ve köy hayatı yaşayanları için “*cemaat*”, şehir hayatı yaşayanları için “*cemiyet*” kavramları ile tanımlamaya çalışmıştır (Aydoğan, 2000). Jones’ın tanımlamalarında ise “*sanayi öncesi şehirler*” ve “*sanayi şehirleri*” yer almaktadır. Sjoberg, toplum yapısını “*ilkel toplum*”, “*feodal toplum*” ve “*sanayi-şehir toplumu*” olarak kategorize etmiştir. Sjoberg’in feodal toplumu ile Jones’ın sanayi öncesi şehir tanımlamaları aynı yapıyı ifade etmektedir. Lefebvre ise toplumsal yapıyı kentsel mekân ekseninde “*siyasi şehir*”, “*ticari şehir*” ve “*sanayi şehri*” olarak ayırmaktadır (Tuna, 1987). Lefebvre şehri bir bütün halde mekân olarak kabul ettiğinde ise toplumsal ilişkilerin bir ifade olarak yorumlamakta ve kendi içerisinde tepkisel bir süreç barındırdığını savunmaktadır. Şehirleşme ve sanayileşme arasında sıkı bir bağ olduğunu savunan Lefebvre’e göre şehirleşmeyi ortaya çıkaran sanayileşme bir süre sonra şehrin kendisi tarafından üretilir olmuştur (Harvey, 2009). Toynebee ise tüm bu yaklaşımlardan farklı olarak “geleceğin dünya şehri” kavramını ortaya çıkarmıştır. Onun için “geleneksel şehir” ve “mekanize şehir” kavramları ilk iki kent tipolojisini tanımlamaktadır (Tuna, 1987). Bir önceki tanımlamalarla eş düşecek şekilde geleneksel şehir sanayi öncesi şehirleşmeye, mekanize şehir ise sanayileşmiş şehir türü ile eşleşmektedir.

Kentsel mekânı içinde bulunanı ve yaşayanı ya da hareket halinde olanı anlamadan tek başına idrak edebilmek elbette ki yeterli değildir. Mekân kendisine yüklenilen mana değerince bir anlam ifade edecektir. Mekânı tanımlarken neden kentsel mekân denildiği ile bir odanın neden mekân olarak adlandırıldığı özü itibari ile kendisine yüklenen anlam ve sahip olduğu koşullar ile ilgili olmaktadır. Aynı şekilde mekânı tam anlamıyla idrak edebilmek, hangi koşullarda soyut olarak nasıl tepki vereceğini kavramak içinde ve dışında gerçekleşen olayları takip etmek ve anlamakla mümkün olabilir. Bu yönüyle insanı anlamak içinde bulunduğu mekânı anlamaktan, mekânı anlamak ise içinde barındırdığı insanı anlamaktan geçmektedir.

2.2. Suç Kavramı

Bireysel anlamda yaşamı sürdürebilmenin zorluğu insanlığı bir arada yaşama ihtiyacına ve bir topluluk içerisinde paylaşımcı olmaya doğru yöneltmiştir. Barınma, beslenme, avlanma, üretme, güvenliğini sağlama ve iletişim kurma ihtiyacı olan insan üstesinden gelemediği zorlukları aşabilmek için zamanla diğer bireylerden de yardım almak için temasa geçmiş ve sağlıklı bir iletişim kurabildiği kişilerle topluluklar meydana getirmiştir. Topluluk halinde yaşamın getirdiği kolaylıkların farkına varan insan birlikte yaşama isteğini elde etmiş ve insanlar arasındaki ilişkilerin uyumlu hale getirebilmek adına ahlaki ve hukuki kurallar ile örf, adet, gelenekler bağlamında gelişen görgü kuralları gibi toplumun düzenini sağlayacak birtakım kurallar silsilesi ortaya çıkarmıştır. Bu kuralların temeldeki amacı bireyleri sağlıklı bir ilişki içerisinde bir arada tutmak, ortak yaşamı kolaylaştırmak, bütünleşmeyi sağlamak ve geliştirmekte olan bu sosyal yapıda ortaya çıkabilecek kargaşaları önlemektir. Bireyden topluma doğru evrilen bu süreçte toplum içinde kabul gören kurallar davranışsal bir tutum ortaya koymaktadır. Toplum nezdinde kabul gören bu kurallara uymayarak toplumun birlik ve beraberliğini tehlikeye atan ve toplum için bir tehdit haline gelen bireyler için toplumdan dışlanma ve cezalandırılma yoluna gidilmiştir. Kurallara uyulmaması sonucu sosyal düzeni tahrip eden durumlarla birlikte suç, suçlu ve mağdur gibi olgular da toplum içerisinde isimlendirilmeye ve nitelendirilmeye başlanmıştır.

Sosyal hayatın belirlemiş olduğu normallerin dışında gerçekleşen davranışlar olarak tanımlanabilecek suç olgusu, toplumların sosyal yapılarına, inanç değerlerine, kültürel özelliklerine ve hatta zamana göre değişkenlik gösterebilmektedir. Bir diğer ifadeyle toplumda yürürlükte olan normlardan bir sapma olarak tanımlanmaktadır. Toplulukların tarihsel süreçleri incelendiğinde sosyal yapıların niteliği fark etmeksizin suç olgusunun her zaman var olduğu görülebilmektedir (İçli, 2013). Toplumsal dayanışmaya zarar veren ve toplum yapısını sarsan bir problem olan suç olgusu tarihin erken dönemlerinden bu yana birçok araştırmacı ve düşünür tarafından incelenmiştir.

Suç teorileri neredeyse suç kadar eskidir. İlk suç teorisi, mağarasına hırsız giren, en değerli sopası çalınan insanca ortaya atılmıştır. “*Niçin?*” ve “*Neden ben?*” diye sormuştur (Sokullu-Akıncı, 2011). Bilimsel anlamda suç hakkında ortaya atılan ilk teorilerden biri de Durkheim’in Anomi Teorisidir. Durkheim Anomi kavramını kabul gören normlar dışında gerçekleşen sapıcı davranışları tanımlamakta

kullanmıştır. Durkheim tarafından ortaya atılan ve Robert K. Merton tarafından geliştirilen bu teoriye göre, toplumun kültürel ve sosyal yapısı bir uyum içerisinde bütünleşmemişse, yani kültürel yapıya ait davranışlar ile sosyal yapının tutumları birbiriyle çelişki içerisinde ise bu durum toplumu anomiye (normların yıkılmasına) doğru götürecektir (Demirbaş, 2001). Durkheim suç kavramını “*kolektif bilincin kuvvetli ve belirmiş tutumlarını ihlal eden fiiller*” olarak tanımlamaktadır (Özel, 2007). İlk “*sosyal kriminolog*” olarak bilinen Adolphe Quetelet “*toplum suçu hazırlar, suçlu ise ancak bir araçtır*” demiştir (Aksoy, 2011). Lombroso ise, “*bir fiil belirli bir toplumun ve içinde bulunduğu zamanın adet, gelenek ve düşünceleriyle çelişki içerisinde olduğunda suç vasfı taşıyacağını*” belirtmiştir (Yanjilkhani, 2011).

Suç olgusu sosyal teorilere göre sosyal koşullarla ilişkili ve bu koşulların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyolojik açıdan suçun tanımlanmasında ortaya konulan teoriler “*İşlevselci*” ve “*Sosyal Yapı Teorileri*” olarak iki farklı çerçevede değerlendirilmektedir (Fennelly & Crowe, 2013). 19. yüzyılda ortaya çıkan İşlevselci yaklaşım toplumun sosyal yapısı ile suç arasındaki ilişkiyi incelerken, Sosyal Yapı Teorileri de kendi içinde ekolojik ve ekolojik olmayan yaklaşımlar olarak iki alana ayrılmaktadır (Düzgün, 2007). Ekolojik olmayan teoriler suç olgusunu bireyin toplumla ve bireyin bireyle etkileşimi sonucunda ortaya çıktığını savunurken, ekolojik teoriler suç olgusunu insan ve çevre arasındaki ilişki üzerinden incelemektedir.

Toplumsal düzenin ve kabul gören normların aksine sergilenen davranışlarının artmasındaki en büyük etkenlerden biri de hızlı kentleşme ve hızlı sosyalleşme durumudur. Şehir hayatı barınma, beslenme, üretim gibi bireysel ihtiyaçlara erişim noktasında sağladığı imkânlar nedeniyle birçok kişinin tercih nedeni olmuştur (Yıldırım, 2004). Bu tercihler daha çok zorunluluğa dayalı olarak gerçekleşmiştir. 19. yüzyılda sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan işsizlik ve benzeri sorunlar kentlere göçü hızlandırmış ve yoğunluğu giderek artan kentlerde sosyal çözülmenin gerçekleşmesiyle asayiş meselesi önemli bir kent sorunu olarak belirmiştir (Gölbaşı, 2008). Bu sorunların yaşandığı ve çözümüne yönelik ilk çalışmaların yapıldığı kentlerden biri de Chicago kentidir.

19. yüzyılda Chicago kenti yoğun bir şekilde göç alan ve aynı zamanda suç oranlarının da yüksek olduğu bir şehirdir. Şehirde gerçekleşen suçların çözüme kavuşturulması adına bu teorilere dayanan ve “*Ekolojik Okul*” olarak da nitelendirilen Chicago Okulu bu alana yönelik birçok fikir ve çalışma ortaya koymuştur. Ekolojik kuram ve sosyal dezorganizasyon kavramlarına dayanarak çalışmalarını yürüten

Chicago Okulu kentin temel problemlerinden biri olan suç konusuna ve suçlu davranışına açıklamalar getirmeye çalışmışlardır. Bu çalışmalar yerleşim yerinin suç olgusu üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Kentteki suç probleminin çözülmesi amacıyla öncelikle suç verileri ile kentin demografik yapısı incelenmiş ve alt gelirli grubun yer aldığı alanlar ile suçun yüksek oranda gerçekleştiği alanlar tespit edilmiştir (Beşe, 2006). Chicago Okulu mensupları ekolojik bir yaklaşımı benimsediklerinden ötürü suç olgusunu kentin doğal yapısının bir özelliği kabulüne dayanarak ele almışlardır. Bu noktada Burgess'ın kent tipolojisi benimsenmiş ve bölgesel açıdan şehirde gerçekleşen suç oranları araştırılmıştır (Sezal, 1992). Daha sonrasında Chicago Okulundaki çalışmalardan yola çıkarak 1920'li yıllarda Shaw ve Mckay, suçun gerçekleştiği mekân ile ilişkisini savunan “sosyal düzensizlik teorisi”ni ortaya koymuşlardır. Bu teoriye göre gerçekleşen suç vakaları suçun işlendiği alan ile ilişki içerisindedir (Shaw & McKay, 2014). Sanayi devrimi sonrası gerçekleşen hızlı kentleşme beraberinde suç olgusu üzerine yapılan daha birçok bilimsel çalışmayı tetiklemiş ve suç, suçlu, mağdur, zaman ve mekân bağlamında çeşitli kuramsal çalışmalar da ortaya çıkarılmıştır.

2.3. Kentsel Mekân ve Suç İlişkisi

Kentsel mekânda sosyal düzensizliğe yol açan suç olgusu, mağdur kişi ve suçlu birey arasında gerçekleşmesinin yanında içinde bulunduğu mekân dolayısıyla kentsel mekân ile de birebir ilişki içerisindedir (Gürbüz, 2015). Gerçekleşen suç durumu kişiyi etkilediği oranda kişileri ve suçun gerçekleştiği mekânın kendisini de etkileyebilmektedir. Suçun yoğunlukla gerçekleştiği bir mekân bireylere güvensiz ve sağlıklı bir yaşam için uygun olmayan ortam olarak yansımaktadır. Bunun aksi düşünüldüğünde suçun gerçekleşmediği mekânlar insanların güven duyacağı ve sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilecekleri ortamlar olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla gerçekleşen bir suç insanları ve insanların düşünceleri aracılığı ile de mekânın kendisi ile doğrudan ilişkili bir durumdadır. Bu noktada mekânı fiziksel anlamda dönüştürmese bile bir suç mekânın yaşanabilir, güvenli, huzurlu bir ortam olma durumunu etkileyebilmektedir. O halde kişiyi ve içinde yaşadığı mekânı etkileyen suç olgusu kişilerden veya kamu güçleri gibi kurumlardan etkilenirken birebir etkileşim içinde olduğu mekândan da etkilenebilir olmalıdır.

Mekân ve suç kavramları arasında bir ilişki olduğu gerçeği yeni ortaya çıkan bir süreç değildir. 18. Yüzyılda Fransa’da sosyologlar tarafından yapılan araştırmalara göre, gerçekleşen suçların ekonomik ve sosyal anlamda bölgesel olarak karakteristik değişkenlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Eck, 1997). Bu araştırmalara göre sosyo-ekonomik yapısı farklı olan yerleşim alanlarında gerçekleşen suçlar sayısal ve çeşitlilik bağlamında değişkenlik göstermektedir. Dönem koşullarında yapısal mekânın etkisine dair bir bulgu yer almasa da bölgesel farklılıkların ortaya çıkardığı sonuçlar kolaylıkla gözlemlenebilmiştir. Shaw ve McKay’ın 1920’li yıllarda Chicago kentinde yaptıkları araştırmalarla kent ve suç arasındaki ilişki incelenmeye başlanmıştır. Shaw ve McKay’ın çalışmalarına bakıldığında kentleşmenin suç gelişimindeki etkisi görülebilmektedir. Özellikle kent merkezlerinde yer alan yüksek yapılaşma ve kentin kontrolsüz biçimde büyümesi nedeniyle yeme, içme ve barınma gibi temel ihtiyaçların yetersiz gelmesi ve koşulların giderek kötüleşmesi sonucu kentteki suç olaylarının arttığı savunulmaktadır (Shaw & McKay, 2014). Bununla birlikte kentleşmeyle birlikte toplumun temelini oluşturan aile kavramının yerini bireyselliğin aldığını savunan Durkheim, kentleşmenin suçu tetiklediği ve suçun kentleşmeden beslendiği görüşündedir (Hogan, 1985). Kentleşme arttıkça ve kentler büyüdükçe suç olayları da artmakta ve kentsel mekânda güvenli yaşamı idame ettirebilecek mekânlar giderek azalmaktadır.

Daha geniş bir perspektiften kentlerin gelişim süreci incelendiğinde kent dışı alanlardan çeşitli amaçlarla kente gelen göç, sonrasında yapısal anlamda kentleşme ve sosyolojik açıdan kentlileşme süreçleri ile devamında modernizm ve küreselleşme gibi adımlar ve bu adımlarla birlikte gelen işsizlik, yoksulluk, barınamama, toplumsal ayrışma, etnik ve sınıfsal farklılık, sosyal düzensizlik, kontrolsüzlük ve kentsel mekânda ortaya çıkan bozulmalar gibi suça imkân tanıyabilecek olan birçok faktör kentlerin bir suç mekânı olarak evrildiğine sebep olarak gösterilmektedir (Yılmaz & Ergün, 2006). Kentsel mekânda gerçekleşen suç, sosyokültürel, politik ve finansal özellikleri barındıran bir olgudur. Niteliksel açıdan bir değişken olarak ele alınan suç kavramı, fiziksel mekân ve çevrenin tahribatı ile dolaylı olmayan bir ilişki içerisinde (Ünlü, Edgü, Özener, & Özden, 2004). Yapılı çevredeki bir bozulma suç ve suçlunun barınması için bir mesken haline gelebilmektedir. Nitekim suç kavramının kentsel mekân ile bağlantısını inceleyen araştırmalar suç, kentin toplumsal yapısı, sosyal dokusu ve kentsel mekânın kendisi ile birlikte ele almaktadır (Düzgün, 2007). Brattingham suçun gerçekleştiği mekân, suçu işleyen ve oluşan suç durumu ile

potansiyel hedeflerin mekânsal açıdan birbirleriyle ilişki içerisinde olduğunu savunmaktadır (Köklü, 2016). Suçun gerçekleşme nedeni üzerinde geliştirilen fikirler, buna sebep olarak kişinin kişisel (fitri) özelliklerinde yer aldığı kanısına varmış ancak, diğer yandan gerçekleşen tüm suçların dış mekân ile etkileşim halinde olduğu sonucuna varmışlardır (Özel, 2007).

Kentleşme sürecinin beraberinde getirdiği bireysellik ve sosyal açıdan uyumsuzluk ortamı, özellikle kentlerde gerçekleşen suçların giderek artmasının arkasında yatan en önemli sebeplerden biridir (Köklü, 2016). Kent merkezleri kentin diğer bölgelerine kıyasla çok daha fazla imkan barındıran ve dolayısıyla suç fırsatı barındıran alanlar olarak öne çıktığından suç oranlarının neredeyse her zaman en yüksek olduğu yerlerdir (Ataç & Gürbüz, 2009). Ancak bununla birlikte kentin diğer geride kalmış çöküntü bölgeleri olarak tabir edilen bölgeleri de suç vakalarının yoğunlukla gerçekleştiği alanlardan biridir. Amerika'daki kentler üzerine araştırma yapan sosyologlar gerçekleşen suçların kentlerin bazı bölgelerinde daha fazla yoğunluk gösterdiği üzerinde durmuşlardır. Hatta kentin bazı bölgelerinde suç vakalarının artış oranının kent merkezine kıyasla daha hızlı bir artış gösterme eğilimi içerisine girdiği kanısına varmışlardır. Kentleşme sürecinin plansız gerçekleşmesinin en önemli sebeplerinden biri olan kırdan kente göç süreci sonrası kentin belirli alanlarında kentle tam bir uyum sağlayamayan kişilerin serbestçe oluşturduğu çöküntü bölgeleri bu suç vakalarının artış gösterdiği alanlardan biridir. Bu alanlarda yaygın olarak görülen yapılaşma türü gecekondu/kaçak yapılaşma türüdür (Aksoy, 2011). Gecekondu tarzı yapılaşma türü tasarımsal anlamda kendi içerisinde bir mahremiyet barındırsa bile güvenli mekân olgusunu taşıyacak tasarım kriterlerinden uzaktır. Bunun en bariz kanıtı olarak bu alanlarda yoğunlukla gerçekleşen yeraltı örgütlenmeleri ve suç vaka sayıları gösterilebilir. Kentlerdeki kötü konut şartlarının, aşırı kalabalığın ve yoksulluğun olduğu bu tarz yerleşim bölgelerinde dağınık bir sosyal yapı, sağlıksız yaşam şartları, toplumun genelinde kabul görmüş ahlaki anlayıştan yoksunluk ve zayıf sosyal dayanışma kolayca gözlemlenebilmektedir. Yapısal anlamda kentin diğer bölgelerine kıyasla yetersiz kalan çöküntü alanları sosyal açıdan toplum tarafından dışlanan alanlar olarak öne çıkmasından dolayı bu alanlarda yetişen bireyler suça daha fazla eğilim göstermektedir (Gölbaşı, 2008). Yine kent içerisinde farklı bölgelerin oluşmasına neden olan durumlardan biri de gelir eşitsizliğidir. Küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan gelir adaletsizliği durumu kentsel mekânda bölünmelere neden olmaktadır. Kentlerde ortaya çıkan bu

gibi durumlar farklı sosyal toplulukları zoraki olarak bir araya getirmekte ve bu iki grup arasında kabul gören normların bir çatışması sonucu bireyler arası şiddet kendini gösterebilmektedir (Köklü, 2016). Nitekim bu gibi durumlar gelişmemiş ülke toplumlarında kendini gösterse de gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de örneklerine rastlamak mümkündür.

Kentleşme beraberinde getirdiği sorunlar dolayısıyla suç olgusunu tetikleyen ve suça imkanlar tanıyan bir süreç olarak görülebilmektedir. Ancak bu durum elbette ki kentleşmenin negatif bir gelişim süreci olduğunu savunmaya yetecek kanıt olarak öne sürülemez. Kentleşme veya kentlerin giderek büyümesi getirdiği olumsuz sonuçlar kadar yaşamı kolaylaştıran birçok imkânı da beraberinde getirmektedir. Bu yönüyle kentleşme kavramı değerlendirilirken yalnızca tek bir perspektiften değil çok yönlü olarak ele alınmalıdır. Yapılan araştırmalar sonucunda kentleşmenin sunduğu imkanlar suça da imkân verecek birtakım doneleri ortaya çıkarmıştır. Ancak bu durumun çözümü doğru ve planlı bir kentleşmeyle çözülebilir olacaktır. Kent planları hazırlanırken yalnızca yapısal ölçekte düşünülmemeli, tüm ekolojik, sosyolojik, psikolojik ve finansal etmenler göz önünde bulundurularak ortaya konulmalıdır. Yapısal ölçekte güneş açısı ve rüzgar akışı göz ardı edildiğinde, sosyolojik anlamda sakinler arasındaki komşuluk bağlarına imkan tanıyan kentsel tasarım prensipleri ihmal edildiğinde, mekânın sakinlerini psikolojik açıdan nasıl etkileyebileceği ayrıntısı görmezden gelindiğinde ve finansal ölçekte yerleşim alanları arasında uçurumların oluşup oluşmayacağı göz ardı edildiğinde hazırlanan her kent planı ekolojik, sosyolojik, psikolojik, finansal ve mimari açıdan tam anlamıyla bir başarısızlık örneği olacaktır. Bu yönüyle tüm bu etmenler göz önüne alındığında mekân insan için sağlıklı ve güvenli bir yaşam alanı sunabilecektir. Dolayısıyla kentleşme süreci de sağladığı imkânları toplumda kabul gören normlara aykırı bir şekilde değerlendirmek isteyen fırsatçılara sunmadan gelişen ve ilerleyen bir süreç haline gelebilecektir.

2.4. Mekânsal ve Suçbilimsel Yaklaşımlar

Mekân ve suç arasındaki korelasyonu anlayabilmek ve tasarımı insan davranışları üzerinde etkin bir şekilde kullanarak suçun önlenmesi amacıyla birçok kuram ortaya atılmıştır. Şehir planlama, kentsel tasarım, mimarlık, psikoloji, sosyoloji

ve kriminoloji gibi birçok disiplinde mekân ve suç arasındaki ilişkiyi anlayabilmek adına birçok çalışma yapılmıştır. Bu çerçevede suç ve mekân arasındaki bağlantıyı inceleyen ilk çalışmalar 1960'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Wood, Jacobs ve Angel'in kentsel tasarımın suç üzerindeki etkisini inceleyen araştırmaları bu alandaki ilk çalışmaları oluşturmaktadır. Jacobs'un "Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı" ve Angel'in "Şehir Planlaması yoluyla Suçun Caydırılması" adlı eseri mekân ve suç konusuna ilişkin temel kavramların ortaya atıldığı ilk eserlerdir. Daha sonra 1969'da Wilson ve Kelling, 1971'de Jeffery, 1972'de Newman, 1979'da Cohen ve Felson, 1982'de Brantingham ve 1985'te Clarke ve Cornish'in öne sürmüş olduğu kuramlar kendinden öncekileri tamamlayan veya geliştiren kuramlar olarak ortaya çıkmıştır. Savunulan bu kuramlar genel olarak, potansiyel bir suçlunun motivasyonunu düşürmek, suçu zorlaştırmak, elde edilebilecek faydayı minimize etmek için yapıları çevrenin tasarlanması yoluyla kendi kendini kontrol eden bir çevre inşa etmeyi amaçlamaktadır.

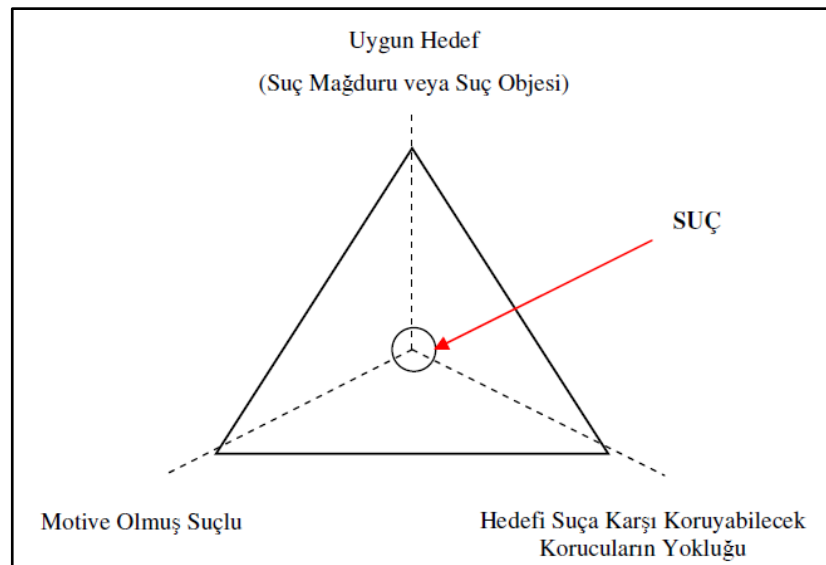
2.4.1. Kırık Camlar Kuramı

Kırık Camlar Kuramı, kriminoloji psikoloğu Philip Zimbardo'nun 1969'daki çalışmasından yola çıkılarak, James Wilson ve George Kelling tarafından Atlantic Montly dergisinde "Broken Windows" adlı makale ile ortaya koyulmuştur. Kuram, kentsel mekânın düzensizliği ile suç oluşumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kurama göre kentsel mekândaki herhangi bir düzensizlik suçun gerçekleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kuram çerçevesinde yer alan metafora göre "kırık camlar" kentsel mekânda düzensizliğin ve aidiyetsizliğin bir göstergesidir (Wilson & Kelling, 1982). Kentsel mekânda bir binanın camlarındaki uzun süreli bir hasar bakımsızlığın ve aidiyetsizliğin bir ifadesidir. Kurama göre, bir binanın camlarından biri kırıldığında ve tekrar onarılmadığında diğer camları da mekânı kullananlar tarafından tedirginliğe mahal vermeden kırılabilir. Mekânın denetimsiz olduğu düşünüldüğünde ise hasarın boyutu giderek katlanacak ve suça uygun bir ortam haline gelebilecektir. Bu yönüyle kentsel mekânda yer alan yapıların ve cephelerinin hasarlı, onarımsız, bakımsız ve işlevsiz durumları belli bir zaman çerçevesinde o mekânın bakılmayan, sahip çıkılmayan, ilgilenilmeyen ve denetimsiz

alanları olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu alanların suça imkân vermeleri bakımından potansiyel bir işleve sahip olduğu öngörülmektedir.

2.4.2. Rutin Aktiviteler Kuramı

Chicago okulunun çalışmalarından etkilenerek Lawrence Cohen ve Marcus Felson tarafından 1979'da ortaya atılan Rutin Aktiviteler Kuramı, suçun meydana geldiği zaman ve mekânla ilgilenmektedir (Cohen & Felson, 1979). Bu kurama göre suçun oluşum nedeni insanların evleri dışında gerçekleştirdikleri günlük aktivitelerinden kaynaklanmaktadır. Suçun gerçekleşmesinde 3 temel etken Şekil 2.1'de gösterilmektedir (Dolu, 2009). Lawrence Cohen ve Marcus Felson tarafından ortaya konulan bu kurama göre suç ancak motive olmuş bir suçlu ile uygun bir hedefin, kontrolün yetersiz olduğu bir mekânda ve aynı zaman dilimi içerisinde karşılaşması sonucu meydana gelmektedir (Clarke & Eck, 2005). Cohen ve Felson bu kuram ile klasik anlamdaki suç-mekân ilişkisine zaman boyutunu da eklemektedirler. Kuramda hedef olarak belirtilen bir kişi veya bir eşya olabilir. Uygun bir hedef suçlunun gözünde şu dört unsurla belirlenir: Değer (Malın değeri), Taşınabilirlik (Kolay taşınabilen değerli eşyalar), Görünürlük (Hedefin görünebilirliği), Erişebilirlik (Hedefin erişebilirliği) (Felson, Clarke, & Webb, 1998). Koruyucuların eksikliği noktasında kastedilen ise güvenlik görevlileri, teknik donanımlar ve mekânın tasarımıdır.

Şekil 2.1: Rutin Aktiviteler Teorisi'ne göre suç mekânizması.

2.4.3. Rasyonel Tercih Kuramı

Ronald Clarke ve Derek Cornish tarafından ortaya atılan Rasyonel Tercih Kuramı, suçun akıl ve mantık yürütme temelli olduğu varsayımına dayanmaktadır. Kuram, suçlunun suç işleme durumunda mekânı nasıl anlamlandırdığı ve mekânda ne tür fırsatlar gördüğünü açıklamaktadır. Temel itibariyle suç işlemenin fayda-zarar hesabına dayandığını ve bir suçlunun suç işleyip işlememek konusunda akılcı ve mantığa dayalı bir tercih yapacağını öngörmektedir (Clarke & Cornish, 1985). Bir suçu işlemeyi önce suçlunun elde edeceği potansiyel fayda ve potansiyel zarar en önemli etkenlerden biridir. Kurama göre, kazanımların alınacak riske oranla daha az olduğu durumda bir suçlu suç işlemeyi tercih etmemektedir. Karar verme aşamasında potansiyel suçlunun önceki deneyimleri, ahlaki değerleri, kendisine yönelik algısı ve öngörüsü ile beraber o anki içinde bulunduğu şartlar etkilidir. Bir sonraki aşamada ise suç işlenecekse bunun hangi tip suç olacağına karar verilmektedir (Doğan & Sevinç, 2011).

2.4.4. Suç Deseni Kuramı

Patricia Brantingham ve Paul Brantingham tarafından ortaya çıkarılan Suç Deseni Kuramı, suç işleme potansiyeli olan kişilerin kurbanlarını ve suçun işleneceği mekânın seçim nedenlerini incelemektedir (Brantingham & Brantingham, 1982). Kurama göre suç, genellikle suçluların ve mağdurların aktivite alanlarının kesiştiği yerlerde meydana gelmektedir (Felson et al., 1998). Kuram özü itibariyle mekânda ve zamanda hareket halinde olan insan ve nesnelerin suça nasıl dâhil oldukları ile ilgilenmektedir. Rutin aktivite kuramında olduğu gibi bu kuram da suçun gerçekleştiği mekânı rutin aktivitelerin olduğu alanlar üzerinden incelerken, suçun meydana gelmesinde potansiyel suçluların rutin aktiviteleri ile belirlendiğini savunmaktadır (JUSMIN, 2005).

Suç işlemeye meyilli olan kişiler suç işlemek için genellikle kent merkezlerini ve kentteki düğüm noktalarını tercih etmektedir (Beavon, Brantingham, & Brantingham, 1994). Bu yönüyle çarşı, pazar, alışveriş merkezleri, yaya kullanımının yoğun olduğu cadde ve sokaklar gibi kentin aktif olarak kullanılan alanları, suçluların ve mağdurların aktivitelerini gerçekleştirecekleri ortak kesişim mekânları haline

gelmektedir. Mağdurların aktif olarak rutin faaliyetlerini gerçekleştirdikleri mekânlar suçun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu alanlar olmaktadır. Beavon ve Brantingham (1994), suç türlerinin mekânsal dağılımını ve zamanlaması inceleyerek suçun önlenebileceğini savunmaktadır. Suçun gerçekleştiği mekân ve zaman ile mağdurların rutin faaliyetlerini gerçekleştirdikleri mekân ve zamanların dağılımı tespit edildiğinde ortaya çıkan sonuçla beraber suçun gerçekleşme riski yüksek olan mekânlarda gerekli önlemler alınarak suç önlenebilecektir.

2.4.5. Savunulabilir Mekân

Oscar Newman tarafından 1973'te ortaya atılan Savunulabilir Mekân Kuramı, konut bölgelerinde tasarım yoluyla suçu önlemeye yönelik bir yaklaşımı esas almaktadır. Kuram özü itibarıyla, bir mekânın tasarlanması ve belirli sayıdaki kullanıcılar tarafından sahiplenilmesi aracılığıyla gerçekleşebilecek potansiyel suçlara karşı doğal bir engelleyici işlev görmesini ifade etmektedir. Bu durumun gerçekleşebilmesi için mekânın belirli ölçütlere göre tasarlanması ve işlevsellik kazanması önemlidir. Savunulabilir Mekân Kuramı'nda iyi ışıklandırma, kuytu mekânların azaltılması, daha az katlı yapılaşmayla kamusal alanların görünebilirliğinin artırılması, konut tiplerinin konut sakinlerinin sokak kontrolüne etkisi gibi fiziksel tasarım önlemlerinin alınmasının yanı sıra bölge sakinlerinin birbirleri ile ilişkilerinin güçlendirilmesi, sosyal dayanışma içinde olmaları, mekânda aidiyet oluşturmaları, aktif olarak sokakları ve diğer kamusal alanları kullanmaları bu kuramın önemli bileşenleri arasında yer almaktadır (Cicala & Cicala, 2005).

Kuram sosyolojik anlamda değerlendirildiğinde, bölge sakinlerinin mekân üzerindeki etkisine odaklanılmaktadır. Bu yönüyle çevre sakinlerine suçu önlemede doğal bir etken rolü biçilmesi bu sebeptir. Ancak bu kuram aynı zamanda fiziksel anlamda birtakım tasarım fikirlerini de esas alarak mekânın yapısal durumunun da suçu önlemede önemli bir etkisi olduğunu anlatmaktadır (Sohn, 2016). Sokak yapıları, bina kat yükseklikleri, alan paylaşımları, mekânın aydınlık durumu, çıkmaz sokak sayısı, genel olarak kullanılan tüm yolların aktivitesi ve kullanıcı profil çeşitliliği gibi birçok etken bu kuram çerçevesinde değerlendirilmesi gereken başlıklar arasında yer almaktadır.

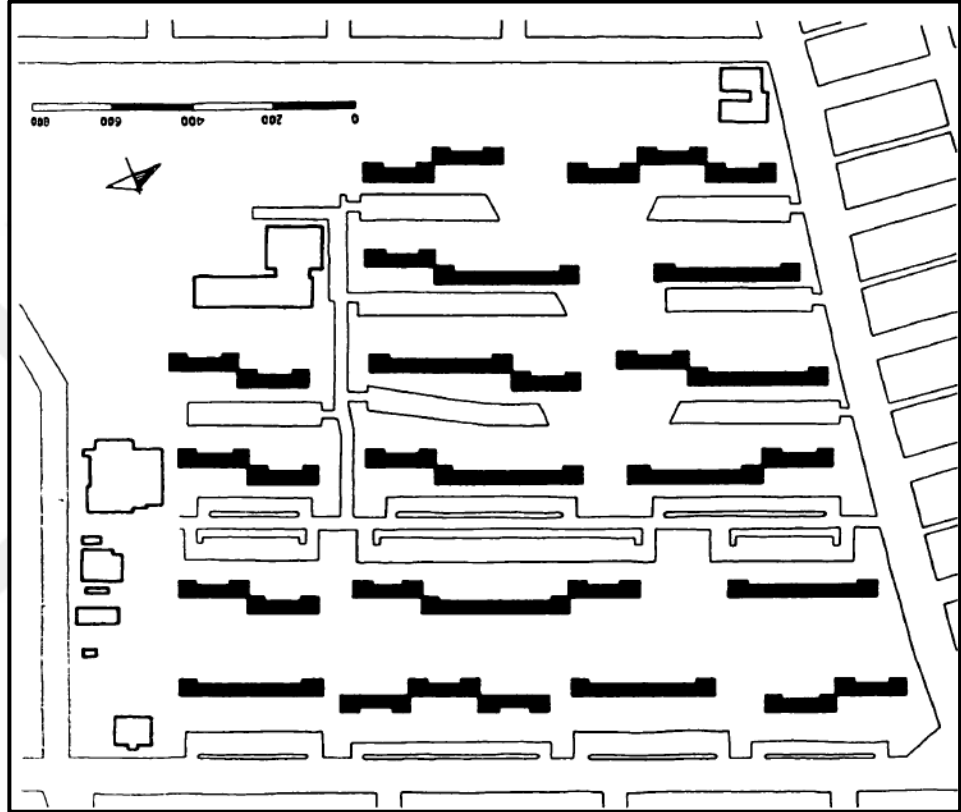
Kuramın gelişim süreci göz önüne alındığında, Savunulabilir Mekân Kuramı II. Dünya Savaşı sonrasında kentsel nüfusların artmasıyla birlikte ihtiyaca yönelik olarak 1955 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Missouri eyaletinde yapılan Pruitt-Igoe Toplu Konut Projesi ile başlamıştır. Şekil 2.2'de Pruitt-Igoe Toplu Konut Projesi ile çevresi ve Şekil 2.3'te vaziyet planı görülebilmektedir (Web 1, 2015) (T. Koca, 2019). 23 hektar büyüklüğüne sahip bir alanda modernist bir anlayışla inşa edilen ve 11 katlı 33 apartmandan oluşan Pruitt-Igoe alt gelir grubundaki insanlar için organize edilen bir toplu konut projesidir (Prospero, 2011). Missouri'de bulunan St. Louis bölgesinin, varoşlardan temizlenmesi amacıyla inşa edilmiştir. Düşük gelirli konutlara yönelik talebin olmadığı bir dönemde uygulanan Pruitt-Igoe Toplu Konut Projesi'nde, yapıların sokağa açılan zemin katları çocukların eğlenebilecekleri ve yetişkinlerin toplanabilecekleri alanlar olarak tasarlanmıştır. Ancak alanda çocuklar ve ergenlerin sosyal aktivitelerine yönelik çok kısıtlı imkânlar söz konusudur. Zemin katlarda tuvalet bulunmaması, çocukların bu alanları tuvalet olarak kullanmalarına neden olmuştur (T. Koca, 2019). Bu durum koşulların bozulmasına yönelik ilk işaretlerden biri olarak yorumlanabilir.

Şekil 2.2: Pruitt Igoe Toplu Konut Projesi.

1965 yılına gelindiğinde Pruitt Igoe Projesindeki koşulların giderek bozulduğu, sokaklarda çeşitli suçların işlendiği, vandalizmin giderek yaygınlaştığı, zemin katlarda yer alan posta kutularının bozulduğu, asansörler, koridorlar ve merdivenler gibi kamusal/yarı kamusal alanların güvensiz bir ortam haline geldiği, kadınların

çocuklarını okula götürürken ve alışveriş zamanlarında topluca hareket etmek zorunda kaldıkları gözlemlenmiştir. Düşük gelirli kesimin yaşadığı bu toplu konut projesinde kiralarda zamanla artması ve gerekli ödeneklerin alınamaması sonucunda konutların bakım ve onarımları aksamış, apartmanlarda ortaya çıkan teknik arızaların giderilememesi zamanla asansörlerin çalışamaz duruma gelmesine yol açmış ve ortaya çıkan tüm bu sorunlar neticesinde toplu konuttaki doluluk oranı giderek azalmıştır.

Şekil 2.3: Pruitt-Igoe vaziyet planı.

Şekil 2.4'te görülebileceği üzere zemin katların işlevsiz hale gelmesi, bina girişleri ve sokakların sakinler arasındaki bağlantının bir nevi kopmasına neden olmuş durumdadır (Web 2, 2013). Sakinlerin sokakla bütünleşebilmeleri ve mekâna dair aidiyet ilişkisi kurmaları zorlaşmıştır. Böylelikle Pruitt Igoe toplu konut alanı, konut sakinlerinin birbirleriyle ilişki kuramadıkları, kimlik ve kontrol mekânizmasının bulunmadığı, yapı bloklarının konumlanması sebebiyle kör noktaların olduğu, yüksek katlı yapılaşma sonucu zemin ile bağlantısı kopmuş tehlikeli ve güvensiz bir mekân haline gelmiştir.

Şekil 2.4: Karanlık ve kuytuda kalan zemin kat.

Dikey mimari anlayışıyla inşa edilen Pruitt Igoe Toplu Konut Projesindeki tüm bu sorunlar zamanla konut sakinlerinin taşınmasına ve toplu konut alanının yalnızlaşmasına neden olmuş, böylelikle kontrol dışı bir ortam haline gelen bu alanda suç sayıları giderek artmış ve halen meskun olan konut sahipleri çeteler tarafından tehdit edilir duruma gelmiştir (Bristol, 1991). Başarısızlıkla sonuçlanan bu proje, 30 yıl süreyle ayakta kalabilmiş ve 1972 yılında patlatılarak yıkılmıştır (Newman, 1996). Pruitt Igoe Toplu Konut Projesi göstermektedir ki bina yapılarının dikey mimari anlayışıyla gelişmesi, bakım ve onarımı ihmal edilen konut alanlarının oluşması güvenlik sorununu tetikleyen önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle yapılı çevreyi savunabilecek bir tasarım anlayışı geliştirmek zaruri bir ihtiyaç haline gelmektedir. Oscar Newman'ın bu çerçevede oluşturduğu Savunulabilir Mekân Kuramı, kuytu alan oluşumu açısından ehemmiyeti olan binaların yapılaşma düzeni ve konumu, görüş mesafesi ve göz hizası bakımından önemli bir etken olan yapı kat yükseklikleri vb. yerleşim alanının karakteristik yapısında tesiri olan etmenlerin göz ardı edilmemesi gerektiği görüşünü savunmaktadır (Newman, 1996).

Pruitt-Igoe Toplu Konut Projesi'nin hemen yanı başında yer alan daha az katlı bir yapılaşmaya sahip Şekil 2.5'teki Carr Square Village düşük ve orta gelirli ailelerin olduğu bir yerleşim yeri olmasına rağmen suç oranı bakımından Pruitt-Igoe Toplu Konut Projesi'ne göre daha az sayıda suç gerçekleşmiştir. 1955 yılında yapımı tamamlanan Carr Square Village, Pruitt-Igoe projesi yıkıldıktan sonra da ayakta

kalmaya devam etmiştir. Newman birbirine komşu, farklı yapılaşma düzenlerine sahip bu iki yerleşim alanını suç olgusu bakımından incelemiştir. Sosyo-ekonomik yapıları aynı olmasına rağmen mekân tasarımının suç üzerindeki etkisini ortaya koyması açısından bu karşılaştırma önem arz etmektedir.

Carr Square Village yerleşim yerinin özelliklerine bakıldığında (Newman, 1996);

- Kamusal, yarı kamusal ve özel alanlar arasındaki ayrımlar yeterince belirgindir.
- Kamusal ve yarı kamusal alanlar olarak nitelendirilebilecek ortak mekân kullanımları daha az sayıda kişi tarafından paylaşılmaktadır. Örneğin, Carr Square Village’da ortak bir mekânı 2 aile kullanıyorken Pruitt Igoe’de 22 aile paylaşmaktadır. Kimlik ve kontrol hissiyatı bakımından bu durum Carr Square Village’da daha net görülebilmektedir.
- Bina yapılarının yüksekliklerine bakıldığında göz hizasına daha yakın bir ölçekte düşük katlı bir yapılaşma benimsenmiştir.

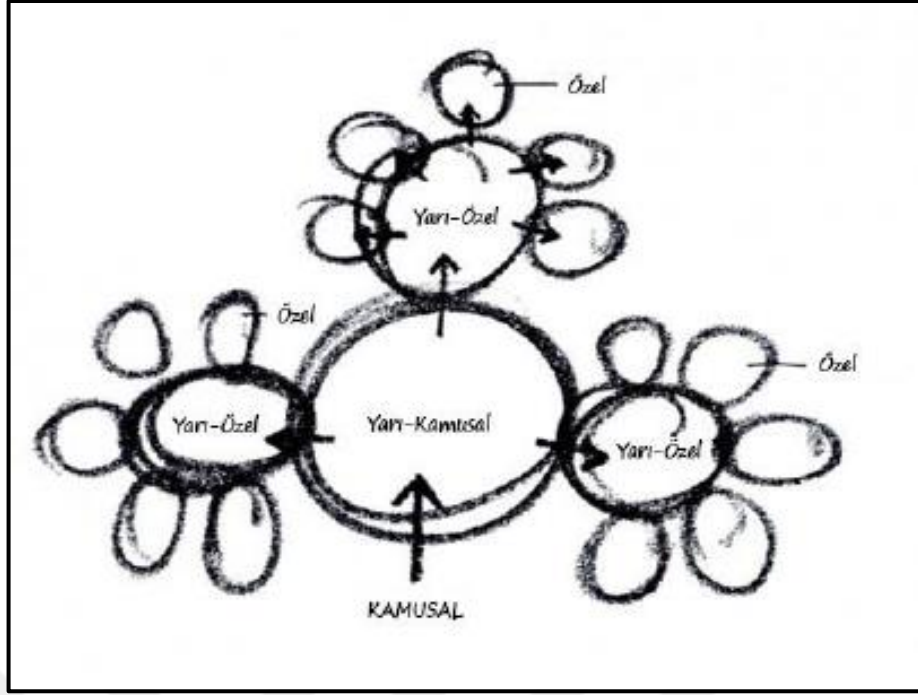

Şekil 2.5: Az katlı Carr Square Village evleri.

Yüksek katlı yapılaşması ve birçok kişi tarafından kullanılan ortak mekânlarıyla öne çıkan Pruitt Igoe Toplu Konut Projesi ile insan ölçeğindeki yapılaşma düzeni ve daha sınırlı sayıdaki kişiler tarafından kullanılan ortak mekânlara sahip Carr Square

Village düşük-orta düzeydeki kullanıcı profiline rağmen sakinlerine sundukları güvenli mekân bakımından farklılık göstermişlerdir. Bu durum hiç şüphesiz mekân tasarımının güvenli mekânlar oluşturması bakımından önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Bu noktada Newman'ın Savunulabilir Mekânı, mekânda yaşayanların aynı mekânda gözetimci ve kontrolcü rolünü üstlenmesine etki edecek bir kentsel tasarım modeli ortaya koymaktadır. Newman, mimari organizasyonlardaki hataların toplumsal insicama neden olabileceği görüşünü savunmaktadır. Göz hizasından uzak yüksek katlı yapılaşmalar yerine; sınırların net bir şekilde ayırt edilebildiği az katlı konut yapılarının oluşturduğu yapısal bir organizasyonun suçu azaltacağı görüşündedir.

Savunabilir Alan yönteminin temel amacı Oscar Newman'ın tanımıyla, *“sakinlerin evlerinin etrafındaki alanları kontrol etmelerine izin vermek için toplulukların fiziksel düzenini yeniden yapılandırmaktır”* (Newman, 1996). Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) ve Çevresel Tasarım Yoluyla Suç Önleme (ÇTSÖ) kavramlarının temelini oluşturan Savunulabilir Mekân Kuramına göre, Newman'ın özel-kamusal mekânların ayrışmasına yönelik modellemesi Şekil 2.6'de görülebilmektedir (Newman, 1996). Modellemeye göre mekânın sınırları net bir şekilde belirlenmiştir ve sakinler alanlarında gerçekleştirebilecek potansiyel suçları önleme konusunda kontrol sahibi olarak mekânlarını savunabileceklerdir. Buradaki amaç kişilerin herhangi bir suçta kendi başlarına aktif bir rol almalarını sağlamaktan ziyade mekândaki varlıklarını dışarıdan gelen yabancılara fark ettirmek ve mekânda kontrol sahibi oldukları izlenimini verebilmektir.

Şekil 2.6: Newman'ın Özel-Kamusal Mekân Modellemesi.

Newman'a göre bir mekânın savunulabilir olması yaşayan fiziksel çevreyi içinde barındırmasıyla mümkündür. Çünkü böyle bir alan kişilerin ailelerini ve komşularını koruyabilecektir. Bu yaklaşımın temelinde sakinlerin kendilerini korumasının ötesinde bir toplum olarak sakinlerin birbirlerini koruyabilmesi durumu söz konusu olmaktadır. Kuramda öne çıkan niteliklerden biri de devlete bağlı herhangi bir koruyucunun müdahalesine ihtiyaç duyulmadan ortaya çıkabilecek olan potansiyel bir suç henüz gerçekleşmeden önlenbilmesine imkân sağlayacak olmasıdır. Çünkü mekânda her an kontrol sahibi kimselerin varlığı, potansiyel bir suçluyu tedirgin edebilecek ve suçun işlenmesinde negatif bir değişken olarak etkili olabilecektir. Apak ve arkadaşlarının belirttiği üzere: “Bu model tasarımcıları, konut gruplarını toplumsal ilişkilere dayalı olarak yaratmaya, yollar ve kamusal alanlar gibi fiziksel varlıkların tanımlarını yapmaya, kullanıcı grupları için eylem alanlarını saptamaya, gözetim için olanaklar sunulmasını sağlamaya çalışır” (Apak, Ülken, & Ünlü, 2002). Kuramın özünde “aidiyet” kavramı önemli bir yer edinmektedir. Kendilerini mekâna ait hisseden sakinler yaşadıkları mekâna sahip çıkma ve göz kulak olmak gibi davranışları sergilemektedirler. Aile yaşamının ve komşuluk ilişkilerinin yoğun olduğu yerler, kalabalık ve birbirini tanımayan kişilerin yoğun olduğu yerlere göre daha güvenlidir (Tuba Koca, 2018).

Newman'ın Savunulabilir Mekân tasarımında beş ana tasarım prensibi şunlardır:

- *Bölgesellik*: Konut sakinlerinin özel mekânlarında dokunulmazlık duygusuna sahip olmalarıdır. Bir yabancı mekânın kamusal alanı ve özel alanını rahatlıkla ayırt edebilmelidir. Mekânın özel bir kullanıcısı olduğu izlenimi önemlidir.
- *Doğal Gözetim*: İyi tasarlanmış bir alan, sakinlerine alanlarının mümkün olduğunca çok bölümünü kontrol etmelerine izin vermelidir. Yarı kamusal ve kamusal alanlardaki hareketlilikler sakinler tarafından doğal bir şekilde gözetlenebilir olmalıdır. Mekân kör noktalar ve kuytu alanlar oluşturmayacak şekilde tasarlanmalıdır.
- *İmaj*: Kullanıcıların güvenliğinin, alanın durumu ve görünümü tarafından etkilendiği anlamına gelir. Düzgün, düzenli, iyi anlaşılan bir alan, aktif bir sahibi olduğunu ve bu nedenle bakıldığını ve kontrol edildiğini gösterir. Kırık pencereler, her yerde bulunan grafitler veya çöp sokaklar, bölgenin yeterli düzeyde kontrol sahibi olmadığını yansıtmaktadır.
- *Muhit*: Mekânın muhiti bakımından kamusal ve yarı kamusal alan yoğunluğu (mağazalar, restoranlar vb.) ve polis karakolu, itfaiye istasyonları gibi kamu güvenlik kurumlarına olan yakınlığını ifade etmektedir.
- *Bitişik Alanların Güvenliği*: Konutların oyun alanları, otopark, sosyal ve ticari alanlar vb. yarı kamusal ve kamusal alanları ve bu alanlarla bağlantıyı sağlayan tüm geçitleri kontrol etmenin mümkün olduğu anlamını taşımaktadır.

2.4.5.1. Bölgesellik

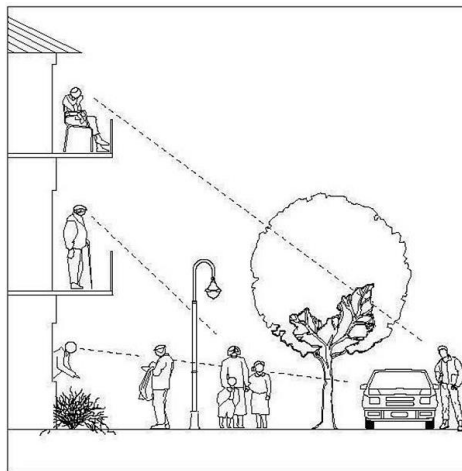
Newman'ın kendi ifadesiyle, konut sakinlerinin evlerinde bütünlük ve dokunulmazlık duygusuna sahip olmalarıdır. Evler mecazi olarak kalelere benzemelidir – dışarıdaki sığınaklar, sadece sakinler tarafından erişilebilir ve kullanılabilir olmalıdır. Bölgesellik kavramında mekânların ayrışması ve ayırt edilebilir olması en temel unsurdur. Özel-yarı özel mekânlar ile yarı kamusal-kamusal mekânlar arasındaki ayırım ve kademelenme sakinlerin mekâna dair aidiyetlerini etkileyecek ve mekânı sahiplenme duygusunu verecektir (Newman, 1996).

Newman'ın özel ve kamusal alanlar hiyerarşisine göre konut tipinin konut sakinlerinin sokak kontrolüne etkisi (Newman, 1996):

- Kamusal Mekânlar: Sokaklar, meydanlar, otoparklar gibi herkesin kullanımına açık olan ve bina dışında kalan tüm alanlar ile güvenli site harici çok katlı yapılardaki asansörler, merdivenler ve koridorlar gibi alanları ifade etmektedir.
- Yarı-Kamusal Mekânlar: Bina bitişiğinde yer alan otopark ve yürüyüş yolları, güvenli siteler için çok sayıda aile tarafından kullanılması sebebiyle merdivenler, asansörler ve koridorlar yarı kamusal alanlar olarak nitelendirilmektedir.
- Yarı-Özel Mekânlar: Az katlı asansörsüz yapılarda bina girişleri ve bina önü bitişik bahçeler yarı-özel mekânlardır.
- Özel Mekânlar: Evlerin içi ve müstakil konutların bahçesi özel mekânlardır.

2.4.5.2. Doğal Gözetim

Sakinlerin konutları içinden kamusal ve yarı-kamusal mekânı kolaylıkla gözlemleyebileceği ve kontrol edebileceği, dışarıdaki bir yabancı tarafından da her hareketinde kolayca gözlemlenebileceğini ve hareketlerinin gözetim altında olduğunu ifade eden bir tasarım etkenini ifade etmektedir. Sakinler bu anlamda tasarlanmış bir mekânda doğal bir gözlemci ve kontrolcü rolüne sahip olmaktadır. Kuramdaki bu etkene göre, mekânın tasarımı sakinlere kontrol yetkisi vererek bir güven sağlamak ve potansiyel bir suçun gerçekleşmesinde caydırıcı bir etki oluşturmaktadır. Bu ilkeye dair görsel anlatım Şekil 2.7’de sunulmaktadır (Web 3, 2019).

Şekil 2.7: Doğal Gözetim etkenine bir örnek.

Bir mekândaki doğal gözetim etkeni yapıların fiziksel ölçekleri ile ters orantılı olarak ilişkilidir. Yani bir yapının ölçeği büyüdükçe doğal gözetim olanağı ve etkisi

düşmekte, yapı ölçeği insan ölçeğine yaklaştıkça da doğal gözetim imkânı artmaktadır. Yüksek katlı yapılarda belli bir kat yüksekliğinin ötesinde bina dışında gerçekleşen durumlardan görsel ve duyuşal açıdan haberdar olmak olanaksızlaşmaktadır. Bir yapının 20. katında yaşayan bir sakinin dışarıda gerçekleşen olaylardan habersiz kalması 2. katta yaşayan bir sakinin habersiz kalmasından çok daha olanaklıdır. Bu yönüyle düşük katlı yapılarda yaşayan sakinlerin mekâna duyacakları aidiyet ve kontrolleri de aynı ölçüde yapıların fiziksel ölçeklerine ters orantılı olarak değışkenlik gösterecektir. Çünkü etraflarında gerçekleşen olaylardan daha kolay haberdar olabilecek ve kontrol sahibi olduklarını daha fazla hissedeceklerdir.

2.4.5.3. İmaj

Konut sakinlerinin bulunduğu çevrenin görünümünü ve düzenini ifade etmektedir. Bir mekânın temiz ve düzenli olması aktif bir sahibi ve kontrol eden birilerinin olduğu izlenimini vermektedir. Mekânda ve çevresindeki herhangi bir düzensizlik, bakımsızlık ve kirlilik ise anonimlik etkisi oluşturmaktadır. Bu yönüyle kırık pencerelerin, sanatsal bir anlam taşımanın dışındaki grafiti yapılmış duvarların (çünkü sanatsal bir anlamı olan duvar çalışmaları bu durumun aksine bir kontrolcülük-sahiplik etkisi oluşturur), sağa sola bırakılmış çöpler mekânda yeterli düzeyde bir kontrol sahibi olmadığı izlenimini vermektedir. Bu durum da potansiyel anlamda gerçekleşebilecek bir suça zemin hazırlamaktadır.

Mekânın temiz ve düzenli olması sakinlere güven ve aidiyet duygusunu da verebilmesi açısından önemlidir. Bir mekânın temiz ve düzensiz olması hali hazırda mekânı kullanan sakinlerin de zamanla durumdan rahatsız olup mekânı terk etmesine ve taşınmasına neden olabilmektedir. Mekândaki düzen, tertip ve temizlik sakinlerin birbirlerine güven aşılmasına ve yaşadıkları mekâna duyacakları memnuniyetten dolayı aidiyet hissetmelerine olanak sağlayacaktır.

2.4.5.4. Muhit

Bir yerleşim bölgesinin güvenliğini sağlamak için dışarıdan gelen yabancıların tespitini zorlaştırabilecek ve anonimlik oluşturabilecek dış etkenlerin varlığı önemlidir. Bir mekân tasarımının aidiyetliğı ortadan kaldırmayacak ve dış çevreye

anonimliği yansıtmayacak şekilde organize edilmesi mekânın kontrolünün sağlanmasını etkileyebilecek en önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Konut komplekslerinin güvenliğinde önemli bir faktör, mahallede kamu ve yarı kamusal alanların (mağazalar, restoranlar, kamu hizmetleri tesisleri vb.) olmasıdır. Bu tür alanların tipik kullanıcıları (isteyerek veya istemeyerek) özel yerleşim alanına girerek sakinlerin mahremiyetini ihlal edebilir ve potansiyel olarak bir tehdit oluşturabilir (Kowalczyk, 2017). Bu yönüyle mekânın tasarım sürecinde alınan kararlar doğrultusunda anonimliği artırabilecek etkenlerden kaçınarak gerekli düzenlemeler yapılmalı ve sakinlerin güvenliğini ihlal edebilecek imkânlar potansiyel suçlulara sağlanmamalıdır. Mekân için bir diğer önemli faktör polis karakollarına, yangın istasyonlarına vb. kamu güvenlik kurumlarına olan mesafesidir. Bir tehdit durumunda hızlı bir müdahaleye izin verecek kadar kısa olmalıdır.

2.4.5.5. Bitişik Alanların Güvenliği

Yerleşim alanındaki konutlardan yapılara yakın/bitişik durumdaki alanların ve geçitlerin kontrolünü sağlayacak şekilde bir tasarım anlayışını ifade etmektedir. Konutların konumlandırılması ve organizasyonu geçitlerin de kontrol edilebileceği şekilde tasarlanmalıdır. Böylelikle özel alan ihlali gerçekleşmeden önce potansiyel bir suçun fark edilmesi, önlenmesi veya suçlunun tanımlanabilmesi mümkün hale gelebilmektedir. Newman'ın bu konudaki önerisinde bina çevresinde ve bahçe girişlerinde dar geçitlerin oluşturulmaması da önem arz etmektedir. Yapılı çevrede kör alanların oluşmaması ve kuytu alanların bırakılmaması mekânın güvenliğini sağlayacak etkenlerden biridir.

Savunulabilir Mekânı oluşturmak için bu beş ana tasarım prensibi dışında dikkate edilmesi gereken unsurlar şu şekilde sıralanabilir (Candaş, 2010):

- *Yapı Ölçeği:* Mekânın tasarımında yapı ölçeği ile anonimlik (kimlik tespiti, yabancıların belirlemesi vb.) birbirleriyle doğru orantılı olarak ilişkilendirilmektedir. Yapının ölçeği büyüdükçe mekânı kullanan kişi sayısı daha fazla olacağından dolayı yabancıların tespit edilememesi durumu yani anonimlik artacaktır. Ölçeği büyük yapılarda kişilerin birbirini tanıması olasılığı azalmaktadır.

- *Dolaşım:* Yapısal anlamda bina girişleri, koridorlar, merdivenler, asansörler gibi birçok kişi tarafından kullanılabilir alanların ve bu alanlara giden geçitlerin az sayıda ve tanımlı olması kimlik tespitini kolaylaştırabilecek ve sahiplik duygusunu sağlayabilecek etkenlerden biridir. Mekânsal anlamda ise geçitlerin fazla sayıda olması gidilebilecek güzergâh sayısını ve geçitleri kullanacak farklı kişilerin sayısını olasılık açısından artıracaktır. Bu durum da hiç şüphesiz kimlik tespitini zorlaştıracak etmenlerden birisi olarak karşımıza çıkacaktır.
- *Girişler:* Binanın girişini ve çevresini oluşturan özel ve kamusal mekânların net bir biçimde birbirinden ayrılmasıdır.
- *Zemin ve Özel Geçitler:* Mekânda güvenlik ve kontrol mekânizmasının sağlanması bakımından yapıların kamusal alanla ilişkili ancak yalnızca kendisine ait bir alanının olması gerekmektedir. Jacobs'un "*eyes on the street*" olarak ifade ettiği kavram özellikle zemin katlarda yüz yüze ve göz hizasında olmak, ortak mekân kullanımları ve açık mekânların varlığı gibi unsurlar Newman'ın Savunulabilir Mekânında karşılığını bulmaktadır.
- *Malzeme Kalitesi:* Mekânın ve yapılarda kullanılan malzemelerin tahribata dayanıklı, uzun ömürlü, kaliteli olması mekânda kendiliğinden zamanla oluşabilecek hasarları indirgeyebilecektir. Böylelikle hem malzeme israfından kaçınılmış hem de mekânda oluşabilecek olumsuz, bakımsız, tahribatlı bir görüntünün önüne geçilebilecektir.

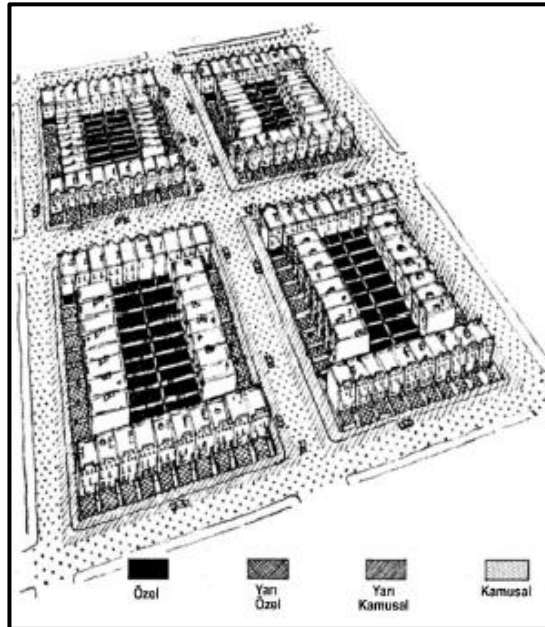
2.4.5.6. Newman'ın 3 Ana Konut Tipi Tanımı

Newman konut yapılarını üç kategoriye ayırmış ve tasarım kriterlerini bunlara göre incelemiştir. Newman'ın konut birimi olarak tanımladığı 3 ana konut tipi aşağıdaki gibidir (Newman, 1996); Müstakil evler (müstakil, yarı müstakil ve sıra evler), asansörsüz binalar ve yüksek katlı yapılar.

Bu konut tiplerinin alan paylaşımları bakımından farklı olması önem arz etmektedir. Yüksek katlı yapılarda konut birimi sayısı çok fazla olduğundan ortak alan paylaşımları asansörlü bina yapılarına ve müstakil yapılara göre daha fazladır. Newman'a göre, bir alanı ne kadar çok kişi paylaşırsa, o alan için sahip olma ve sorumluluk duygusu o kadar düşük olur ve sonuç olarak, üzerinde uygulanan kontrol seviyesi de o kadar düşük olur. Bu, potansiyel olarak bölge sakinleri için tehdit

oluşturan yabancıların konut birim sayısı fazla olan binalara daha kolay erişebileceği anlamına gelmektedir. Newman, bir yerleşim alanındaki suç seviyesinin şu durumlara bağlı olduğunu belirtmektedir; Bir binanın yüksekliğine (ve sonuç olarak bir girişi paylaşan konut birimlerinin sayısına), bir binadaki daire sayısına ve mahalledeki diğer konutların sayısına.

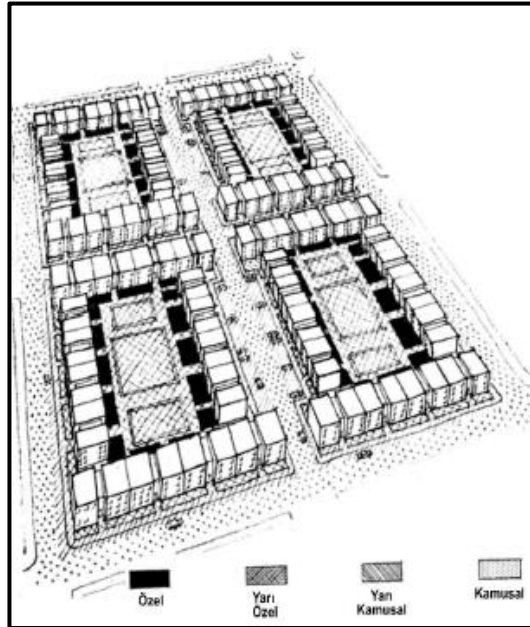
Newman'ın müstakil evler konut tipi tanımında her ev bir aile içindir, iç mekânlar ve evlerin bahçeleri evin kullanıcısına aittir ve özeldir, yürüyüş yolları ve evin ön bahçesi birbiriyle doğrudan bağlantılıdır ve yürüyüş yolları yarı-kamusaldır. Şekil 2.8'da sıra evlerden oluşan ve bu kategoriye örnek olan dört yapı adası görülmektedir. Sokaklar ve yürüyüş yolları hariç tüm alan konut kullanıcılarına özel olarak bölünmüştür. Her konutun kendi ön bahçesi vardır ve yarı-özel tasarlanmıştır. Arka bahçeler duvarla birbirinden ayrılmıştır. Yarı-özel ön bahçeleri yürüyüş yoluna dayanmaktadır ve kullanıcı arabasını kaldırım kenarına park etmektedir. Kullanıcılar evlerinin hizasındaki araba park alanını ve yürüyüş alanını kamusal mekândan çok yarı-kamusal kabul etmektedir. Bu örnekte çoğu dış alan ve tüm iç alan özeldir. Konut alanının eşit bölümlenme ile tasarlanması, kullanıcının evin uzantısında yola park ettiği arabasını, yolu, ön bahçeyi ve yürüme yolunu kontrol edebilmesini sağlamaktadır. Bu da güvenli bir yerleşim alanını oluşturmaktadır (Newman, 1996).

Şekil 2.8: Müstakil Evler (Müstakil, Yarı Müstakil ve Sıra Evler).

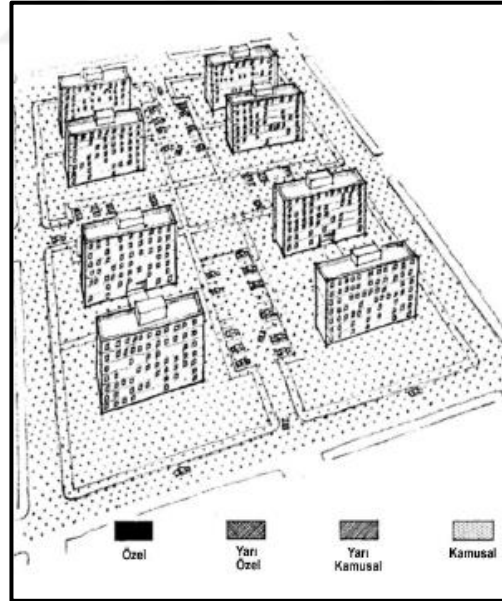
Müstakil (tek aileli) ve az katlı çok aileli yapılarda özel, yarı-özel ve yarı-kamusal mekânların geniş olması, sakinlerin mekâna aidiyet ve mekânı sahiplenme duygusunu geliştirebilmektedir. Bu yapılaşma türünde sakinler özel alanlarını kolaylıkla kontrol edebilmekte ve gözetleyebilmekte, temizliğini ve bakımını yapabilmekte ve bahçe girişini kullananlara dikkat edebilmektedir.

Newman'ın ikinci konut tipi asansörsüz binalar olarak tarif edilen az katlı, bahçeli apartmanlardır, tek aile evlerinin aksine girişler, koridorlar ve merdivenler gibi bina içinde aileler tarafından kullanılan yarı-kamusal ortak mekânlar vardır. Tek özel mekân daire içidir. Bahçeler genelde tüm aileler tarafından paylaşılır ve yarı-özel mekânlardır. Şekil 2.9'de görülebileceği üzere yol bina tarafından tamamen gözlenebilmektedir. Zemin katta oturanlar ile arka bahçe arasında doğrudan ilişki kurulmuştur ve konutların arka bahçelerinde kendi özel alanları vardır, bahçenin geri kalanı diğer aileler içindir ve yarı-kamusal alanlardan (sirkülasyon) geçilerek ulaşılan yine yarı-kamusal bir alandır. Her binanın önünde bitişik duran küçük ön bahçe giriş içindir ve yarı-özeldir. Sıra evlerde olduğu gibi tüm binaların girişleri yola bakmaktadır ancak her giriş o binada oturan aileler tarafından kullanılmaktadır ve özel değil yarı-özeldir. Binaların önüne park edilmektedir. Binanın önünde bulunan mekânın yarı-özel oluşu, yürüyüş ve araba yolunun bina uzantısı olmasını engellemiştir ancak tüm bu engellere rağmen kullanıcılar bina önünü kontrol edebilmektedir (Newman, 1996).

Şekil 2.9: Asansörsüz binalar.

Üçüncü konut tipi ise çok katlı, asansörlü yapıları ve onların oluşturduğu dört ana konut yerleşimini ifade etmektedir (Şekil 2.10). Koridorlar, merdivenler, asansörler gibi mekânlar çok aile tarafından paylaşıldığı için yarı-kamusal ve kamusal mekânlardır. Binaların dışı ise tamamen kamusaldır ve binalara ait değildir. Kullanıcıların konutu çevreleyen bahçe ve yollar ile ilgili ilişkileri azdır. Bina cepheleri yollara bakmamaktadır; yürüyüş yollarına çıkan bahçeler, yürüyüş yolları ve ana yollar da kamusaldır. Bu tasarım tüm zemini kamusal yapmayı başarmıştır. Zemin kamusal olduğu için bir yönetim tarafından sürekli bakılmalı, bir güvenlik birimi tarafından sürekli kontrol edilmelidir, şehrin sokakları ve yürüme yolları şehir polisi tarafından kontrol edilmelidir. Yüksek yapıları bu yerleşimler binalar giriş için dönüşler ve karanlık köşeler içeren yürüme yolları ortaya çıkarmıştır. Bu tür yerleşimlerde kullanıcılar binalarına geceleri yürümenin tehlikelerinden şikayet etmektedir, bu durum ilk iki tip konut yerleşiminde görülmemektedir, onlarda bina önü ve girişi arasındaki mesafe üçüncü tipe göre azdır ve bina cephesi girişi görmektedir (Newman, 1996).

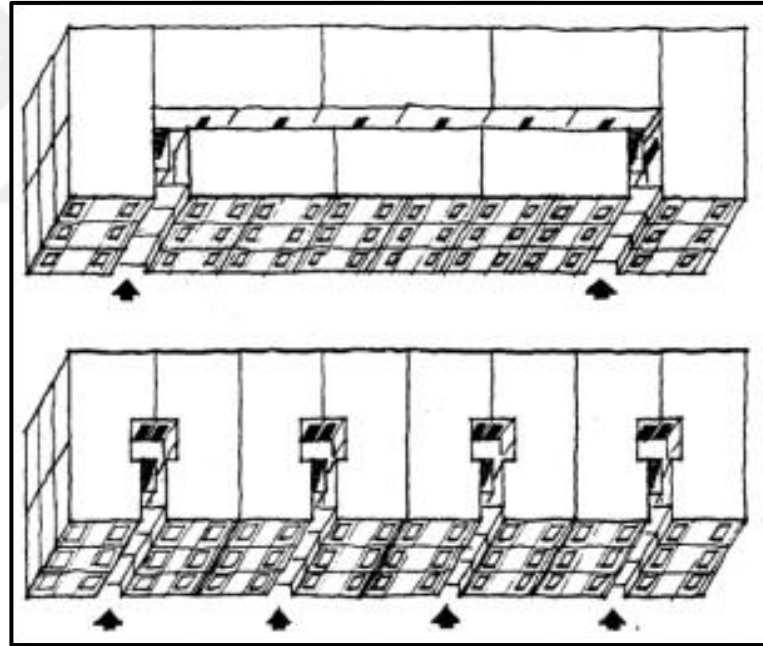

Şekil 2.10: Yüksek Katlı Asansörlü Yapılar.

Konut bloklarındaki kat sayısının fazla olması nedeniyle asansörler, merdivenler, koridorlar, giriş-çıkış alanları vb. birçok kişi tarafından kullanıma açık olan yarı-kamusal alanların fazlalığı nedeniyle dairelerin içi haricinde hemen hemen hiç özel alan bulunmamaktadır. Çoğunlukla bina dışından itibaren direk kamusal alan

başlamaktadır. Bir mekânı çok sayıda kişi paylaştığında kişiler mekâna dair sorumluluk duygusu hissetmemektedirler. Binadaki kat sayısının ve dairelerin çok sayıda olması sakinlerin birbirlerini tanımalarını ve sağlıklı bir iletişim kurmalarını da zorlaştırmaktadır.

Şekil 2.11’te üç katlı apartmanların iki farklı konfigürasyonu görülmektedir. Yirmi dört ailenin barındığı her iki tasarımdan üst konfigürasyonda yirmi dört ailenin paylaştığı iki ana giriş, her sekiz ailenin paylaştığı bir koridor vardır ve her koridor toplamda yirmi dört ailenin kullanımına açıktır. Alt örnekte ise her binanın girişi farklıdır, sadece altı aile bina girişini paylaşmaktadır, koridoru ise iki aile kullanmaktadır. Ortak alanlar daha kolay kontrol edilebilmekte, yabancı ile tanışık olanlar daha kolay fark edilebilmektedir. Sonuç olarak ortak bir alanı paylaşan kişi sayısı çoğaldıkça, insanların o mekânı tanımlaması, içine girmesi ve o mekândaki aktiviteleri kontrol etmesi meşakkatli olmaktadır.

Şekil 2.11: Üç Katlı Apartmanların İki Farklı Konfigürasyonu.

Genel anlamda Newman’ın düşüncesini değerlendirilecek olursak, mekânı paylaşan kişilerin birbirleriyle sağlıklı bir ilişki içerisinde olduklarında ve tanışıklık oranı arttığında mekânı kullanacak olan diğer yabancıların tespit edilmesi kolaylaşabilmektedir. Dışarıdan gelen ve mekânı kullanacak olan bir yabancıların tüm hareketleri ve giriş çıkışları sakinler tarafından kolayca gözetlenebilecektir. Bu durum yabancıların da gözetim altında olduğu hissine kapılmasına ve hareketlerinde tedbirli

davranmasına neden olabilecektir. Potansiyel bir suçlu ise kimliğinin tespiti kolaylaşacağından ve olumsuz bir hareketinde güvenlik güçlerine bildirileceğinin farkında olacağından dolayı suça dair motivasyonunu tam anlamıyla sağlayamayacak, tedirgin olacak ve suç işlemesi daha zor hale getirilmiş olacaktır.

2.5. Bölüm Değerlendirmesi

Mekânsal ve suçbilimsel yaklaşımlar çerçevesinde ele alınan tüm bu yaklaşımlar görüldüğü üzere mekân, suç ve sakinler/hedef üçgeninde geçmektedir. Tüm bu yaklaşımları özet bir tablo olarak sunmak, yaklaşımlar arası benzerlikleri ve farklılıkları görebilmek açısından önemlidir. Tablo 2.1’de tüm yaklaşımlar kapsam, sorun ve mekânsal özellikleri bakımından özetlenmiştir. Tabloda görüleceği üzere her kuram bir diğerinin tamamlamakta veya benzeşmektedir. Mekân ve suç kapsamında ele alınacak bir çalışmada tüm kuramlar genelinde bir analiz yapmak çok daha doğru ve tutumlu bir sonuç verecektir.

Tablo 2.1: Mekânsal ve Suçbilimsel Yaklaşımlar.

Kuram	Kapsam	Sorun	Mekânsal Özellik
Kırık Camlar	Görünüm	- Bakımsız, onarımsız, metruk halde kalmış yapılar/alanlar - Göz ardı edilen ufak problemlerin daha büyük sorunlara zemin hazırlaması - Kentsel mekânda düzensizlik ve aidiyetsizlik, denetimsizlik görünümü	- Bakımsız ve işlevsiz yapılar ve alanlar - Bozuk, işlevini yitirmiş, kent mobilyası ve aydınlatma elemanları - Toplanmamış çöpler, camı kırık bina
	Aidiyet, Sahiplik Duygusu	Sakinlerin yaşam alanlarını sahiplenmemesi, aidiyet bağı olmaması	Kamusal/yarı kamusal/yarı özel/özel alan ayrımının bulunduğu/bulunmadığı mekânlar

Tablo 2.1: Devam.

Rasyonel Tercih		• Sosyal etkileşimde zayıflık, zayıf komşuluk ilişkileri • Güvensiz hissedilen mekânı kullanmaktan kaçınmanın orayı daha güvensiz hale getirmesi • Mekânda sakinlerin ayırt edilememesi	• Binaların yanlış planlama ve konumlandırması ile oluşmuş kör ve kuytu mekânlar • Bakımlı, düzenli, denetim izlenimi veren mekânlar ya da tam tersi • Mekân kullanıcıları sürekli gözetimin var olması
	Su işlemede kar/zarar analizi	• Motive olmuş bir suçlu/uygun hedef/koruyucunun eksikliği • Suçlunun suç işlerken elde edeceği kazancın, kayıptan yüksek olması	• Kent merkezleri, ticari caddeler gibi suçlunun anonim olmasına imkân verecek şekilde hatalı düzenlenmiş her türlü kamusal alan • Kilitli kapı, kırık camlar, sokak ortasında park edilmiş otomobil • Sahipsiz, terk edilmiş ve çetelerin ele geçirdiği alanlar • Yetersiz aydınlatılmış, ıssızlık hissi veren sokak ve meydanlar
Rutin Aktiviteler	Günlük aktivitelerin gerçekleştiği alanlarda anlık suç işleme, sıcak noktalar	• Günlük aktiviteler içerisinde karşısına fırsat çıkmasıyla motive olmuş suçluya karşı uygun, koruyucusuz bir hedefin varlığı • Suçluya fırsat verecek mekânlar ve durumların olması	• Rasyonel tercih kuramındaki tüm mekânsal özellikler • Suç ihbarlarının en sık geldiği sıcak noktalar

Tablo 2.1: Devam.

<i>Suç Deseni</i>		• Kendisine suç işleyebileceği fırsatları	• Rasyonel tercih kuramındaki tüm mekânsal özellikler
	Suçun işlendiği sıcak noktalar	çıkaran bir suçlunun ve savunmasız bir hedefin varlığı	• Suç ihbarlarının en sık geldiği sıcak noktalar
	ile ilgili harita oluşumu	• Suçluların suç işleyebilecekleri potansiyel alanların belirlenmesi ve bu doğrultuda bilişsel haritaların oluşması	

Tablodaki mekânsal ve suçbilimsel kuramlar üzerinden şehir planlama ve kentsel tasarım ölçeğinde suç ve mekân bağlamında birçok çalışma yer almaktadır. Bu çalışmalardan sentaktik analiz ve istatistiki veriler açısından Nubani L. & Wineman J. ve Chisun Yoo & Sugie Lee tarafından yapılan çalışmalar önemlidir. Ypsilanti Michigan (ABD) şehri için 12 aylık bir süreyi kapsayan suç verileri CBS kullanılarak haritalandıktan sonra Peponis ve Wineman tarafından geliştirilen bir program olan Spatialist kullanılarak eksenel bir harita hazırlanmıştır. Cadde erişilebilirliği ve görünürlük özelliklerinin sentaks ölçüleri, mahalle sosyo-ekonomik durumu gibi faktörleri kontrol ederek, suç davranışı örnekleriyle ilişkili olarak incelenmiştir (Nubani & Wineman, 2005). Analiz sonuçları hem yerel entegrasyonun hem de bağlanabilirliğin genel suç sayımları ve ardından yoğunluk ile yüksek oranda ilişkili olduğunu göstermiştir. Yoo ve Lee çalışmalarında ızgara formla çevrili organik kentsel forma sahip Barselona şehir merkezinin mekân dizimi yöntemiyle morfolojik açıdan dönüşümünü incelemektedir. Araştırma ızgara form ile organik formun birbirine zıt kentsel formlar olmadığını, aksine birbirlerinin tamamlayıcıları olduklarını göstermektedir (Yoo & Lee, 2017). 2018 yılında Yemen’de yapılan bir çalışmada eski Sana’a’nın geleneksel kent formu sürdürülebilirliğin üç temel ilkesinin uygulandığı modern form ile karşılaştırılmıştır; Biçim ve yoğunluk, yürünebilirlik ve bağlanabilirlik ve bina enerjisi. Sorgulama yöntemi, nitel ve nicel yöntemlere ve GIS ve Mekân Dizimi (Space Syntax) modellemesini kullanan analize dayanmaktadır. Bulgular, yüksek bina yoğunluğu ve kompaktlığı ile geleneksel formun sürdürülebilir ilkeler açısından iyi bir model olduğunu göstermektedir. Genel sonuçlar, geleneksel

kentsel yerleşim planının biçim ve yoğunluk, yürünebilirlik ve bağlanabilirlik ve kentsel güneş enerjisi açısından yeni yerleşim planlarından daha sürdürülebilir olduğunu göstermektedir (Ali, Al-Hashimi, & Al-Samman, 2018).

3. MEKÂN DİZİMİ YAKLAŞIMI

Bu kısımda kent morfolojisi literatüründe yer alan Mekân Dizimi (Space Syntax) yaklaşımı ve araştırmada kullanılabilecek yöntemleri anlatılmaktadır. Öncelikle Mekân Dizimi analiz yönteminin kurgusal çerçevesi sade bir biçimde ifade edilmeye çalışılmış, sonrasında ise araştırmada kullanılabilecek eksenellik, bağlanabilirlik ve bütünleşme yöntemlerinden bahsedilmiştir. Bölüm değerlendirmesi kısmında çalışma yöntemi en sade haliyle derlenmeye çalışılmıştır.

3.1. Mekân Dizimi Analiz Yöntemi

Mekân Dizimi Analizi, Bill Hillier ve Julienne Hanson (B. Hillier & Hanson, 1984) tarafından geliştirilen bir mekân okuma yöntemidir. 1984 yılında *Social Logic of Space* (Mekânın Sosyal Mantığı) adlı kitapta açıklanan analizin kuramı, mekânın fiziksel kurgusu üzerinden mekânı oluşturan sosyal yapının öngörülebileceği düşüncesine dayanmaktadır. Mekân dizimi analizinde amaç, fiziksel mekânın insanları bir araya getirme potansiyelini anlamaktır. Mekân dizimi insan zihninde “mekânın yansması” olarak, deneyimlere dayalı bilginin oluşmasında en önemli rolü oynayan mekânın soyut karakteristiklerini, somut olarak ifade ve analiz etmeyi sağlayabilen sayısal bir tekniktir (Bill Hillier & Hanson, 1999).

Araştırmanın saha analizi çalışmasında her iki mahallenin de yerleşim dokusu, potansiyel kullanım yoğunluğu olan mekânlar, düğüm noktaları ve kesişim akslarının tespitini yapmak üzere Mekân Dizimi Analizi kullanılmaktadır. Mekân Dizimi Analiz Yöntemi; farklı ölçeklerdeki bölgelerin, kentlerin, bina gruplarının mekânsal modellerinin mekân organizasyonunu tanımlamak ve bunların sosyal yapı ile etkileşimlerini incelemek için kullanılan, teorik yaklaşımlarla desteklenen teknikler bütününe verilen isimdir. Bu tekniklerin öncelikli hedefi mekânsal organizasyonun insan hareketi ve görüş alanları ile ilişkisini nesnel olarak inceleyerek, “mekânların” insanları bir araya getirme ve yönlendirme potansiyellerini ortaya çıkarmaktır (H. M. Gündoğdu, 2014).

Kent örüntüsünü analiz etmek üzere yapıların dışında kalan tüm alanlara çizilebilecek en uzun doğru, içinden geçebileceği en çok alanı kat ederek çizilir. Birbiriyle kesişerek çizilen bu çizgiler bir anlamda, kentsel mekânda hareket eden

kişinin potansiyel olarak en uzağa erişen göz hizasıdır. Çizilen doğrular ya da "görüş aksları" (lines of sight ya da axial lines), hareket alanları ile potansiyel görüş alanlarının çakıştırıldığı bir temsil biçimidir (Çil, 2006).

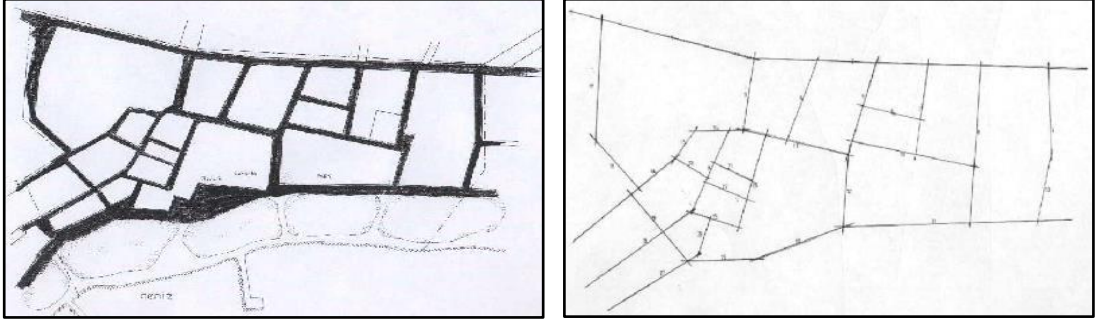
Bu analizin amacı, içinden en çok geçilen açık alanlardan en az kullanılan mekâna doğru, yerleşimdeki sokakların hiyerarşisini oluşturmaktır. İçinden çok geçilen sokaklar, alanlar “bütünleşik”, az geçilen ise “yalıtılmış” olarak adlandırılır. Analiz sonunda en bütünleşik görüş akslarından en yalıtılmış olanına doğru renklerle kodlanmış yeni bir harita ortaya çıkar. En bütünleşik sokaklar, bir yerleşimin en kamusal, bir yerden bir yere gitmek için bile içinden en çok insanın geçme olasılığının bulunduğu kanallardır. En bütünleşik sokaklar hareketin organizasyonu bağlamında bir yerleşimin kalbi (integrated core) olarak kabul edilmektedir. Yalıtılmış sokaklar ise yalnızca o sokaktaki özel bir yere gitmek amacıyla kullanılır (Çil, 2006).

3.1.1. Eksenellik (Axiality)

Mekân Dizimi Yöntemi ve mekânsal yapının içinde barındırdığı ilişkileri açıklamak amacıyla kullanılan teknikler puzzle gibi en küçük parçadan resmin bütününe doğru biçimler arasındaki ilişkileri tanımlamayı sağlayan bir araçtır. Mekân biçimlenmesinin kendine has özelliklerini grafiksel bir yöntemle anlatmak için soyutluktan yararlanır ve sezgisel görme yetisi ile analitik beynin bir arada kullanılmasıyla biçimler arasında kolayca fark edilemeyecek olan gizlenmiş ilişki ağını tespit etmeyi amaçlar. Bir başka ifadeyle mekânsal dokunun, kalıpların veya desenin genotipik özelliklerinin fark edilmesini ve yorumlanmasını sağlar (Bill Hillier & Hanson, 1999).

Kentsel ağın görüntüsü, birbiriyle bağlanmış veya birbirini kesen hatlar ile oluşan “hat ağı örüntüsü” veya “aks ağları deseni” olarak tabir ve kabul edilmektedir. Mekân Dizimi modeli ile kentsel ağ yapılanmalarının kendi içindeki veya birbirleri arasındaki oluşumlarına geometrik düzenler veya düzensizlikler ile karşılaştırma yapılmasına yönelik bir yaklaşımı sergilenmektedir (B. Hillier & Hanson, 1984). Kentsel mekânın gelişimiyle ortaya çıkan ağ yapısı düzenli veya düzensiz bir şekilde gerçekleşen formasyonlar dikkate alınarak geliştirilen “konveks alan haritası” ve “eksenel harita” altlıkları (Şekil 3.1) kentsel mekânın formal değişkenlerinin hesaplanmasında kullanılmaktadır. Kentsel mekânın bu formal değişkenler geometrik

olarak değil, şematik düzlemde derinliğin hesaplanması ile bulunmaktadır (H. M. Gündoğdu, 2014).

Şekil 3.1: Konveks Harita (sol) ve Eksenel Harita (sağ).

Mekânın incelenmesinde öncelikli olarak çalışma alanının konveks alan haritası oluşturulur ve bu altlık üzerinde doğrusal biçimde ilerleyen akslar belirlenerek eksenel haritanın oluşturulması sağlanır. Eksenel haritasının oluşturulması hatlar üzerinde hareket halindeki bir kişinin bulunduğu noktadan hareketle en uzun görüş mesafesini ortaya çıkarmayı sağlamaktadır. Eksenel harita altlığı kamusal kullanıma açık olan tüm alanların içerisinde geçecek şekilde kesintisiz olarak çizilen en uzun doğruları elde edecek şekilde düzenlenir. Belli noktalarda birbirleriyle kesişim halinde olacak olan bu doğrusal çizgiler kentsel mekân düzleminde yer alan hareket halindeki bir kişinin en uzak görüş mesafesini de vermektedir. Eksenel hatlar veya görüş aksları olarak tabir edilen bu doğrusal çizgiler hareket edilen hatlar ile maksimum görüş mesafesinin karşılaştırıldığı geometrik bir gösterim şeklidir (B. Hillier & Hanson, 1984).

Eksenel haritanın oluşturulması mekân ve mekânın kullanım işlevi arasındaki bağlantıyı analiz etmek için önemli bir veridir. Mekânın kullanımındaki hareket ve mekân formu arasındaki ilişkiyi net bir şekilde ifade eden grafiksel bir anlatım dili olan eksenel haritalar ile mekânsal yapılaşmanın ve dış çevresinin erişilebilirliğini yorumlamak ve hatlar arasındaki ilişkiyi görebilmek açısından önemlidir. Kentsel mekân içerisindeki yönelme ile doğal hareket alanının tespiti de kayda değer bir başka veridir. Eksenel hatlardaki doğrusal hatlarda uzun olan akslar bina cephelerinin görünümünü öne çıkarırken aksların uzunluğu kısaltıkça doğrusal bir açı ile binanın kendisini öne çıkardığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu noktada aksların mesafesi kentsel mekândaki algının yönlendirildiği alanı anlamayı da sağlamaktadır.

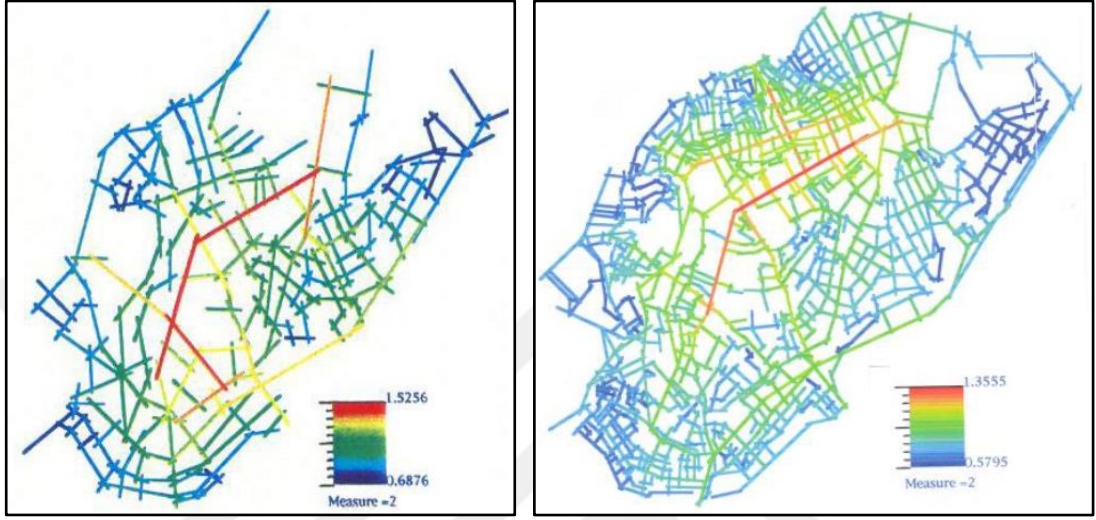
3.1.2. Bağlanabilirlik (Connectivity)

Bir kentsel mekân için hazırlanan eksenel bir haritada oluşturulan doğrusal çizgilerin birbirleriyle bağlantı olan bağlantı sayısı yerleşim akslarının bağlanabilirlik ölçęini vermektedir. Bir başka ifadeyle bir yerleşimdeki hatların bağlanabilirlik durumu bütünleşme değerini ortaya çıkarmaktadır. Kentsel mekânda uzanan doğrusal hatlar arasındaki bağlanabilirlik ölçüsü ne kadar fazla ise hatlar arasındaki bütünleşme ölçüsü de artmaktadır. Yerleşim bölgesinde bütünleşme değeri yalıtılmış görünen alanların diğer hatlarla olan bağlantı sayısı bütünleşme değeri yüksek olan bütünleşik alanlara oranla daha az sayıdadır. Bu yönüyle bağlantı sayısı ile mekânın bütünleşme değeri arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Bağlantı sayısı fazla olan alanların sakinler veya ziyaretçiler tarafından kullanım olasılığı daha fazla olacağından bu alanlar daha bütünleşik hatlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerleşimin kalbi olarak belirlenen en bütünleşik aks yüksek ihtimalle diğer aksların temel bağlantı noktası konumunda olacaktır. Bu düşünceyle bu tür alanlar hareket potansiyelinin en yoğun olduğu hatlar olarak karşımıza çıkacaktır (B. Hillier & Hanson, 1984).

3.1.3. Bütünleşme (Integration)

Bütünleşme (Integration) değeri kentsel mekân içerisinde en çok kullanılan akslardan en az kullanılan akslara doğru yerleşim alanında bulunan sokak ve caddelerin hiyerarşik bir düzenini oluşturmak ve “bütünleşik” (integrated) alanlar ile “yalıtılmış” (segregated) alanların tespitini sağlamaktadır. Kentsel mekân içerisinde kullanılan en yoğun akslar “bütünleşik”, en az yoğun kullanılan akslar ise “yalıtılmış” olarak adlandırılmaktadır (B. Hillier & Hanson, 1984). Bir kentsel mekânın eksenel harita altlığı oluşturulduktan sonra en bütünleşik haldeki görüş aksları ile en yalıtılmış haldeki görüş akslara doğru renklerle kodlanmış yeni bir harita altlığı ortaya çıkarılmaktadır. şekil 3.2’de görülebileceği üzere yeni harita altlığında en bütünleşik olan akslar ile en yalıtılmış olan aksların ifadesi için kırmızıdan maviye doğru bir renk skalası oluşmaktadır (M. Gündoğdu, 2005). Kentsel mekândaki en bütünleşik alanlar yoğun kamusal kullanımı ifade eden, bir başka deyişle insanları bir araya getirme konusundaki en potansiyel alanlardır. Diğer bir ifadeyle bu alanlar bir noktadan başka bir noktaya gidileceği zaman içinden en çok insanın geçme olasılığının bulunduğu, en

aktif kullanılacak olan hatları göstermektedir. Kentsel mekândaki en bütünleşik alanlar “yerleşimin kalbi” (integrated core)” olarak ifade edilmektedir. En aktif kullanıma açık olan bu alanlar bir bakıma kentin nabzının attığı yerlerdir. Yalıtılmış alanlar ise daha istisnai durumlarda kullanıma açık olan akslar olarak öne çıkmaktadır (H. M. Gündoğdu, 2014).

Şekil 3.2: Aksların birbirleri ile bağlanma durumu ve Bütünleşme (R-n) değerleri (kırmızıdan maviye azalan bütünleşme).

Kentsel mekân bağlamındaki hareket ağını belirleyebilmek için iki farklı hesaplama ölçeği kullanılmaktadır. Bu ölçeklerden biri olan “R-n ölçeği” (global bütünleşme) tüm yerleşim alanının bütünleşme değerini verirken, “R-3 ölçeği” (yerel bütünleşme) yerleşim alanındaki yerel bütünleşme değerini vermektedir. R-n ölçeği herhangi bir aksın mesafesini dikkate alarak yerleşim alanındaki diğer tüm akslara oranla ne kadar bütünleşik veya ne kadar yalıtılmış olduğunu hesaplarken, R-3 ölçeği bir aksın kendinden önceki üç aks ile arasındaki bütünleşik veya yalıtılmış değerini hesaplamaktadır (B. Hillier & Hanson, 1984). Mekânsal kullanım açısından daha basit bir ifadeyle R-n ölçeği sakinlerin diğer yabancılarla karşılaşma olasılığının olduğu alanları, R-3 ölçeği ise sakinlerin kendi aralarında komşularıyla karşılaşma olasılığının olduğu alanları göstermektedir. Bir kentsel alanın mekân dizimi analizinde belirlenen en bütünleşik alanların yerleşim bölgesine dışarıdan gelenlere doğrudan açık olan bir alan olması çok muhtemeldir. Eğer böyle bir alan geometrik açıdan da yerleşim alanlarının tam merkezinde ise, bir başka ifade ile görece yalıtılmış diğer yerleşim

alanlarına eşit uzaklıkta veya mesafede ise, bu alanın dışarıdan gelen yabancıları da kapsayan bir sistem ağı olarak ifade edilebilir (B. Hillier & Hanson, 1984).

3.2. Bölüm Değerlendirmesi

Kentsel mekânın zaman içerisinde organik ya da inorganik bir şekilde form kazanması kültürel ve sosyolojik anlamda taşıdığı niteliklerine bağlı olmaktadır. Yalnızca kültürel ve sosyolojik etmenlere bağlı kalmamakla birlikte kentsel formun biçimleniş sürecinde demografik, istatistiksel, ekonomik vb. birçok neden form üzerinde şekillendirici bir etken teşkil etmektedir. Mekânın form kazanmasıyla birlikte dönüşümü yalnız başına olmamış, içinde barındırdığı ve onu biçimsel anlamda etkileyen tüm etmenleri de kendisiyle birlikte dönüştürmüştür. Kentsel mekânın fiziksel formunu incelemek ve bu niteliklerini psikolojik, kriminolojik ve sosyolojik anlamda açıklayabilmek için mekân dizimi yöntemi önemli bir araç olmaktadır. Mekân dizimi yöntemi ile sokakların bağlantı biçimi, toplam sokak-cadde bağlantı sayısı, bağlantıların birbirleriyle entegrasyonu ve mekânsal biçimleniş formunun mimari tasarım sürecindeki yapılaşmanın ortaya çıkardığı etkiyi görmek ve yorumlamak mümkün hale gelebilmektedir.

4. ALAN ÇALIŞMASI

Bu bölümde araştırma kriterleri doğrultusunda belirlenmiş olan Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahallelerinde yapılan analiz ve saha araştırması bulguları anlatılmaktadır. Bu analizlerin akış şemasına bakıldığında öncelikle yerleşimlerin sosyo-ekonomik durumları tespit edilmiş ve izah edilmeye çalışılmıştır. Sonrasında mekânsal açıdan ulaşım, kentsel doku, doluluk-boşluk, kat yüksekliği, yapı kullanım durumu, aktif yeşil alan kullanımı ve yapı komşuluk ilişkisi ile strüktür bilgilerine yer verilmiştir. Sonrasında yol bağlantılarının bütünleşme ve bağlanma değerlerini tespit etmek amacıyla mekân dizimi analiz yöntemi kullanılmıştır. Mekân dizim analiz yönteminin bu çalışmadaki kullanım amacı mekânsal dokuları farklı olan iki yerleşim alanının sokak bağlantı değerlerinin yaya kullanım yoğunluklarıyla karşılaştırılması - ki bu durum hangi doku türünün yaya kullanımına elverişli olduğunu ve dolayısıyla hangi doku türünde özel mekân ihlalinin daha fazla gerçekleşebileceğini (ve buna rağmen suç oranlarının ne olacağını) verecektir- ve mahalle sakinlerinin düşünceleriyle ortaya çıkacak olan mekân dizimi sonuçlarını suç verileri üzerinden değerlendirilmesidir. Hillier ve Hanson tarafından da belirtildiği gibi mekân dizimi yöntemi binaların ve şehirlerin mekânsal dokularını incelemek için kullanılan bir yöntemdir. Bu çalışmada yer alan bazı bulgular da mekân dizimi yöntemi kullanılarak kantitatif bir yöntemle desteklenmeye çalışılmıştır.

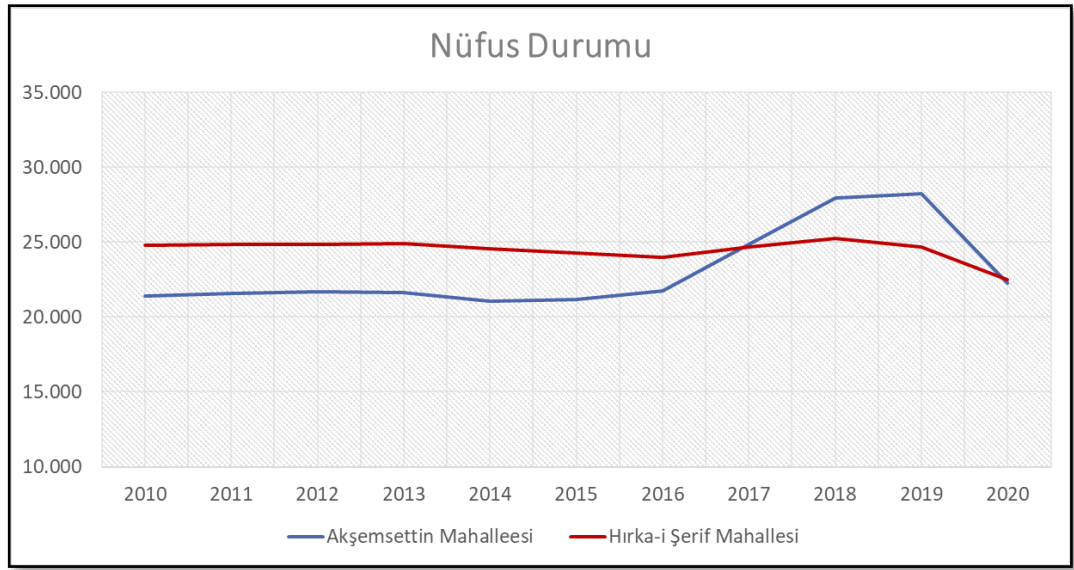
4.1. İkincil Veri Analizi

Sosyo-ekonomik açıdan benzer ancak mekânsal açıdan farklı kentsel formlara sahip Fatih İlçesindeki Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri çalışma alanı olarak belirlenmiştir (Şekil 4.1). Bu mahallelerin seçilmesinde önemli olan bir etken de birbirlerine cephe olmaları durumudur. Yerleşim alanlarının birbirine yakın olması, sosyo-ekonomik düzeylerinin benzer olması durumu mekânı kullanan kişi profilini de büyük oranda benzer kılacaktır. Bu nedenle bu iki mahallede suç olgusunun farklılaşmasını bu etkenlerden daha çok mekân formunun etkileyeceği düşünülmektedir.

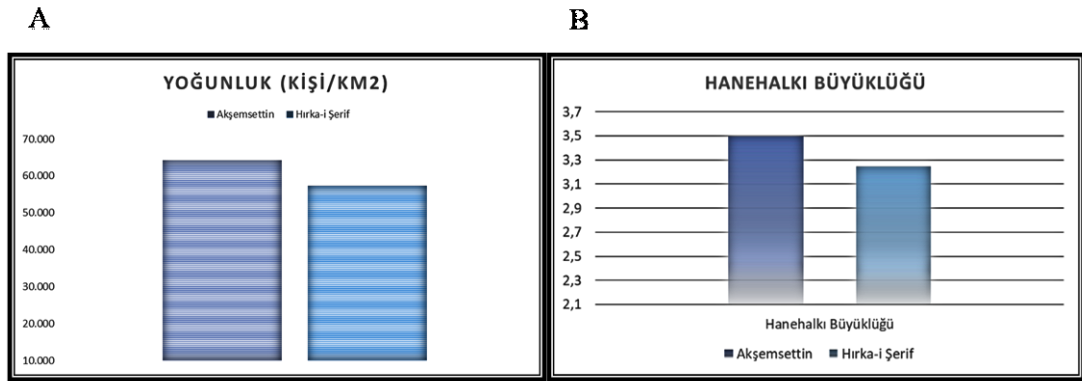
Şekil 4.1: Akşemsettin (Kırmızı renkli alan) ve Hırka-i Şerif (Mavi renkli alan) Mahallesi.

Her iki mahallenin son 10 yıl içerisindeki nüfus durumuna bakıldığında (Şekil 4.2); 2010 yılında yapılan adrese dayalı nüfus sayımı sonuçlarına göre, Akşemsettin Mahallesi'nin nüfusu 21.429 kişi, Hırka-i Şerif Mahallesi'nin nüfusu 24.809 kişi olduğu tespit edilmiştir. 2016 ve 2017 yılları arasında Akşemsettin Mahallesi'nin nüfusu 21.732 kişiden 24.856 kişiye, Hırka-i Şerif Mahallesi'nin nüfusu ise 24.006 kişiden 24.649 kişiye çıkmıştır. Her iki mahalle de kozmopolit bir yaşama ev sahipliği yapabilecek sosyal bir ortama sahip olduğu için bu kısa süreçteki nüfus artışı Türkiye'ye gerçekleşen yoğun göç dalgasının bir sonucu olabilir. 2020 yılında yapılan adrese dayalı nüfus sayım sonucuna göre ise, Akşemsettin Mahallesi'nin nüfusu 22.263 kişi, Hırka-i Şerif Mahallesi'nin nüfusu 22.464 kişi olarak tespit edilmiştir. 2019 ve 2020 yılları arasında Akşemsettin Mahallesi'nin nüfusu 28.234 kişiden 22.263 kişiye, Hırka-i Şerif Mahallesi'nin nüfusu ise 24.689 kişiden 22.464 kişiye gerilemiştir. Bu kısa süreçteki nüfus azalmasının sebeplerinden birisi gelen göçmenlerin ülkelerine tekrar gönderilmesini kapsayan süreci barındırma ihtimaline sahiptir.

Şekil 4.2: Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri Nüfus Sayısı (10 Yıl).

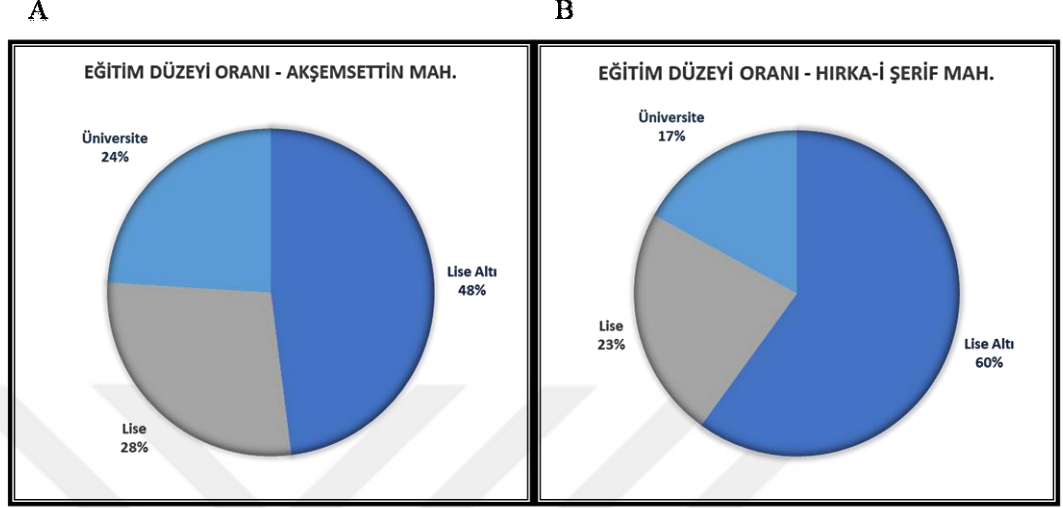
Mahallelerin 2020 yılında adrese dayalı nüfus sistemi sonucu tespit edilen nüfuslarının net alan kullanımına oranla hesaplanan yoğunluk durumu (kişi/m²) Akşemsettin Mahallesinde 64.16 iken, bu durum Hırka-i Şerif Mahallesinde 57.41 olarak hesaplanmıştır (Şekil 4.3). Bu yönüyle her iki mahalle de nüfus yoğunluğu bakımından benzerlik göstermektedir.

Şekil 4.3: Mahallelerin Yoğunluğu (kişi/km²), b) Mahallelerdeki Hanehalkı Büyüklüğü.

2020 yılı TÜİK verilerine göre mahallelerin eğitim durumu incelendiğinde, Akşemsettin Mahallesinde nüfusun %24'ü Üniversite mezuniyet derecesine, %28'i lise düzeyinde eğitim seviyesine ve %48'i lise altı eğitim düzeyine sahiptir. Hırka-i

Şerif Mahallesinde nüfusun %17'si Üniversite mezuniyet derecesine, %23'ü lise düzeyinde eğitim seviyesine ve %60'ı lise altı eğitim düzeyine sahiptir (Şekil 4.4).

Şekil 4.4: Mahallelerin Eğitim Düzeyi Oranı.

Mahallelerin nüfus, nüfus artış hızı, hanehalkı büyüklüğü gibi birtakım demografik özellikleri Tablo 4.1'de özetlenmiştir. Buna göre 2010-2015 yılları arasında Hırka-i Şerif Mahallesindeki nüfus artış hızının Akşemsettin Mahallesiyle oranla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 2015-2020 yılları arasındaki verilere göre iki mahallenin nüfus artış hızlarının farklılaştığı görülmektedir. Bu dönemde Hırka-i Şerif Mahallesi nüfus artış hızı bir önceki döneme göre artış gösterirken, Akşemsettin Mahallesinde bu durumun tam tersi gerçekleşmiştir. Nüfus yoğunluğu daha yüksek olan Akşemsettin Mahallesinde 2015-2019 yılları arasında kişi başına düşen suç sayısı çok daha yüksektir. Nüfus yoğunluğu açısından iki mahalle arasında ciddi bir farklılık olmamasına karşın suç vaka sayılarında belirgin bir farkın olduğu görülmektedir.

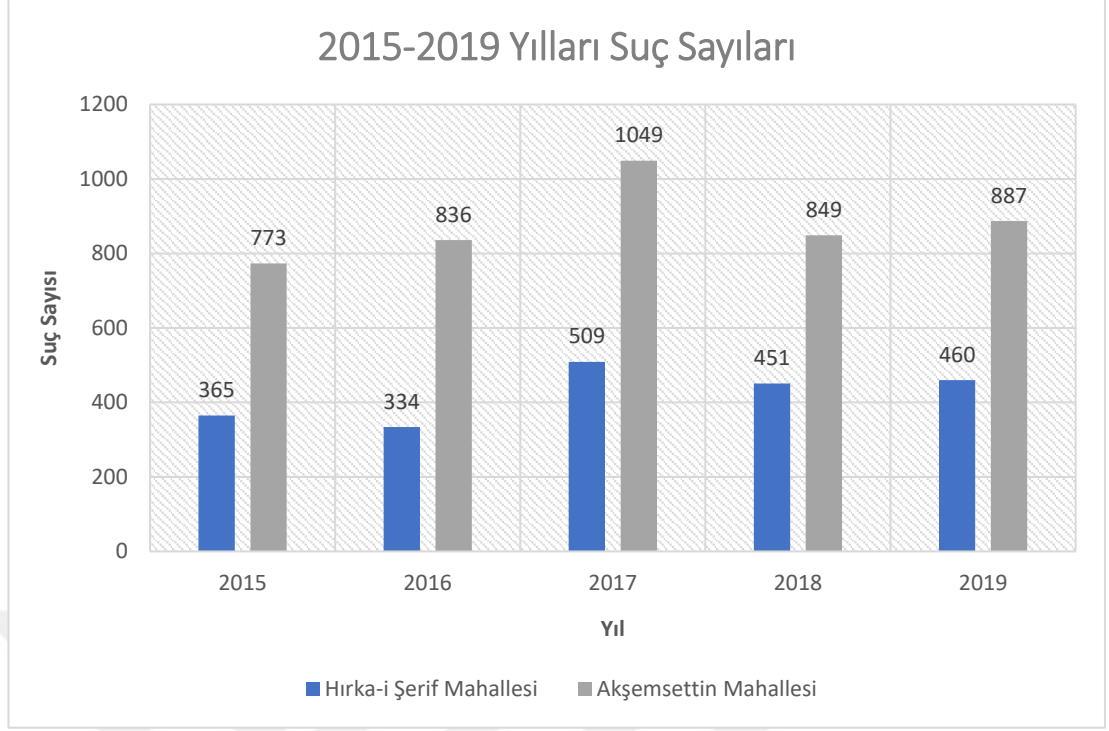
Tablo 4.1: Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri Demografik Göstergeler ve Kişi Başına Düşen Suç Oranı.

	<i>Akşemsettin Mahallesi</i>	<i>Hırka-i Şerif Mahallesi</i>
<i>Nüfus (2020)</i>	22.263	22.464
<i>Nüfus artış hızı (2010-2015)</i>	0,0022	0,0037

Tablo 4.1: Devam.

<i>Nüfus artış hızı (2015-2020)</i>	-0,0086	0,0129
<i>Nüfus Yoğunluğu (2020)</i>	64.168	57.416
<i>Lise ve üzeri mezunlarının toplam nüfusa oranı (2020)</i>	52%	40%
<i>Hanehalkı Büyüklüğü (2020)</i>	3,5	3,25
<i>Bin kişi başına düşen suç sayısı (2015-2019, ort)</i>	35,81	17,22

Fatih Emniyeti'nden alınan verilere göre her iki mahallenin de 2015-2019 yılları arasındaki 5 yıllık suç verilerine bakıldığında geleneksel anlamdaki organik form biçiminde gelişen şehirleşmesiyle Hırka-i Şerif Mahallesinde gerçekleşen suç sayısının, modern anlamdaki ızgara doku şehirleşmesine sahip olan Akşemsettin Mahallesinde gerçekleşen suç sayısına göre daha az olduğu görülmektedir (Şekil 4.5). Nüfus sayısı, nüfus yoğunluğu ve sosyo-ekonomik durumları bakımından aralarında ciddi farklılıkları olmayan bu iki yerleşim alanında suç vaka sayılarının bu derece yüksek çıkması hiç şüphesiz araştırmaya değer bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 4.5: Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri 2015-2019 Yılları Arası Gerçekleşen Suç Vaka Sayısı.

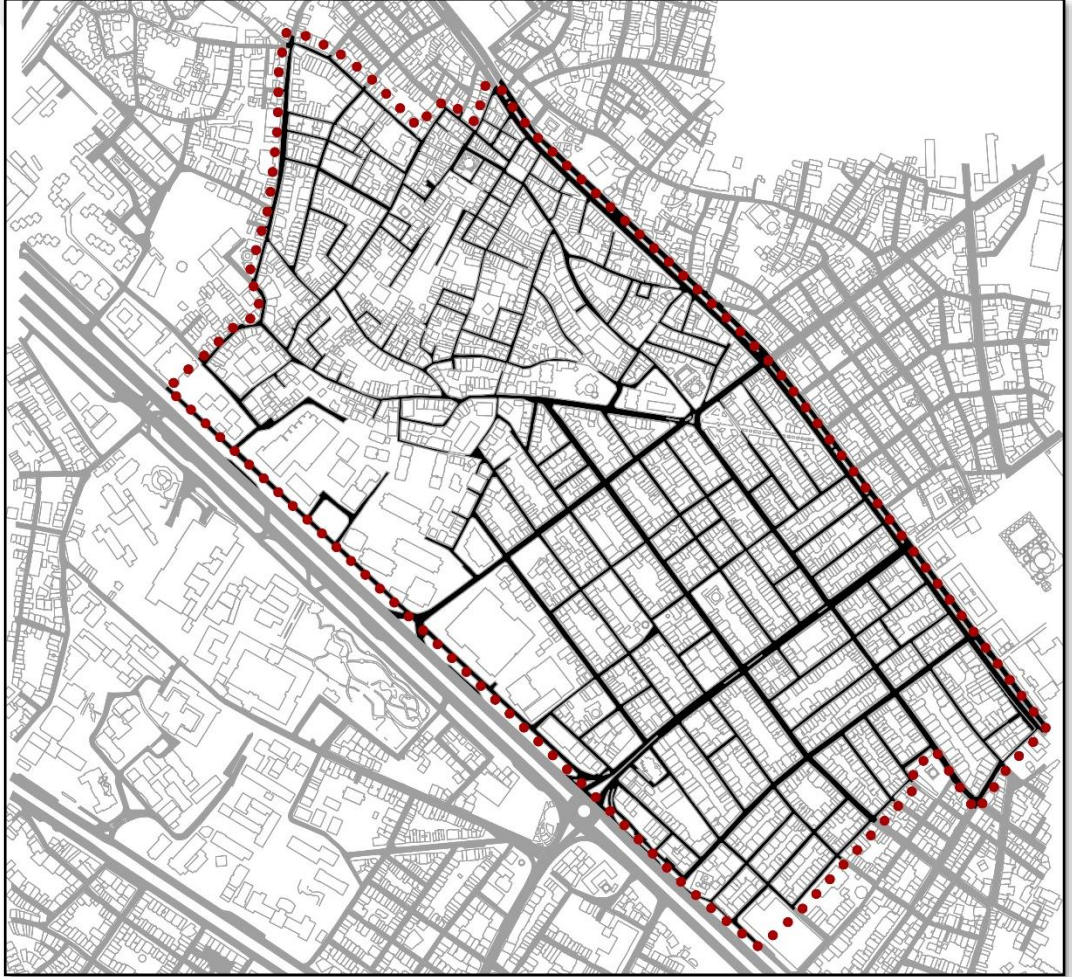
Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahallelerinde 2015-2019 yılları arasında 5 yılda gerçekleşen suç vaka sayılarına bakıldığında iki mahalle arasında Akşemsettin Mahallesinin aleyhine olacak şekilde suç vakalarının yüksek olduğu görülmektedir. 5 yıllık süreç genel çerçevede değerlendirildiğinde Akşemsettin Mahallesinde dalgalı bir grafik hâkim iken Hırka-i Şerif Mahallesinde gerçekleşen suç sayıları çok daha stabil bir grafik ortaya koymaktadır. Bu yönüyle vaka sayılarındaki bu dengesizliğe neden olan etken/etkenlerin araştırılması elzemdir.

4.2. Mekânsal Analiz

Bu kısımda mahalleler genelinde yapılan mekânsal analizler yer almaktadır. Bu mekânsal analizler içerisinde ulaşım, mahalle dokusu, kentsel boşluklar, kat yükseklikleri ve yapı durum analizlerinin yanı sıra aktif sosyal alanlar, çıkmaz sokak-kuytu alan ve yapı komşuluk ilişkileri ile strüktürel açıdan yapıların halihazırdaki durumlarını ortaya koyan analizler de bulunmaktadır.

4.2.1. Ulaşım Analizi

Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri 2 ana arter ortasında yer almaktadır (Şekil 4.6). Bu ana arterler yoğun bir araç kullanımına sahip Adnan Menderes Bulvarı ve Fevzi Paşa Caddesidir. Bu iki mahalleyi tam ortadan bölen bir diğer büyük cadde ise Akşemsettin Caddesidir. Bunun dışında bir ucu Yenikapı'ya kadar uzanan Akdeniz Caddesi de Akşemsettin Mahallesi'nin içerisinden geçmektedir. Mahalle içlerinde araç kullanımında ana arterlere ekseriyetle daha az yoğun kullanılanları ise Hırka-i Şerif Mahallesi'nde Keçeciler, Melek Hoca ve Eski Ali Paşa Caddeleri; Akşemsettin Mahallesi'nde ise Balipaşa ve Sarıgül Caddeleridir.

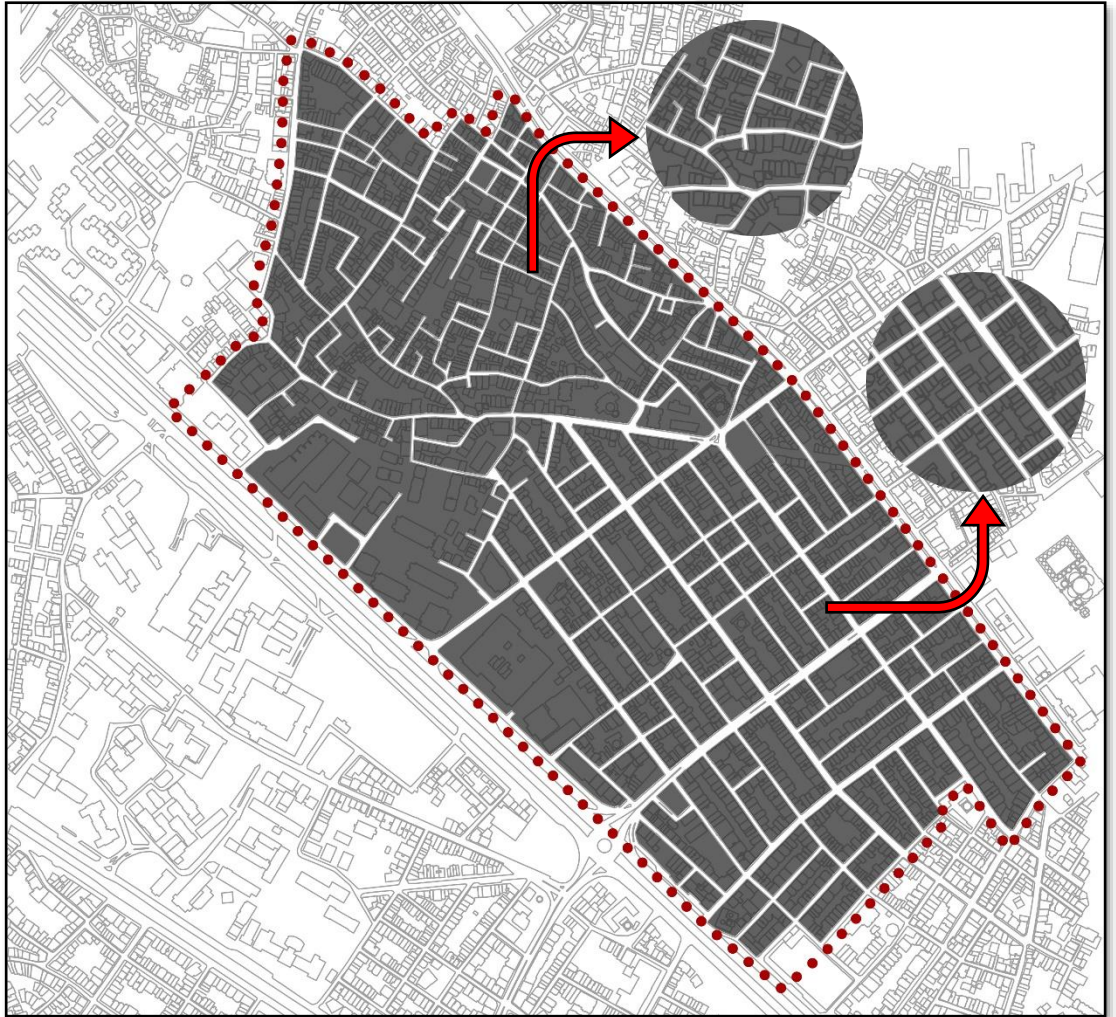
Şekil 4.6: Ulaşım Aksları.

Kentleşme dokusu gereği Hırka-i Şerif Mahallesi'nde yer alan sokak ve caddeler yaya kullanımına daha elverişli iken, Akşemsettin Mahallesi'ndeki sokak ve

caddeler araç kullanımı bakımından daha elverişli görünmektedir. Kentsel mekânda yolların hem araç hem de yaya ulaşımına elverişli olması kent güvenliği bakımından önem arz etmektedir. Yaya ulaşımı veya araç ulaşımı bakımından efektif olmayan mekanlar sosyal hayatı etkileyebilmekte ve yerleşim bölgelerindeki güven algısını değiştirme potansiyeline sahip olabilmektedir.

4.2.2. Mahalle Dokusu Analizi

Her iki mahallenin kentsel dokusu incelendiğinde farklı doku türleri ile yapılaşmanın ilerlediği görülebilmektedir (Şekil 4.7). Akşemsettin Mahallesi "grid doku" olarak gelişim gösterirken, Hırka-i Şerif Mahallesi geleneksel biçimdeki "organik doku" olarak gelişim göstermiştir.

Şekil 4.7: Mahalle Dokusu.

Kentsel dokuların farklılaşması aynı zamanda mekânın kullanımının da farklılaşmasını beraberinde getirmektedir. Geleneksel biçimde gerçekleşen organik dokulu kentsel bir şehirleşme yapısında yaya kullanımına elverişli bir mekân ön plana çıkarken, modern anlamdaki grid dokulu bir kentleşmede daha çok araç kullanımına uygun bir düzenin hâkim olduğu görülmektedir. Bu durumun gerçekleşmesindeki en büyük etken nitekim araç kullanımının yaygın olmadığı dönemlerde başlayan şehirleşme yapısıdır. Araç kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte daha geniş ve daha planlı yollara ihtiyaç duyulmuş ve kent morfolojisi de bu yönüyle bir evrim geçirmiştir.

4.2.3. Doluluk-Boşluk Analizi

Doluluk-boşluk analizi incelenecek olursa mahalle yapı yerleşim tipolojisi bakımından ve mekân oluşumu bakımından farklılaşmaların olduğu görülebilmektedir. Akşemsettin Mahallesiindeki yapılaşma düzeni daha düzenli ve kolay gözlemlenebilir bir alan sunarken, Hırka-i Şerif Mahallesiindeki yapılaşma düzeni çok daha karmaşık ve takip edilemez görünmektedir (Şekil 4.8).

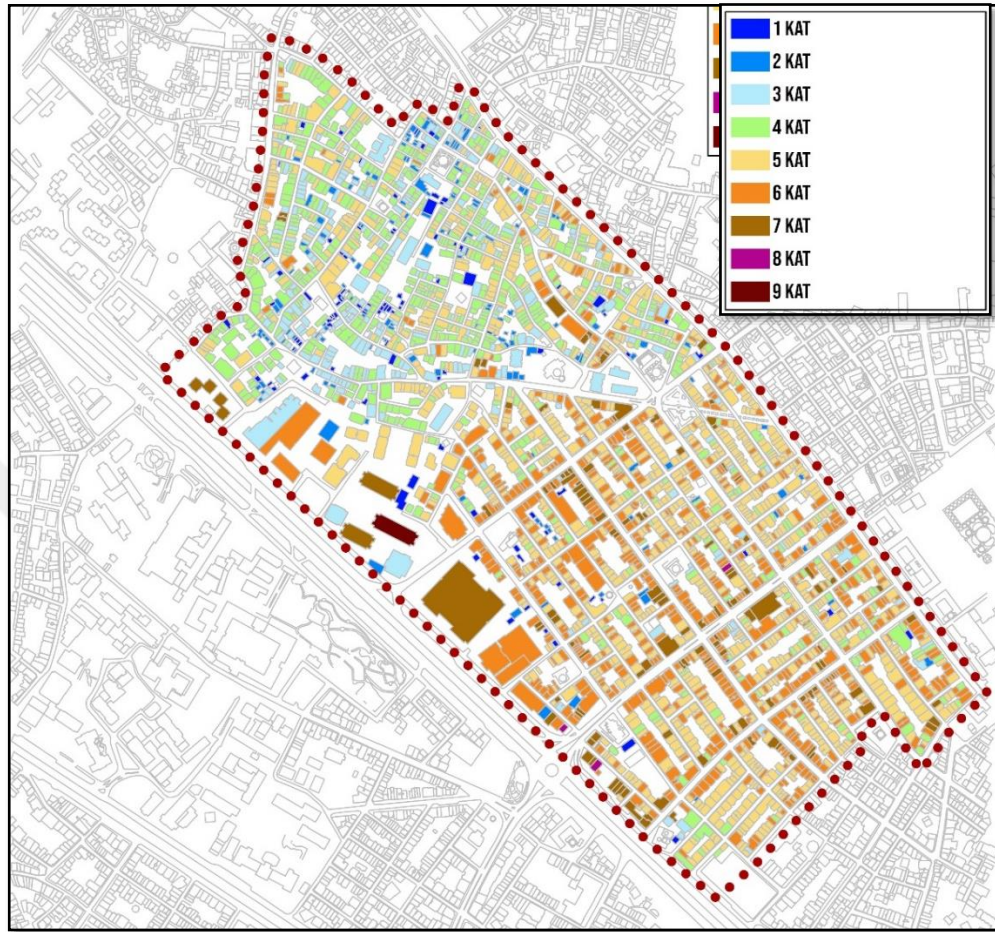
Şekil 4.8: Doluluk-Boşluk Analizi.

Açık alan oluşumu bakımından Hırka-i Şerif Mahallesi'nde aktif bir alan kullanımına ayrılmamış halde olan ve mekânsal açıdan boşluk içeren alanların bulunduğu aşikardır. Kentsel mekânda aktif bir kullanımı bulunmayan ve kuytu alan oluşumuna sebep olan boşluklar suça fırsat oluşturması ve kent güvenliği açısından önemlidir. Bu alanların denetlenmesi ve kontrol edilmesi güç olacağından suça fırsat tanıyan mekanlar haline gelebilmektedir.

4.2.4. Kat Yüksekliği Analizi

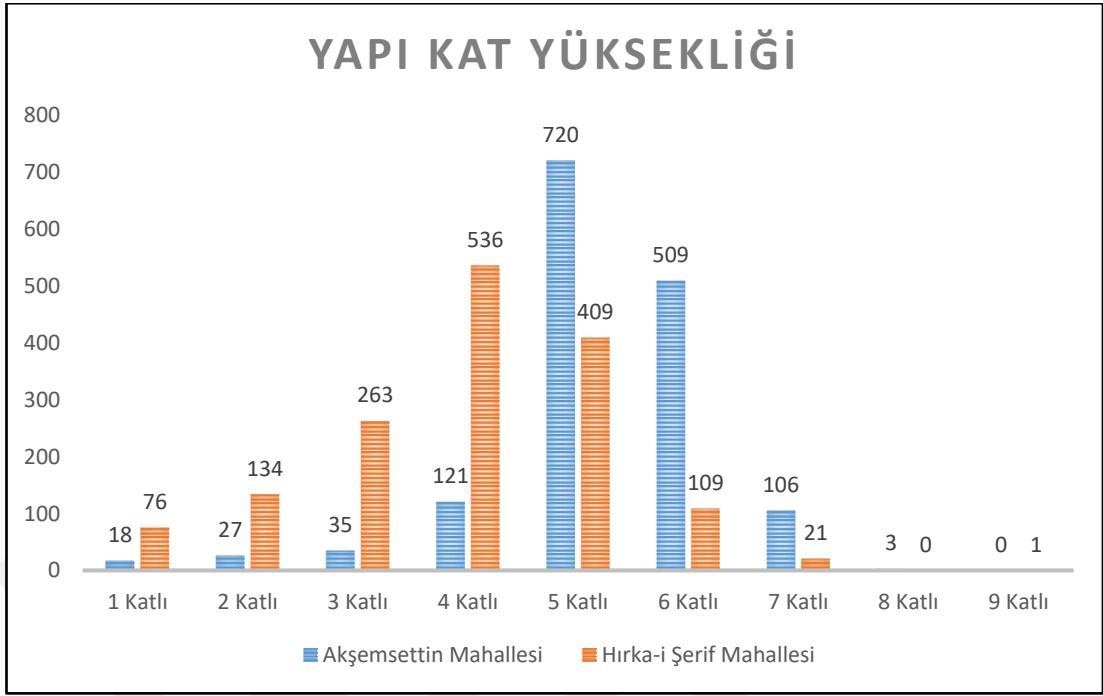
Her iki mahallenin kat yükseklikleri incelendiğinde Akşemsettin Mahallesi'ndeki yapıların Hırka-i Şerif Mahallesi'ndeki yapılara görece daha yüksek katlı olduğu görülmektedir (Şekil 4.9). Akşemsettin Mahallesi'nde 5 kat ve üzeri

yapılar daha yoğunlukta iken, Hırka-i Şerif Mahallesiindeki yapıların kat yükseklikleri 4 kat ve altında yoğunluk göstermektedir.

Şekil 4.9: Kat Yüksekliği Analizi.

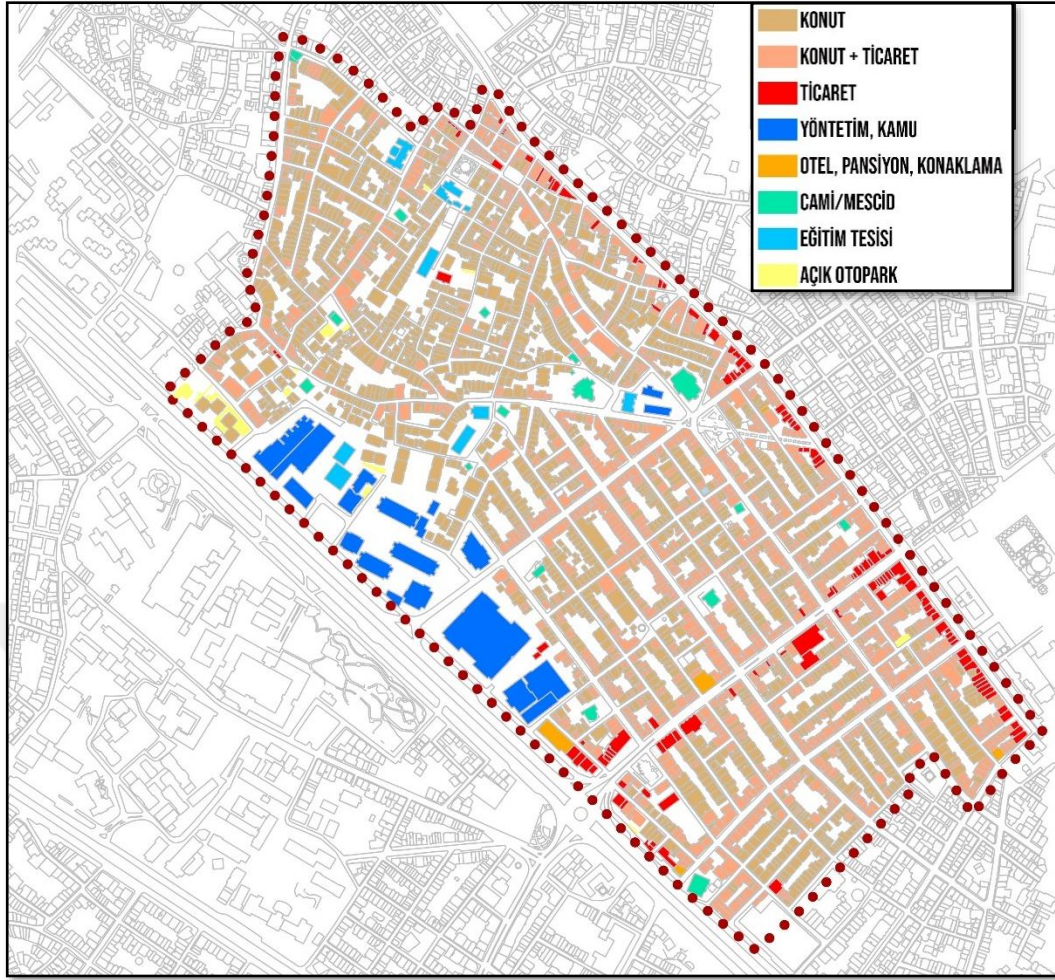
Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahallelerinin kat yükseklikleri bakımından farklı özellikler taşıdığı görülebilmektedir. Akşemsettin Mahallesinde 5 katlı ve üzeri yapılaşma hakimken Hırka-i Şerif Mahallesinde kat yükseklikleri daha düşük katlı yapılaşmanın olduğu belirgindir. Kat yükseklikleri bakımından Hırka-i Şerif Mahallesinde 3 ve 4 katlı yapıların yoğunlukta olmasına karşın Akşemsettin Mahallesinde 5 ve 6 katlı yapılaşma daha yoğundur (Şekil 4.10). Kat yüksekliklerinin birbirinden farklı olmasının, Newman’ın dile getirdiği “doğal gözetim” düzeyini de farklılaştırması ve dolayısıyla güvenlik algısı ve suç sayılarını etkilemesi muhtemeldir. Mekânda güven algısı sorgulanırken yapılaşma türünün aynı olmamakla birlikte ciddi farklılıklar da taşımaması ancak benzerlik taşıması çıkacak sonuçları daha sağlıklı ve yorumlanabilir kılacaktır.

Şekil 4.10: Yapı Kat Yüksekliği.

4.2.5. Bina Kullanım Durum Analizi

Bina kullanım yoğunluğu bakımından her iki mahalle yapısı incelendiğinde Akşemsettin Mahallesi sınırları içerisinde yer alan Akdeniz Caddesi üzerinde ticaret kullanımının yoğunlaştığı görülebilmektedir (Şekil 4.11). Konut kullanımına bakıldığında Hırka-i Şerif Mahallesi yapısı bakımından konut amaçlı kullanım yoğunluk göstermektedir. Analiz sonucu Akşemsettin Mahallesi konut+ticaret kullanım yoğunluğunun çok daha fazla olduğunu bize göstermektedir (Şekil 4.12).

Şekil 4.11: Yapı Kullanımı.

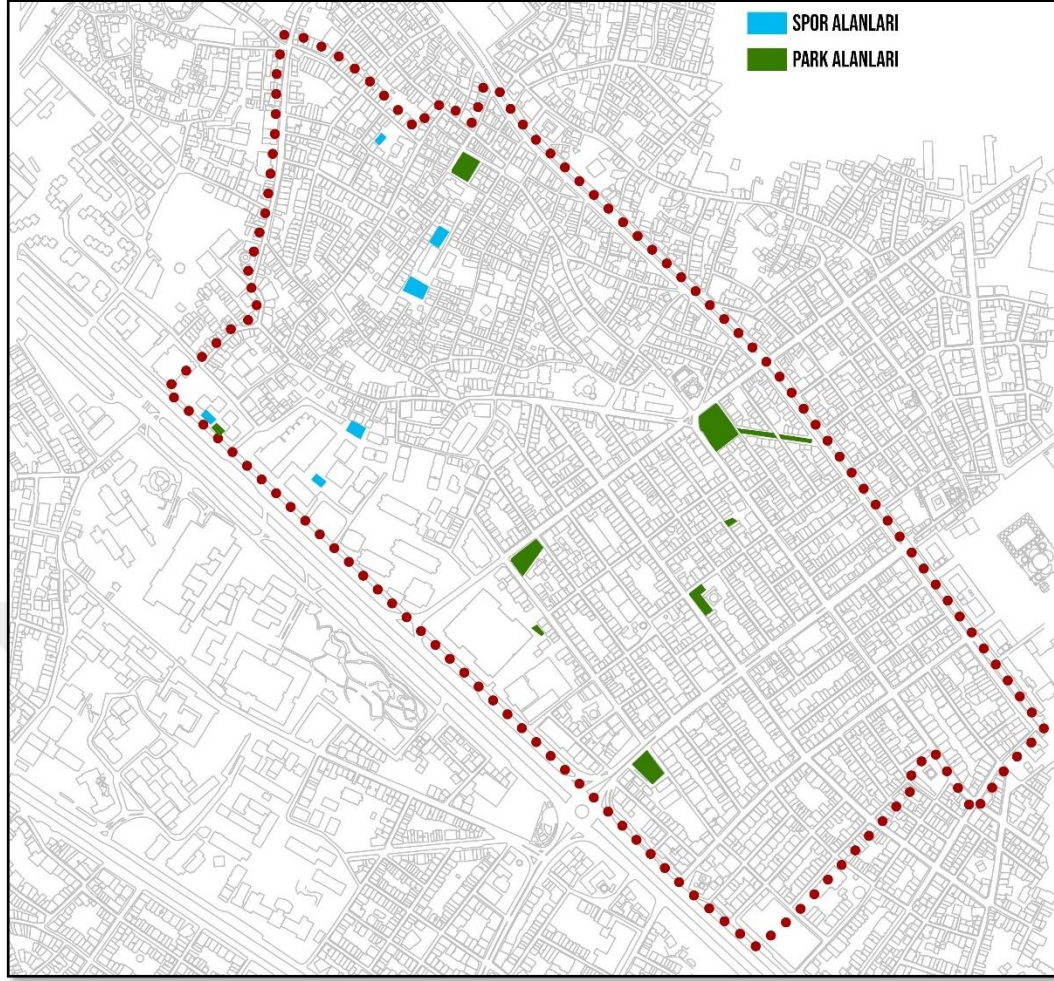
Resmî kurumlar, kamu kurumları vb. özellikli kullanıma sahip yapılar ise iki mahallenin ortak kesişim noktalarında yer almaktadır. Bu yönüyle bakıldığında kamu kurumlarına yakınlıkları noktasında her iki mahalle de eşdeğer nitelikte imkanlara sahiptir. Mahallelerin güvenli birer mekân olmalarında önemli hususlardan biri de güvenliği sağlayan önemli kurumlara olan yakınlıklarıdır. Bu kurumlara olan yakınlık potansiyel suçluları bölgeden uzaklaştırabilecek bir araç niteliğindedir. Bu kurumların bulunduğu yerleşim bölgelerinde sakinler kendilerini daha güvende hissedebilmekte ve potansiyel suçlular da suç işlemedeki motivasyonlarını kaybedebilmektedirler. Bu nedenle kentsel mekânın tasarım sürecinde ihmal edilmemesi gereken ve kent güvenliğinde önemli bir rol oynayan bu gibi kurumların yerleşim bölgelerinin ortak paydaş alanlarında konumlandırılmaları etkili olacaktır.

Şekil 4.12: a) Ticari Alanlar, b) Konut Alanları, c) Konut+Ticaret Alanları.

4.2.6. Aktif Yeşil Alan ve Spor Alanları Durum Analizi

Spor alanları ve aktif yeşil alan kullanımı bakımından her iki mahalle değerlendirildiğinde aktif yeşil alan bakımından Akşemsettin Mahallesi nispeten daha fazla alan olduğu görülebilmektedir. Spor alanları bakımından ise çok zayıf kaldığı bir gerçektir (Şekil 4.13). Aktif yeşil alan bakımından zayıf olan yerleşim bölgelerinde mahalle sakinlerinin sağlıklı bir yaşam sürmesini beklemek mantıklı olmayacaktır. Sakinlerin enerjilerini atmaları, günlük yaşamlarına hareket kazandırmaları, motivasyonlarını yükseltmeleri ve sağlıklı yaşam sürmeleri bakımından bu gibi yeşil alanların varlığı kentsel mekânın vazgeçilemez unsurları olarak öne çıkmaktadır. Yapı blokları arasında yaşamını sürdüren bir topluluktan genel ahlaka ve etiğe uygun, toplumda kabul gören normlara aykırı olmayacak şekilde biçimlenen davranışlar görmek pek mümkün olmayacaktır. Bu ortamlarda hayatlarını düzene sokamayan ve bunalım içerisinde yetişen bir toplumda problemlerin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Yaşantısından memnuniyet duymayan insan toplumun değerlerine karşı çıkarak potansiyel bir suçlu haline gelebilecektir. Bu sebeple kentsel mekân düzenlenirken toplum yaşamının her alanını düşünülerek hareket edilmeli ve planlanmalıdır. Planlamada ortaya çıkacak herhangi bir aksaklık kelebek etkisi gibi sonrasında neden olabileceği birçok problemin temel kaynağı olarak ortaya çıkacaktır.

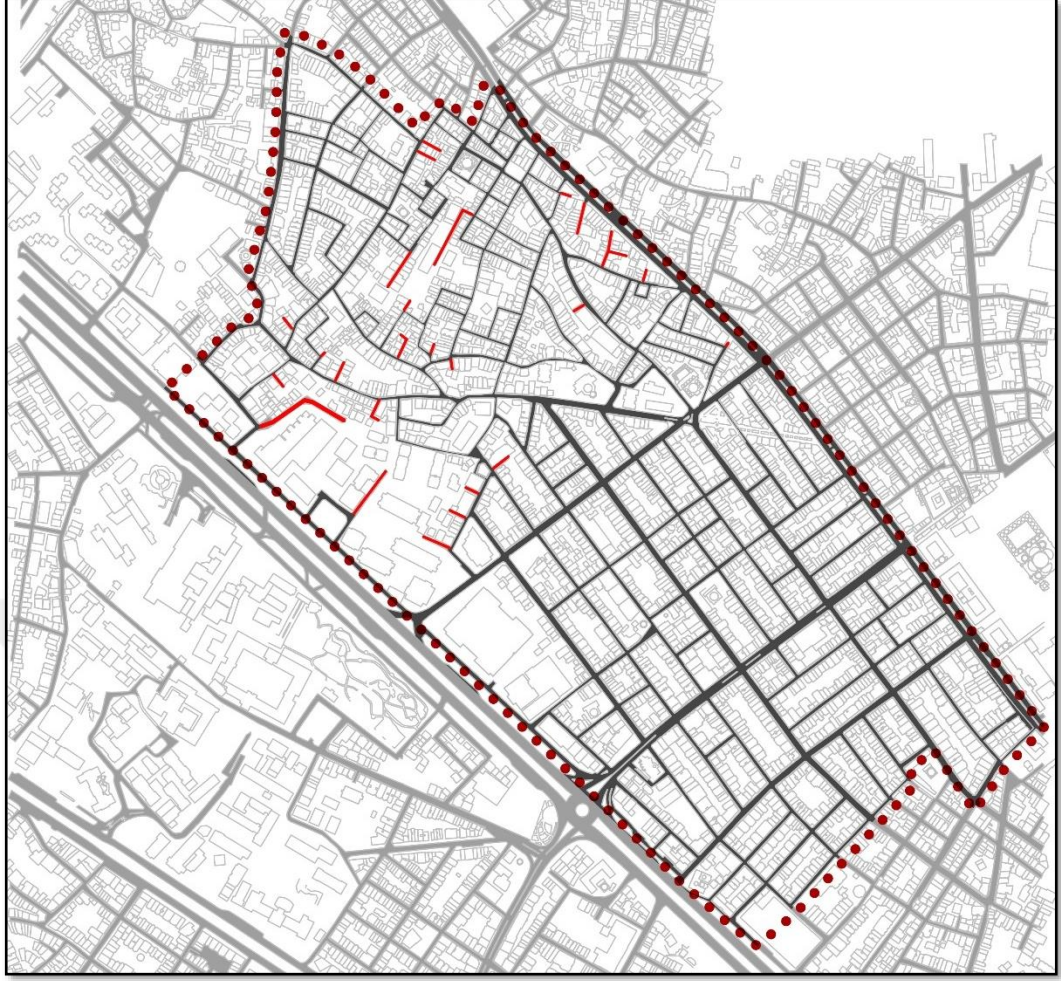

Şekil 4.13:Aktif Yeşil Alanlar ve Spor Alanları.

Hırka-i Şerif Mahallesi'nde ise aktif yeşil alanların çok az sayıda olduğu görülebilmekte ise de bu mahalledeki spor alanları Akşemsettin Mahallesi'ne göre daha fazladır. Bu spor alanlarından çoğunluğu da kamu alanları (okul vb.) içerisinde yer almaktadır.

4.2.7. Kuytu Alan – Çıkamaz Sokak Durum Analizi

Mahallelerdeki ulaşım aksları incelendiğinde Hırka-i Şerif Mahallesi'nde birçok sokakta çıkamaz sokakların yer aldığı görülmektedir. Hırka-i Şerif Mahallesi bir bütün olarak ele alındığında yaklaşık olarak 25 adet çıkamaz sokağa sahip olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.14).

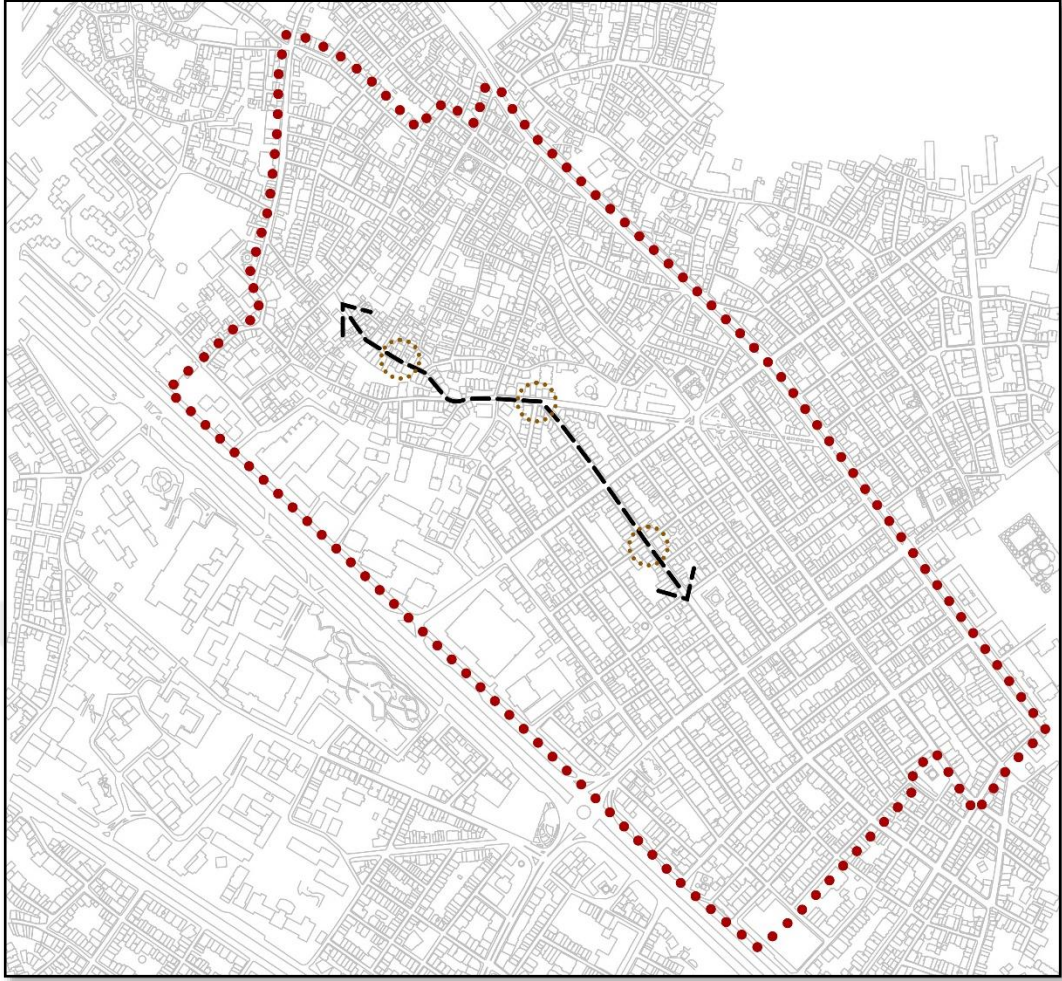

Şekil 4.14: Çıkamaz Sokak Analizi.

Akşemsettin Mahallesinde ulaşımı kısıtlayabilecek nitelikte çıkamaz sokak yapısının yer almadığı söylenebilir. Bu yönüyle bakıldığında Hırka-i Şerif Mahallesindeki yapılaşmanın yaya ve araç ulaşımı açısından kısıtlayıcı nitelikte olduğu ve sık sık çıkamaz sokaklarla karşılaşılabilirdiği görülebilmektedir. Akşemsettin Mahallesinde ise yapılaşma ve yol ağının yaya ve araç ulaşımı bakımından kısıtlayıcı bir etken olduğu görülmemektedir.

4.2.8. Yapı Komşuluk İlişkisi ve Strüktürel Yapı Analizi

Komşuluk ilişkilerinin kent dokusu içerisinde farklılaştığı görülmektedir. Şekil 4.15'te takip edilen rota üzerinde yapıların birbirine göre yönelişi ve konumları farklılaşmaktadır. Yapıların dış mekân kullanımı ve komşuluk ilişkileri Hırka-i Şerif Mahallesi'ne doğru pozitif yönde artış göstermektedir.

Şekil 4.15: Mekânsal Yapı İnceleme Güzergahı.

Strüktürün kent dokusu içerisinde farklılaştığı net bir şekilde görülebilmektedir. Takip edilen rota üzerinde komşuluk ve yapı malzemesinde olduğu gibi keskin bir geçiş noktası bulunmaktadır. Hırka-i Şerif Mahallesi'ne doğru gidildikçe bina kat yüksekliklerinde göz ile fark edilebilecek düzeyde bir azalma görünmekte, mekân içerisinde bulunan yapılar arasındaki ilişki artmakta ve geleneksel usulde inşa edilmiş olan yapı sayısının arttığı görülmektedir (Şekil 4.16).

Şekil 4.16: Akşemsettin (2) ve Hırka-i Şerif Mahallesi (1-3) Yapılaşma Düzeni.

Yapı malzemesi göz önüne alındığında kent dokusu içerisinde farklılaşmanın olduğu kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Kent dokusu içerisinde geleneksel malzemeler ile modern malzemeler bir arada yer almaktadır. Organik dokuya sahip Hırka-i Şerif Mahallesiindeki yapıların bazılarında modern yapı malzemelerinin altından geleneksel yapı malzemeleri okunabilmektedir (Şekil 4.17).

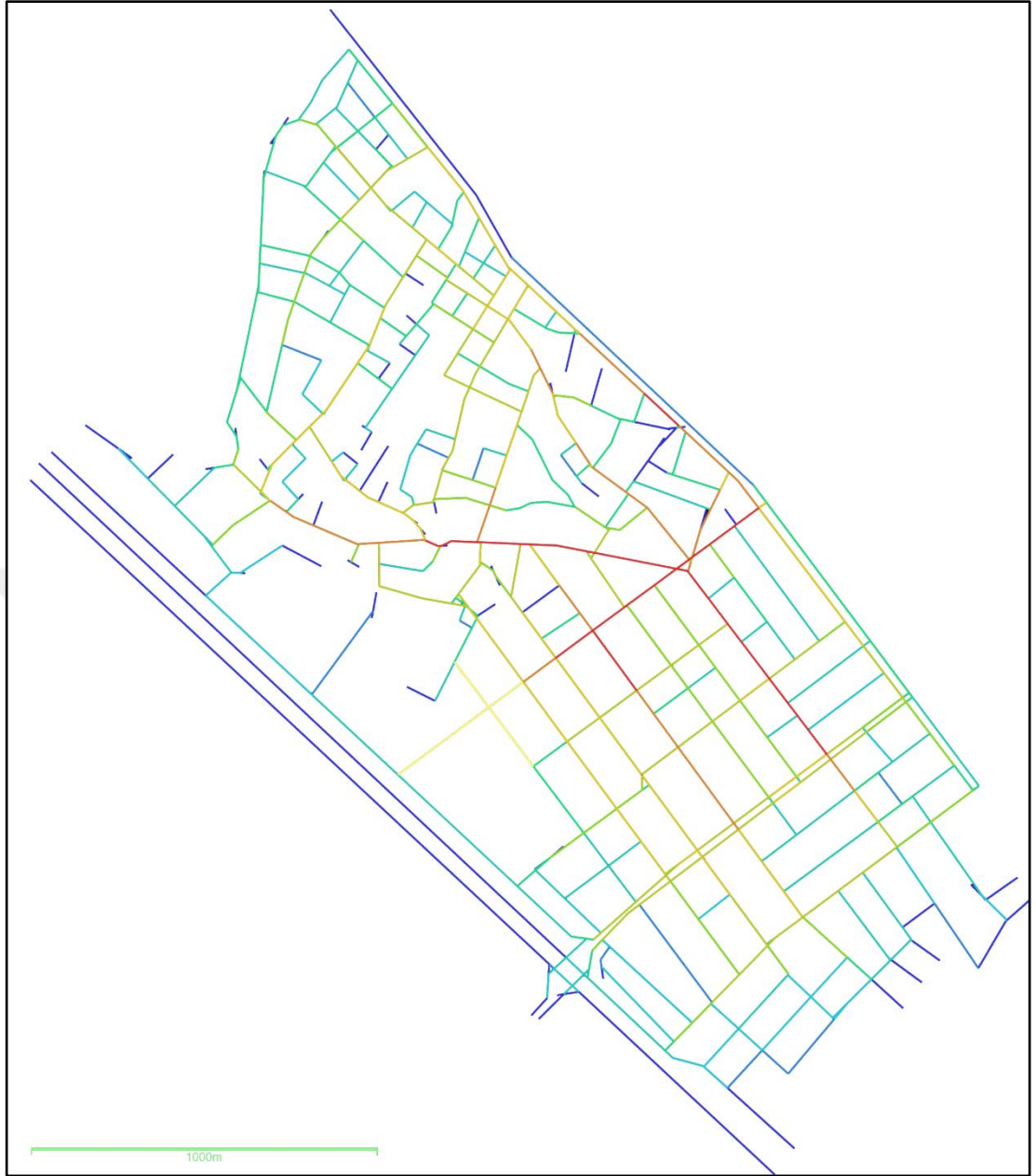

Şekil 4.17: Mahallelerdeki Yapılaşmada Kullanılan Yapı Malzemeleri.

4.3. Mekân Dizimi Analizi

Mekân dizimi analizi halihazır üzerinden çizilen eksenel haritanın DepthMapX programına atılmasıyla oluşturulmaktadır (Şekil 4.18). Bu yöntemdeki temel mantıklardan biri bir sokak veya caddenin ne kadar çok aks ile bağlantısı var ise kullanımının o derecede yoğun olabileceği ihtimalini verir. Buradaki yoğunluk kıstası kırmızıdan maviye doğru (en yoğunundan en az olana doğru) renklendirmek suretiyle belirtilmiştir.

Çalışma alanı bir bütün olarak ele alındığında her iki mahallenin ortak kullanımında olan Akşemsettin Caddesi, Hırka-i Şerif Mahallesiinde yer alan Keçeciler Caddesi ile Akşemsettin Mahallesiinde yer alan Sarıgül ve Balipaşa Caddesi yoğun kullanıma sahip olabilecek güzergahlar olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 4.18: Çalışma Alanı Geneli Mekân Dizim Analizi.

Hazırlanan aksenel harita Akşemsetin Mahallesi özelinde değerlendirilecek olursa Balipaşa Caddesi, Sarıgül Caddesi, Akdeniz Caddesi ve Halıcılar Caddesi en yoğun kullanıma sahip olabilecek güzergahlar olarak öne çıkmaktadır (Şekil 4.19). Bununla birlikte bağlantıları diğer ulaşım akslarına ekseriyetle daha az olan yolların ara sokaklar veya ara bağlantı yolları olduğu görülebilmektedir.

Şekil 4.19: Akşemsettin Mahallesi Mekân Dizim Analizi.

Akşemsettin Mahallesi'nde ara bağlantı yollarının düz ve az bağlantılı olması mekân içerisindeki hareketliliği ve kestirme yollardan erişimi kısıtladığı şeklinde yorumlanabilir. Bu şekilde planlanan yollarda görüş mesafesi her ne kadar daha geniş bir alana hitap ediyor olsa da yürüyüş bakımından bir sokağa girdiğinizde bir alt sokağa inebilmek için o uzun sokağı tamamen yürümüş olmanız gerekmektedir.

Hazırlanan aksel harita Hırka-i Şerif Mahallesi özelinde değerlendirilecek olursa Keçeciler Caddesi, Eski Ali Paşa Caddesi, Melek Hoca Caddesi, Ahşap Minare Sokak ve diğer birçok sokağın yaya ulaşımı bakımından yoğun kullanım potansiyeline sahip olduğu görülmektedir (Şekil 4.20).

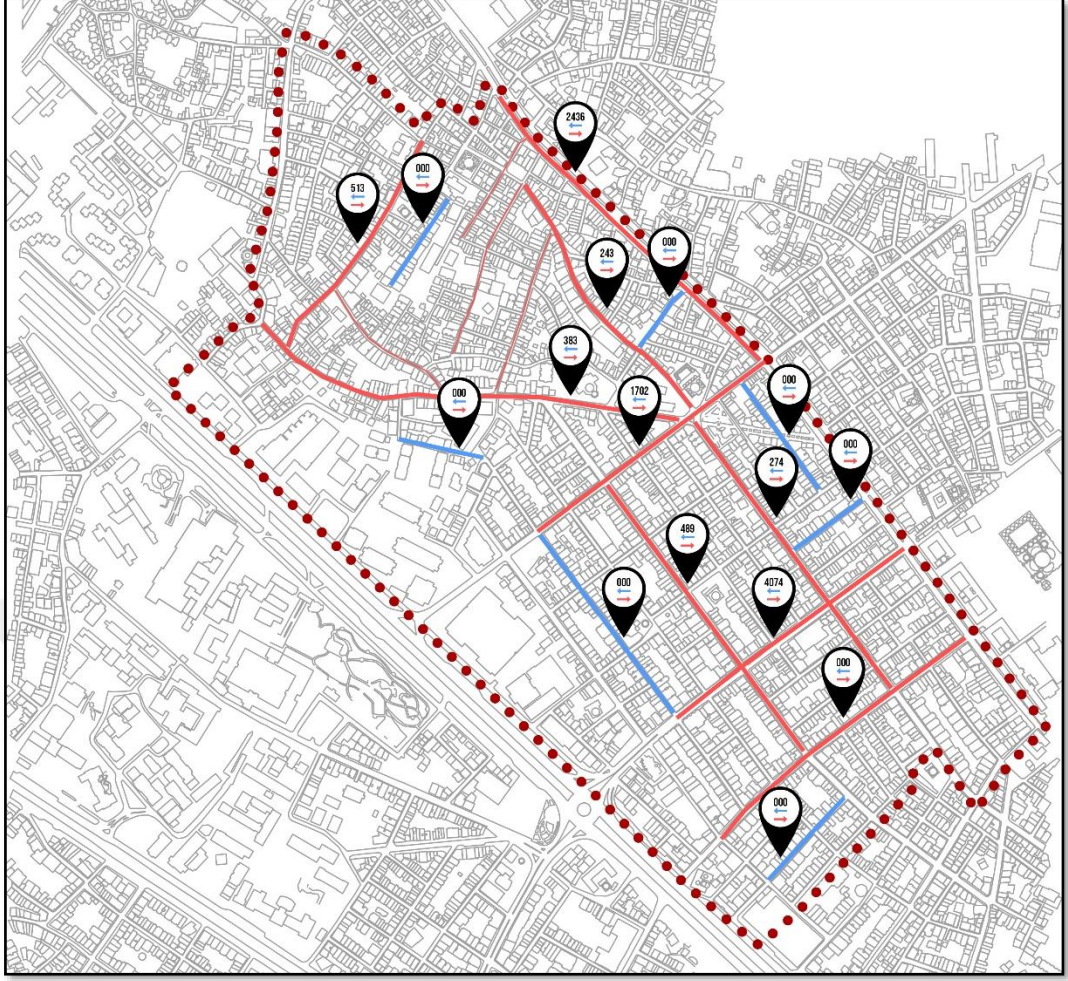
Şekil 4.20: Hırka-i Şerif Mahallesi Mekân Dizim Analizi.

Mahalle genelinde birçok sokak da yine yaya ulaşımı bakımından yoğun olarak kullanılabilir görünmektedir. Buradaki temel çıkarım/varsayım kullanılabilecek sokak/bağlantı sayısının çok daha fazla olmasıdır. Yani Akşemsettin Mahallesiindeki uzun sokak yapısında bir alt sokağa geçebilmek için ara bağlantı yollarına ulaşım, Hırka-i Şerif Mahallesiindeki ara bağlantı yollarına ekseriyetle daha uzak mesafede yer almaktadır. Hırka-i Şerif Mahallesiindeki sokak bağlantıları iç içe geçmiş ve opsiyonel olarak daha fazladır. Bir noktadan başka bir noktaya çizilebilecek güzergâh olasılığı diğerine oranla daha fazla olduğundan dolayı yoğun olarak kullanılabilecek sokak sayısı da diğerine nispeten daha fazladır.

Şekil 4.21: Yaya Sayımı Sonucu Ulaşım Akslarının Kullanım Durumu.

Mekân Dizimi analizi sonuçlarında yoğun yaya kullanım potansiyeli içeren Akşemsettin Mahalle sınırları içerisindeki Akdeniz, Sarıgül ve Balipaşa Caddelerinde; Hırka-i Şerif Mahalle sınırları içerisinde yer alan Eski Ali Paşa, Keçeciler ve Melek Hoca Caddelerinde; her iki mahalle sınırlarında yer alan ve aynı zamanda ana ulaşım aksları olan Fevzipaşa ve Akşemsettin Caddelerinde 11.05.2021-24.05.2021 tarihleri arasında yaya sayımları yapılmıştır. Bu yaya sayımları sonucunda Mekân Dizimi analizi sonucunda çıkan sonuçlar ile eşleşme sağlandığı görülmektedir (Şekil 4.21 ve Şekil 4.22).

Şekil 4.22: Yaya Sayımı Yapılan Sokak ve Caddeler.

Sokak/Cadde kullanım yoğunlukları bir mahalleye giren-çıkan insan profilinin saptanabilmesi/belirlenebilmesi için önem arz etmektedir. Bu yönüyle bir sokak ne kadar yoğun kullanılıyorsa mahalle sakinleri dışındaki yabancılar tarafından da kullanılabilir. Bu durum mahalle sakinini tespit etmede/tanıma büyük bir zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak ne kadar az kullanılıyorsa da bir o kadar güvensiz bir ortam oluşmasına neden olabilecektir. Bu yönüyle sokak kullanım yoğunlukları suça fırsat oluşturabilecek düzeyde çok kalabalık veya çok tenha olmamalıdır. Planlama kriterleri doğrultusunda tasarlanan bir mekânda sokak bağlantılarının güçlü olmasına dikkat edilmesi elzem bir nitelik taşımaktadır. Mevcuttaki sokak bağlantılarının tekrar tasarlanması kentsel dönüşüm gibi durumlar haricinde pek mümkün olmayacağından bu gibi alanlarda suçu önleyici diğer unsurlara ağırlık verilmesi potansiyel anlamda birçok suçun gerçekleşmesinde engel teşkil edecektir.

Her iki mahalle üzerinde yapılan mekânsal analizler sonucu ortaya çıkan görünüm Tablo 4.2’de özetlenmeye çalışılmıştır. Buna göre bölgesellik ve muhit açısından her iki mahalle de eşdeğer nitelikte özelliklere sahiptir. Doğal gözetim, komşuluk ilişkileri, sokakların bağlanabilirlik düzeyi ve suç sayısı bakımından Hırka-i Şerif Mahallesi daha pozitif bir görünüme sahiptir. İmaj, çıkmaz sokak sayısı ve aktif ticari alan açısından da Akşemsettin Mahallesi pozitif yönlü olarak ayrılmaktadır. Burada kriterlerin pozitif veya negatif yönlü ayrışması mahallelerin artı ve eksi yönlerini belirtmesi açısından önemlidir. Yalnızca buradaki kriterler baz alınarak mahallelerin güvenli olması durumuna dair bir çıkarımda bulunmak tarafsız bir yaklaşımı ortaya koymayacaktır. Tüm bu kriterler doğrultusunda mekân sakinlerinin görüşleri de anlamlı bir sonuca ulaşabilmek için önemlidir. Bu yönüyle tüm veriler genel çerçevede objektif bir şekilde ele alınmalı ve değerlendirilmelidir.

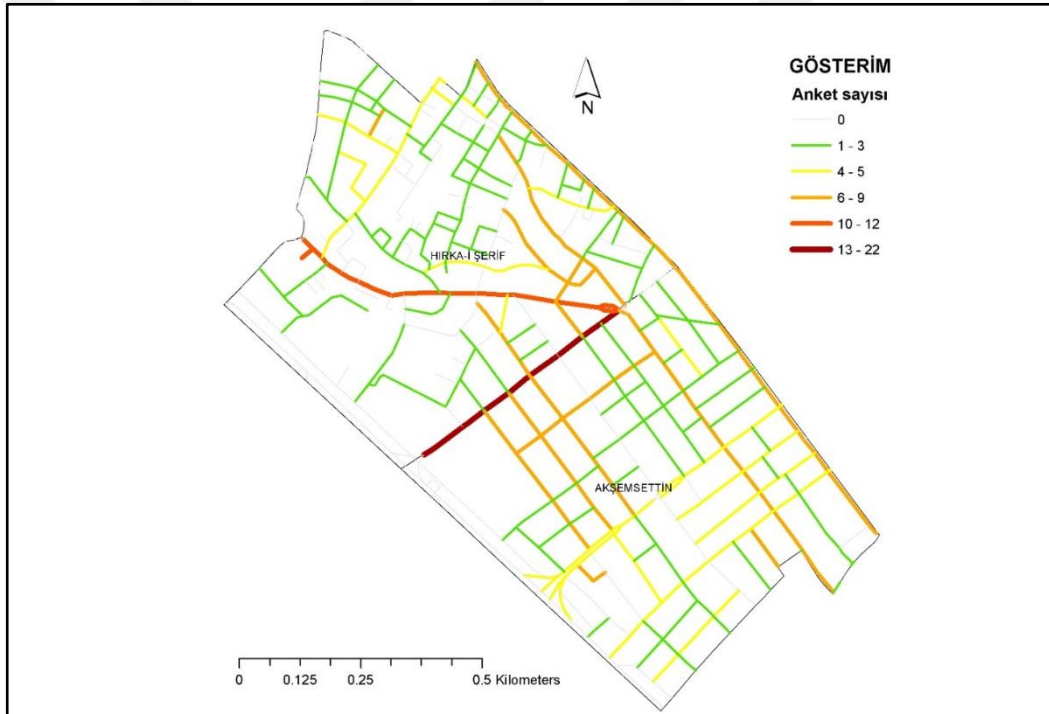
Tablo 4.2: Mekânsal Analiz Genel Değerlendirme Tablosu.

Kriterler	Akşemsettin Mahallesi	Hırka-i Şerif Mahallesi
Bölgesellik	-	+
Doğal Gözetim	-	+
İmaj	+	-
Muhit	+	+
Bitişik Alanların Güvenliği	-	+
Yapı Komşuluk İlişkisi	-	+
Sosyal Alan	-	-
Çıkmaz Sokak - Kuytu Alanlar	+	-
Aktif Ticari Alan	+	-
Sokakların Bağlanabilirlik Düzeyi	-	+
	Pozitif: +	Negatif: -

4.4. Mekânsal Düzenin Güvenlik Algısına İlişkin Saha Araştırması

Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahalleleri üzerinde yapılan mekânsal doku, mekânsal yapılaşma ve kentsel mekânda gerçekleşen suç vaka sayısına ilişkin fiziksel

özellikleri barındıran çalışmanın yanında mahalle sakinlerinin düşüncelerini alarak sosyal açıdan da çalışmanın içeriği zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Mekân ve suç arasındaki ilişkiyi mahalle sakinlerinin fikirlerini almadan yorumlamak hiç şüphesiz havada kalacak ve gerçekçi bir sonuca ulaştırmayacaktır. Çalışmanın başlarında da belirtildiği gibi mekânı kullanıcısı olmadan yorumlamak anlamsız olacaktır. Bu yönüyle bu bölümde mahallelerin hemen hemen tüm sokaklarına uzanacak şekilde (Şekil 4.23) 02.10.2021-24.01.2022 tarihleri arasında kapsamlı bir anket çalışması yapılmış ve toplamda 343 mahalle sakininin kentsel mekâna dair düşünceleri alınmıştır. Yapılan bu çalışma kent dokusu, kentsel yapılaşma ve gerçekleşen suç oranları arasındaki ilişkiyi anlamada yol gösterici bir nitelik taşıması bakımından önemli veriler içermektedir. Anket çalışmasının içeriği Ek-A’da verilmiştir.

Şekil 4.23: Anket Çalışmasının Yapıldığı Sokak ve Caddeler.

Tez çalışması kapsamında hazırlanan anket formunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

- Kent dokusu ve kentsel yapılaşma suç oluşumunda etkili midir?
- Demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, gelir durumu, mülkiyet durumu vb.) göre suç algısı, aidiyet hissi, komşuluk ilişkileri farklılık gösterebilir mi?

- Mekânsal özelliklere göre (yapı düzeni, kat yüksekliği, çıkmaz sokaklar vb.) suç algısı, aidiyet hissi ve güven algısı farklılık gösterebilir mi?

Yukarıdaki soruların cevaplanmasına yönelik olarak çalışmanın ilk bölümünde mahallelerin sosyo-ekonomik durumunu incelenmesine olanak tanıyan istatistikî veriler sunulmaktadır. Sonrasında elde edilen verilerden yola çıkarak oluşturulan ki-kare testi, korelasyon analizi ve ANOVA testi ile çıkarımsal bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

4.4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Anket katılımcılarına kişisel özelliklerinin belirlenmesi açısından 14 soru yöneltilmiş ve sosyo-ekonomik durumları hakkında veri içermesi bakımından önem arz eden yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, çalışma durumu vb. tanımlayıcı niteliklerin tamamı frekans değerleriyle birlikte Tablo 4.3'te istatistiksel açıdan özetlenmiştir.

Tablo 4.3: Anket Katılımcılarının Demografik Nitelikleri.

Demografik Özellikler	Akşemsettin Mahallesi		Hırka-i Şerif Mahallesi		Toplam Frekans	Toplam Oran	
	Frekans	Oran	Frekans	Oran			
Cinsiyet							
Erkek	87	51,8%	82	46,9%	169	49,3%	
Kadın	81	48,2%	93	53,1%	174	50,7%	
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%	
Yaş							
15-24 yaş	16	9,5%	15	8,6%	31	9,0%	
25-34 yaş	39	23,2%	47	26,9%	86	25,1%	
35-44 yaş	48	28,6%	76	43,4%	124	36,2%	
45-54 yaş	38	22,6%	31	17,7%	69	20,1%	
55+	27	16,1%	6	3,4%	33	9,6%	
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%	
Eğitim Durumu							
İlkokul	4	2,4%	5	2,9%	9	2,6%	
Ortaokul	17	10,1%	34	19,4%	51	14,9%	
Lise	46	27,4%	53	30,3%	99	28,9%	
Önlisans	13	7,7%	15	8,6%	28	8,2%	

Tablo 4.3: Devam.

Lisans	62	36,9%	59	33,7%	121	35,3%
Yüksek Lisans	24	14,3%	9	5,1%	33	9,6%
Doktora	2	1,2%	0	0,0%	2	0,6%
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%
Çalışma Durumu						
Çalışıyorum	84	50,0%	75	42,9%	159	46,4%
Çalışmıyorum, öğrenciyim	30	17,9%	36	20,6%	66	19,2%
Çalışmıyorum, ev hanımıyım	15	8,9%	35	20,0%	50	14,6%
Çalışmıyorum, gelirim yeterli	9	5,4%	6	3,4%	15	4,4%
Emekliyim	27	16,1%	21	12,0%	48	14,0%
İşsizim	3	1,8%	2	1,1%	5	1,5%
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%
Hanehalkı Büyüklüğü						
1	10	6,0%	1	0,6%	11	3,2%
2	15	8,9%	2	1,1%	17	5,0%
3	42	25,0%	38	21,7%	80	23,3%
4	56	33,3%	86	49,1%	142	41,4%
5	37	22,0%	45	25,7%	82	23,9%
6	5	3,0%	3	1,7%	8	2,3%
7	3	1,8%	0	0,0%	3	0,9%
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%
Hanehalkı Geliri						
3000TL ve altı	15	8,9%	2	1,1%	17	5,0%
3001-6000TL	39	23,2%	42	24,0%	81	23,6%
6001-9000TL	81	48,2%	110	62,9%	191	55,7%
9001-12000TL	23	13,7%	21	12,0%	44	12,8%
12001TL ve üzeri	10	6,0%	0	0,0%	10	2,9%
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%
Meslek						
Sağlık Personeli	7	7,1%	3	3,9%	10	5,7%
Finans, muhasabe, gayrimenkul	9	9,2%	8	10,5%	17	9,8%
Esnaf	12	12,2%	29	38,2%	41	23,6%
Serbest Meslek	11	11,2%	5	6,6%	16	9,2%

Tablo 4.3: Devam.

Mühendis	5	5,1%	9	11,8%	14	8,0%
Memur	15	15,3%	8	10,5%	23	13,2%
Diğer (özel sektör)	39	39,8%	14	18,4%	53	30,5%
Toplam	98	100,0%	76	100,0%	174*	100,0%
Ev Sahipliliği						
Ev sahibi	102	60,7%	155	88,6%	257	74,9%
Kiracı	58	34,5%	19	10,9%	77	22,4%
Akraba konutu	8	4,8%	1	0,6%	9	2,6%
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%
Araç Sahipliliği						
Araç sahibi değil	47	28,0%	49	28,0%	96	28,0%
1 araç sahibi	113	67,3%	124	70,9%	237	69,1%
2 araç sahibi	8	4,8%	2	1,1%	10	2,9%
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%
İkamet Süresi						
0-10 Yıl arası	67	39,9%	26	14,9%	93	27,1%
11-20 Yıl arası	34	20,2%	59	33,7%	93	27,1%
21 yıl ve üzeri	67	39,9%	90	51,4%	157	45,8%
Toplam	168	100,0%	175	100,0%	343	100,0%

*Meslek grubu sınıflandırmasında yalnızca aktif çalışanlar baz alınmamıştır.

Anket çalışmasına katılanların demografik nitelikleri genel bir çerçevede değerlendirildiğinde katılımcıların erkek-kadın oranı hem mahalleler özelinde hem de genel çerçevede birbirine yakındır. Anket çalışmasına katılım sağlayanların yaş grubuna bakıldığında 25-54 yaş aralığının yoğunlukta olduğu görülmektedir. Eğitim durumları Lise ve Lisans olan katılımcılar diğerlerine nazaran daha yüksek orandadır. Her iki mahallede ortaokul, lise ve lisans mezunları ön plana çıkarken, Akşemsettin Mahallesinde farklı olarak yüksek lisans mezunlarından da kayda değer bir katılım sağlanmıştır.

4.4.2. Çıkarımsal İstatistikler

Bu kısımda anket çalışmasına katılım sağlayan mahalle sakinlerinden elde edilen cevaplar neticesinde konular arasındaki ilişkinin sorgulanması ile birtakım

çıkarımsal istatistiki sonuçlar elde edilmeye çalışılmış ve bu çıkarımların anlamlılık düzeyleri incelenmiştir (Tablo 4.4). Elde edilen veriler ikamet yeri özelliklerine ve demografik özelliklere göre ayrı ayrı değerlendirmeye alınmıştır. Bunun yanında COVID-19 salgını hakkındaki veriler de mahallelerdeki etkisinin görülebilmesi adına diğer değerlendirmelerden ayrı olarak ele alınmıştır.

4.4.2.1. İkamet Yerinin Özelliklerine Göre Algı Değişimi

Çalışma kapsamında değerlendirilen kavramlara ilişkin katılımcılara yöneltilen sorular neticesinde elde edilen bulgulara göre Hırka-i Şerif Mahallesi sakinlerinin ikamet nedeni olarak akraba ve hemşerilere yakınlık durumunun öne çıktığı görülmektedir. Akşemsettin Mahallesinde ise sakinlerin tercih nedeni olarak konut/kira değerlerinin ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Tanımlayıcı istatistikler kısmında yer alan Tablo 4.5'teki ev sahipliği verisi ile Akşemsettin Mahalle sakinlerinin ikamet tercih nedenleri değerlendirildiğinde ikamet süresinin 0-10 yıl ve 21 yıl üzeri alanlarda yoğunlaştığı, kiracı sayısının (%34,5) kayda değer seviyelerde olduğu görülmekle birlikte bu durumun mahalle içinde bir sirkülasyona sebep olarak aidiyet olgusunu zedeleyebileceği şeklinde yorumlanabilmektedir. Kentsel mekânda aidiyet eksikliği en başta güven problemini ortaya çıkaran önemli olgulardan biridir. Aidiyet bilincinin oluşması mekâna dair sorumluluk alınması, mekânı sahiplenme, mekânı koruma güdüsünü besleyen yegâne etmenlerden biridir. Hırka-i Şerif Mahallesinde ise ev sahipliği oranının yüksek seviyelerde olduğu (%88,6) ve ikamet süresinin de 11 yıl ve üzerinde yoğunluk gösterdiği gözlemlenmektedir. İkamet süresinin uzun olması ve ev sahipliği oranının yüksek olması Hırka-i Şerif Mahallesindeki sosyal bağların daha kuvvetli olabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir.

Tablo 4.4: Çalışmada Ki-kare ve ANOVA Testleri ile Karşılaştırılması Yapılan Konular.

	ikamet yeri	ikamet süresi	cinsiyet	yaş durumu	eğitim durumu	çalışma durumu	hanehalkı geliri	ev sahipliği	araç sahipliği	hanehalkı büyüklüğü	ikamet kat yüksekliği	mahalle seçme nedeni	mahalleyi tanımlayan	sokakların güven verme durumu	evdeyken şahsi araç endişesi	dışarıdayken ev endişesi	gece sokakların güven verme	mahalle güven hissiyatı	ilçe güven hissiyatı	il güven hissiyatı	çevrede kör nokta kuytu alan	sokak asayiş durumunu kontrol	mahallede silahsesi-	ilgili birimlerle iletişim aidyet	covid19 etkisi	taşınma sebebi	samimi komşu sayısı	komşularla ilişki düzeyi
ikamet yeri		x	x	x	x	x	x	x	x	x	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	x	x	x	.	x	x	x	.
ikamet süresi	x		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	x	x	x	x	x	x	.	.	.	.	.	x	x	x	x
cinsiyet	x	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
yaş durumu	x	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	x	x	x	x	x	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	x
eğitim durumu	x	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
çalışma durumu	x	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
hanehalkı geliri	x	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	x	x	x	x	x	x	x	.	.	.	.	.	.	.	x
ev sahipliği	x	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	x	.	x	.
araç sahipliği	x	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
hanehalkı büyüklüğü	x	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	x	x	x	x	x	x	x	.	.	.	.	.	.	.	x
ikamet kat yüksekliği	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	x	x	x	x	x	x	x	x	.	x	x	.	.	x	x	x
mahalle seçme nedeni	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
mahalleyi tanımlayan kelimeler	x	x	x	x	.	x	.	x	x	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
sokakların güven verme durumu	.	x	.	x	.	.	x	.	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.
evdeyken şahsi araç endişesi	.	x	.	x	.	.	x	.	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.
dışarıdayken ev endişesi	.	x	.	x	.	.	x	.	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.
gece sokakların güven verme durumu	.	x	.	x	.	.	x	.	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.
mahalle güven hissiyatı	.	x	.	x	.	.	x	.	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.
ilçe güven hissiyatı	.	x	.	x	.	.	x	.	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.
il güven hissiyatı	.	x	.	x	.	.	x	.	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.
çevrede kör nokta kuytu alan durumu	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
sokak asayiş durumunu kontrol edebilme	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
mahallede silahsesi-bağırışma-kavga	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
ilgili birimlerle iletişim aidyet	.	.	.	.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.
covid19 etkisi	x	x	.	.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
taşınma sebebi	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
samimi komşu sayısı	x	x	.	.	.	.	.	x	.	.	x	.	.	x	x	x	x	x	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.
komşularla ilişki düzeyi	.	x	.	x	.	.	x	.	.	x	x	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Tablo 4.5: Katılımcıların Mahallelerde İkamet Nedenleri.

	Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam Frekans	Toplam Oran
	Frekans	Oran	Frekans	Oran		
Burada doğdum						
Hayır	122	72,6%	114	65,1%	236	68,8%
Evet	46	27,4%	61	34,9%	107	31,2%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%
Akrabalara/Hemşerilere Yakınlık						
Hayır	133	79,2%	69	39,4%	202	58,9%
Evet	35	20,8%	106	60,6%	141	41,1%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%
İşyerine Yakınlık						
Hayır	134	79,8%	111	63,4%	245	71,4%
Evet	34	20,2%	64	36,6%	98	28,6%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%
Okula/Çocukların Okuluna Yakınlık						
Hayır	147	87,5%	134	76,6%	281	81,9%
Evet	21	12,5%	41	23,4%	62	18,1%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%
Kaliteli Sosyal ve Fiziksel Çevre						
Hayır	159	94,6%	170	97,1%	329	95,9%
Evet	9	5,4%	5	2,9%	14	4,1%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%
Konut/Kira Değerleri						
Hayır	93	55,4%	116	66,3%	209	60,9%
Evet	75	44,6%	59	33,7%	134	39,1%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%

Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahallelerinin mahalle sakinleri tarafından tanımlanan kelimeleri Tablo 4.5'te görülebilmektedir. Akşemsettin mahallesinde ikamet eden sakinler mahallelerini hareketli, güvensiz, temiz, düzenli, canlı ve sağlıklı olarak tanımlamaktadır. Hırka-i Şerif mahallesinde ikamet eden sakinler ise mahallelerini güvenli, sağlıklı, sakin, düzensiz, kirli ve hareketli olarak tanımlamaktadır. Sonraki tablolardan da görülebileceği üzere mahalle sakinlerinin tanımladıkları kelimeler üzerinden de ayrıntılı bir analiz yapılmaktadır.

Tablo 4.6: Katılımcılara Göre Mahalleyi Tanımlayan Kelimeler.

	Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam Frekans	Toplam Oran	Asymp. Sig. (2-sided)
	Frekans	Oran	Frekans	Oran			
Canlı	57	33,9%	75	42,9%	132	38,5%	0,089
Sıkıcı	29	17,3%	24	13,7%	53	15,5%	0,363

Tablo 4.6: Devam.

Güvenli	41	24,4%	138	78,9%	179	52,2%	0,000
Güvensiz	86	51,2%	14	8,0%	100	29,2%	0,000
Hareketli	108	64,3%	71	40,6%	179	52,2%	0,000
Sakin	17	10,1%	99	56,6%	116	33,8%	0,000
Temiz	76	45,2%	72	41,1%	148	43,1%	0,443
Kirli	21	12,5%	83	47,4%	104	30,3%	0,000
Düzenli	65	38,7%	79	45,1%	144	42,0%	0,226
Düzensiz	42	25,0%	86	49,1%	128	37,3%	0,000
Sağlıklı	38	22,6%	107	61,1%	145	42,3%	0,000
Sağlıksız	56	33,3%	43	24,6%	99	28,9%	0,073

Kentsel mekânın güvenliğini sağlamada bir önemli unsur da sokakların güvenli bir ortam oluşturup oluşturamaması durumudur. Kent mekânının damarlarında ortaya çıkabilecek olan tıkanıklık -yani sokakların güven vermemesinden dolayı kullanılmaması ve tenhalaşması- mekânın tamamını etkileyebilecek negatif bir duruma neden olabilmektedir. Şehir sokaklarının güvenli bir ortam oluşturması ne içinden geçenleri anonimleştirecek kadar kalabalık ne de endişeye neden olacak kadar تنها olmalıdır. Bu nedenle sokaklar arası dolaşımı sınırlandırmak ve kontrol altına almak amacıyla kentsel tasarım tekniklerinden yararlanmak faydalı olacaktır. Çalışma alanı kapsamında sokakların asayiş durumunun kontrol edilebilmesine imkân tanıyan yapılaşma türüne dair fikir elde etmek elzem bir nitelik taşımaktadır. Bu yönüyle yapılaşma biçimlerinin göz önünde bulundurulmasıyla birlikte mahallelerde sokak asayişinin ne düzeyde kontrol yetisine sahip olduğunu görmek önemli olmaktadır. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın bulunduğu sokak asayiş durumunu kontrol etme durumuna dair Hırka-i Şerif Mahallesinin pozitif yönlü ayrıştığı gözlemlenmektedir (Tablo 4.6).

Tablo 4.7: Mahallelere Göre Sokak Asayiş Durumunu Kontrol Edebilme Değişkenliği.

<i>Pearson Chi-Square</i> <i>Value: 54,171</i> <i>df: 1</i> <i>Asymp. Sig. (2-sided): 0.000</i>		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam Frekans	Toplam Oran
		Frekans	Oran	Frekans	Oran		
Sokak Asayiş Durumunu Kontrol Edebilme							
Evet, kontrol edebiliyorum	100	59,5%	163	93,1%	263	76,7%	
Hayır, kontrol edemiyorum	68	40,5%	12	6,9%	80	23,3%	
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%	

Bir yerleşim alanında gerçekleşen irili ufaklı tüm olaylar esasen mekâna dair bir görüntüyü oluşturmaktadır. Bir semtin “*belalı*” olarak anılması da “*elit*” olarak anılması da ortaya çıkan bu görüntüyle ilişkilidir. Kentsel mekânda gerçekleşen tüm olaylar mekâna dair birtakım akılda kalıcı görüntüleri insan zihnine kazımakta ve mekânı kelimelerle benzeştirmektedir. Ufak da olsa sürekli rahatsız edici olayların gerçekleştiği bir mekân güvenilir bulunmamakta ve zamanla yalnızlaştırılmaktadır. Bir mekânın tenhalaşması da güvenliğe yönelik bir açık oluşturabilmektedir. Mahallelerde değişken aralıklarla gözlemlenebilen silah sesi, bağırışma veya kavga gibi olayların gerçekleşme sıklıklarına dair yöneltilen sorularda mahalle sakinlerinin verdiği cevaplar mahallelerdeki güven ortamının sağlanmasına yönelik fikir vermesi bakımından önem taşımaktadır. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olduğu bu iki yerleşim alanında Akşemsettin Mahallesi'nin Hırka-i Şerif Mahallesi'ne nazaran negatif yönlü ayrıştığı gözlemlenmektedir (Tablo 4.7).

Tablo 4.8: Mahallelere Göre Rahatsız Edici Olayların Algılanmasındaki Değişkenlik.

Pearson Chi-Square Value: 29,308 df: 2 Asymp. Sig. (2-sided): 0.000	Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam
	Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran
Mahallede Silah/Kavga/Bağırışma Sesleri						
Evet, çoğunlukla	35	20,8%	4	2,3%	39	11,4%
Nadiren	91	54,2%	119	68,0%	210	61,2%
Hayır, hiç olmuyor	42	0,25	52	29,7%	94	27,4%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%

Her iki mahallede şikâyet edilen durumlardan biri de mülteci nüfusunun mahallelerde yoğunluk göstermesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum halihazırda aktif çalışma hayatına katılmış olan yabancı uyruklu kişiler için de geçerlidir. Mahallelerde yer alan birçok işletme yabancı uyruklu kişiler tarafından işletilmektedir. Kültürel uyumsuzluktan yakınan birçok kişi olmasına karşın istatistiksel anlamda sonuçlar yeterince anlamlı değildir. İstanbul'un genelinde olduğu gibi Fatih ilçesinin genelinde de yaygın biçimde görülen aktif iş yaşantısındaki yabancı uyruklular ile ilgili mahalle sakinlerinden kültürel uyumsuzluğun taşınma sebebi olarak görülmesine ilişkin elde edilen bulgular yeterli anlamlılık düzeyine sahip olmamaktadır (Tablo 4.8).

Tablo 4.9: Kültürel Uyumsuzluğun Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.

Pearson Chi-Square Value: 3,185 df: 1 Asymp. Sig. (2-sided): 0.074	Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam Frekans	Toplam Oran	
	Frekans	Oran	Frekans	Oran			
	Kültürel Uyumsuzluk						
	Hayır	49	29,2%	67	38,3%	116	33,8%
	Evet	119	70,8%	108	61,7%	227	66,2%
	Toplam	168	100%	175	100%	343	100%

Komşuluk ilişkilerinin sağlıklı olması sosyal bağların giderek güçlenmesine ve bireyler arasındaki güvenin artırmasına imkân verebilecek en elzem olgulardan biridir. Bir toplumun güçlü ve dayanıklı bir bağa sahip olması bireysel ilişkilerin sağlıklı bir tutum çerçevesinde yürütülmesi ile mümkün hale gelmektedir. Bireyler arasındaki ilişkinin kuvveti ölçüsünde toplumsal bağlar güçlenmekte ve güvenli bir yaşam alanı oluşmaktadır. Bu yönüyle toplumun ferdi anlamda en önemli sosyal olgularından biri olan komşuluk ilişkilerinin iyi olması önemlidir. Komşuluk ilişkilerinin iyi düzeyde olmadığı kentsel alanlarda güvenli bir ortamın oluşması neredeyse imkânsızdır. Bu bakımdan iki mahallenin komşuluk ilişkilerini taşınma sebebi olarak görmeleri kent mekânının güvenli bir ortama sahip olması konusunda fikir verecektir. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olduğu bu çalışma alanında Akşemsettin Mahallesi sakinlerinin Hırka-i Şerif Mahalle sakinlerine oranla negatif ayrıştığı görülebilmektedir (Tablo 4.9). Elbette ki komşuluk ilişkilerinin sağlam bir zemine oturmaması çeşitli nedenlerle etkilenebilecektir. Güvenli bir sosyal çevrenin sağlanması için bu duruma neden olan etkenlerle birlikte bu sorunun da çözümü kavuşturulması elzemdir.

Tablo 4.10: Komşuluk İlişkilerinin Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.

<i>Pearson Chi-Square</i> <i>Value: 51,786</i> <i>df: 1</i> <i>Asymp. Sig. (2-sided): 0.000</i>	Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam Frekans	Toplam Oran
	Frekans	Oran	Frekans	Oran		
Komşuluk İlişkileri						
Hayır	120	71,4%	173	98,9%	293	85,4%
Evet	48	28,6%	2	1,1%	50	14,6%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%

Canlı hayatına duyarlı temiz ve düzenli bir çevre kentsel mekânın görünümü ve sosyal yaşamın sürekliliği açısından büyük önem arz etmektedir. Şehir hayatında düzenli bir akışın sağlanması için her zaman ihtiyaç duyulan yegâne kentsel nitelik temiz bir çevredir. Çevre sağlığı tüm canlı yaşamını etkileyebilecek düzeyde etkiye sahip olan en mühim kentsel unsurların başında gelmektedir. Çalışma kapsamında değerlendirilen bu durum aynı zamanda mekâna dair bir ilgi ve anlam da yüklemektedir. Bir çevre ne kadar temiz ve düzenli ise aynı ölçüde kontrol edilen ve ilgilenilen bir mekân algısını ortaya çıkarabilmektedir. Bu yönüyle kentsel mekânın güvenliği bakımından çevre temizliği de önemli bir rol üstlenmektedir. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın gözlemlendiği bu hususta Hırka-i Şerif Mahallesi'nin negatif yönlü ayrıştığı görülmektedir. Çalışmanın yapıldığı Hırka-i Şerif Mahallesi'nde ikamet eden sakinlerin çevre kirliliğinden şikayetçi oldukları görülmektedir (Tablo 4.10). Kentsel güvenlik açısından önemli bir açık oluşturan bu durumun düzeltilmesi gerekmektedir. Akşemsettin Mahallesi sakinlerinin ise çevre kirliliği konusunda şikayetçi olmadıkları ve bu alanda pozitif ayrıştıkları ortadadır.

Tablo 4.11: Çevre Kirliliğinin Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.

<i>Pearson Chi-Square</i> <i>Value: 62,643</i> <i>df: 1</i> <i>Asymp. Sig. (2-sided): 0.000</i>		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran
Çevre Kirliliği							
Hayır	139	82,7%	72	41,1%	211	61,5%	
Evet	29	17,3%	103	58,9%	132	38,5%	
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%	

Bir mekânın kalabalık olmasının kentsel mekânı daha güvenli kılacağına dair görüşler olduğu gibi mekânı anonimleştirerek güvensiz bir ortam oluşturacağına ilişkin görüşler de yer almaktadır. Fatih ilçesinin İstanbul'un en kalabalık yerlerinden biri olarak öne çıkmasından dolayı iki mahalledeki algısal durumun belirlenmesi önemlidir. Bu yönüyle mahallelerdeki algısal durum istatistiksel olarak değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılaşmanın görüldüğü ve Akşemsettin Mahallesi'nin bu konuda negatif ayrıştığı görülmektedir (Tablo 4.11). Hırka-i Şerif Mahallesi sakinleri için kalabalık mekânlar taşınma sebebi olarak görülmezken, Akşemsettin Mahallesi sakinleri için bu durum taşınmak için yeterli bir neden olabilmektedir.

Tablo 4.12: Kentsel Kalabalığın Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.

<i>Pearson Chi-Square</i> <i>Value: 127,727</i> <i>df: 1</i> <i>Asymp. Sig. (2-sided): 0.000</i>		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam Frekans	Toplam Oran
		Frekans	Oran	Frekans	Oran		
Kalabalık							
	Hayır	53	31,5%	159	90,9%	212	61,8%
	Evet	115	68,5%	16	9,1%	131	38,2%
	Toplam	168	100%	175	100%	343	100%

Kentsel mekânda gerçekleşen suç vakaları veya düşük ölçekte etkiye sahip gibi görünse de esasen kentsel mekândaki güven algısını etkileyebilecek düzeyde kelebek etkisine sahip olan daha küçük rahatsız edici birtakım olaylar sosyal hayatı dolaysız olarak etkileyen yegâne durumlardan biridir. Şehir hayatındaki bu irili ufaklı olayların sosyal yaşantıya etkisi kaçınılmaz olmakla birlikte mekâna dair duyulan güven algısında da önemli bir rol oynamaktadır. Bu yönüyle sokak ve caddelerde asayişin büyük bir emek sarf etmeden sağlanabilmesi ve kontrolcü bir izlenim oluşturulması mekânın güvenliğini sağlamada önemli bir etken olacaktır. Çalışma alanı çerçevesinde asayiş eksikliğinin taşınma sebebi olarak görülmesine ilişkin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığı görülmektedir (Tablo 4.12).

Tablo 4.13: Asayiş Eksikliğinin Taşınma Sebebi Olarak Görülmesinde Mahalleler Arasındaki Değişim.

Pearson Chi-Square Value: 0,419 df: 1 Asymp. Sig. (2-sided): 0,700	Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam Frekans	Toplam Oran
	Frekans	Oran	Frekans	Oran		
	Asayiş Eksikliği					
Hayır	109	64,9%	117	66,9%	226	65,9%
Evet	59	35,1%	58	33,1%	117	34,1%
Toplam	168	100%	175	100%	343	100%

Komşuluk ilişkilerinin sağlıklı olması hiç şüphesiz sosyal hayatın da sağlıklı bir çerçevede ilerlemesini mümkün kılan kentsel yaşamın en önemli olgularından biridir. Komşuluk ilişkilerinin iyi olduğu bir yerleşim alanında kişiler arası güvenin de gelişmesi beklenen bir gerçektir. Akşemsettin ve Hırka-i Şerif Mahallelerindeki komşuluk ilişkilerine bakıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu kolaylıkla gözlemlenebilmektedir (Tablo 4.13). İstatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın söz konusu olduğu komşuluk ilişkilerinde Hırka-i Şerif Mahallesi samimi komşuluk

ilişkilerinin fazlalığı bakımından ön plana çıkmaktadır. Bu durumun sağlayabileceği güven olgusunun kentsel mekâna yansımaları da muhtemeldir.

Tablo 4.14: Mahallelere Göre Komşuluk Sayısındaki Değişim.

<i>Pearson Chi-Square</i> <i>Value: 99,223</i> <i>df: 4</i> <i>Asymp. Sig. (2-sided): 0.000</i>		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran
Samimi Komşu Sayısı							
	Hiç yok	7	4,2%	2	1,1%	9	2,6%
	1-3	72	42,9%	5	2,9%	77	22,4%
	4-7	69	41,1%	99	56,6%	168	49,0%
	8-11	12	7,1%	61	34,9%	73	21,3%
	12-15	8	4,8%	8	4,6%	16	4,7%
	Toplam	168	100%	175	100%	343	100%

4.4.2.2. Demografik Özelliklere Göre Algı Değişimi

Mahallelerdeki güven algısı cinsiyetlere göre incelendiğinde kadınlara göre güven algısı durumu Hırka-i Şerif Mahallesinde ekseriyetle daha ağır basmakta olduğu görülmektedir (Tablo 4.14). Mahallelerdeki güven algısına yönelik sonuçlar erkekler için de bir farklılık arz etmemektedir. Genel itibariyle katılımcıların bu konu hakkındaki görüşleri değerlendirildiğinde, mahallelere dair güven algısı ile ilgili genel tutum cinsiyetler bakımından bir değişkenlik göstermemektedir. Şayet kadınlar ile erkekler arasında mahallelerin güven algısına yönelik farklı bir kanı gelişmiş olsaydı bunun temelinde yatan nedenleri araştırmak elzem bir nitelik ortaya koyması bakımından ilgi çekici olabilirdi. Ancak anketlerden elde edilen sonuçlara göre böyle bir farklılığın olmadığı çok nettir.

Tablo 4.15: Cinsiyete Göre Mahallelerdeki Güven Algısı.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	<i>Asymp. Sig.</i> <i>(2-sided)</i>
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Güvenli								
Kadın	Hayır	59	72,8%	15	16,1%	74	42,5%	0.000
	Evet	22	27,2%	78	83,9%	100	57,5%	
	Toplam	81	100%	93	100%	174	100%	
Erkek	Hayır	68	78,2%	10	12,2%	78	46,2%	0.000
	Evet	19	21,8%	72	87,8%	91	53,8%	
	Toplam	87	100%	82	100%	169	100%	

Mahallelerden taşınma sebebi olarak kültürel uyumsuzluk konusunun değerlendirilmesindeki en önemli hususlardan biri de bölgede yaşayan ve aktif olarak iş hayatına katılan yabancı uyrukluların veya mültecilerin cinsiyetler arası bir tedirginlik oluşturması durumudur. Bu bağlamda katılımcılardan elde edilen sonuçlara göre Akşemsettin Mahallesi kadın ve erkekler için bu durum taşınma sebebi olarak görülebilmektedir. Hırka-i Şerif Mahallesi ise kültürel uyumsuzluk ekseriyetle kadınlar için bir taşınma sebebi olarak görülmektedir. Hırka-i Şerif Mahallesiindeki erkek sakinlerin bu konu hakkındaki tutumları da azımsanmayacak ölçüdedir. Genel itibariyle bakıldığında ise bu konu hakkında en çok şikayetçi kesim Akşemsettin Mahalle sakinleri olduğu görülebilmektedir (Tablo 4.15).

Tablo 4.16: Cinsiyete Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Kültürel Uyumsuzluk.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2- sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Taşınma Sebebi Kültürel Uyumsuzluk								
Kadın	Hayır	17	21,0%	34	36,6%	51	29,3%	0,024
	Evet	64	79,0%	59	63,4%	123	70,7%	
	Toplam	81	100%	93	100%	174	100%	
Erkek	Hayır	32	36,8%	33	40,2%	65	38,5%	0,643
	Evet	55	63,2%	49	59,8%	104	61,5%	
	Toplam	87	100%	82	100%	169	100%	

Kentsel mekânda kalabalık ortamlar güven ortamı sağlayabileceği gibi güvenlik açığı oluşturabilecek en potansiyel etmenlerden biri olarak bilinmektedir. Bir suçlu için kalabalık ortamlar yakalanma riski içerdiği gibi aynı zamanda anonim olmak ve tespit edilebilirliğini zorlaştırmak açısından bir fırsat oluşturabilmektedir. Bu yönüyle kalabalık mekânlar hakkındaki tutum ve görüşlerin değerlendirilmesi önemlidir. Katılımcılardan elde edilen verilere göre Akşemsettin Mahallesi kadınlar kalabalık ortamları bir taşınma sebebi olarak değerlendirirken, Hırka-i Şerif Mahallesi kadınlar bu durumu taşınmaya sebebiyet verecek bir etken olarak değerlendirmedikleri görülmektedir (Tablo 4.16). Sonuçlara göre erkeklerin kalabalık ortamlar hakkında görüşleri de kadınların mahallelerdeki tutumları ile hemen hemen aynıdır.

Tablo 4.17: Cinsiyete Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Kalabalık.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2-sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Kadın	Taşınma Sebebi Kalabalık							
	Hayır	25	30,9%	83	89,2%	108	62,1%	0,000
	Evet	56	69,1%	10	10,8%	66	37,9%	
	Toplam	81	100%	93	100%	174	100%	
	Erkek	Hayır	28	32,2%	68	82,9%	96	56,8%
Evet		59	67,8%	14	17,1%	73	43,2%	
Toplam		87	100%	82	100%	169	100%	

Asayiş eksikliğine yönelik katılımcılardan elde edilen veriler değerlendirildiğinde, mahalleler arasında da cinsiyetler arasında da asayiş eksikliğinin taşınma sebebi olarak görülmesi durumu farklılık göstermemektedir (Tablo 4.17). Her iki mahallede de kadınlar ve erkekler bu durumu taşınma sebebi olarak görmemektedir. Kentsel mekânda asayiş eksikliği güvenli mekânın sağlanması bakımından önemlidir. Asayiş eksikliğinin hem mahalleler arasında hem de cinsiyetler arasında taşınma sebebi olarak görülmemesi mahalleler ve cinsiyetler arasındaki tutumda bir farklılaşmanın oluşmamasından çok daha ilginçtir.

Tablo 4.18: Cinsiyete Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Asayiş Eksikliği.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2-sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Taşınma Sebebi Asayiş Eksikliği								
Kadın	Hayır	54	66,7%	57	61,3%	111	63,8%	0,462
	Evet	27	33,3%	36	38,7%	63	36,2%	
	Toplam	81	100%	93	100%	174	100%	
Erkek	Hayır	55	63,2%	60	73,2%	115	68,0%	0,166
	Evet	32	36,8%	22	26,8%	54	32,0%	
	Toplam	87	100%	82	100%	169	100%	

Kentsel mekândaki güven algısı cinsiyete göre değişkenlik gösterebileceği gibi nesiller arası farklılaşmalarla da ele alınması ve değerlendirilmesi gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle mahalle sakinleri arasında genç, orta ve üst yaş gurubu için mahalledeki güven algısını kavrayabilmek önemlidir. Mahallelerdeki güven algısı yaş dağılımına göre incelendiğinde Akşemsettin Mahallesinde yaş grupları açısından güven algısının net bir değişkenlik göstermediği ve genel kaniya yönelik aynı sonuçları verdiği söylenebilir. Ancak Hırka-i Şerif Mahallesinde

örneklem sayısı az olsa da mahalledeki genç nüfus güven algısının orta ve yaşlı nüfusa göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir (Tablo 4.18). Her iki mahallede de genç nüfus yerleşim alanlarını orta ve üst yaş grubuna oranla yeterli düzeyde güvenli bulmamaktadır. Hırka-i Şerif Mahallesi'nde orta ve üst yaş sınıfının mahalleye dair güven algısındaki tutum genel kanı ile aynı durumu ifade etmektedir.

Tablo 4.19: Yaş Dağılımına Göre Mahallelerdeki Güven Algısı.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2- sided)	
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran		
Güvenli									
15-24	yaş	Hayır	16	100,0%	6	40,0%	22	71,0%	0,000*
		Evet	0	0,0%	9	60,0%	9	29,0%	
		Toplam	16	100%	15	100%	31	100%	
25-34	yaş	Hayır	31	79,5%	8	17,0%	39	45,3%	0,000
		Evet	8	20,5%	39	83,0%	47	54,7%	
		Toplam	39	100%	47	100%	86	100%	
35-44	yaş	Hayır	34	70,8%	11	14,5%	45	36,3%	0,000
		Evet	14	29,2%	65	85,5%	79	63,7%	
		Toplam	48	100%	76	100%	124	100%	
45-54	yaş	Hayır	25	65,8%	0	0,0%	25	36,2%	0,000
		Evet	13	34,2%	31	100,0%	44	63,8%	
		Toplam	38	100%	31	100%	69	100%	
55 +		Hayır	21	77,8%	0	0,0%	21	63,6%	0,000**
		Evet	6	22,2%	6	100,0%	12	36,4%	
		Toplam	27	100%	6	100%	33	100%	

* 2 hücre (%50,0) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 4,35'tir.

** 2 hücre (%50,0) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 2,18'dir.

Tablo 4.19'de 5'li likert ölçeğinde sorulan mahalledeki güven hissiyatına yönelik elde edilen veriler ile yapılan ANOVA testi sonucunda Akşemsettin Mahallesi'ndeki sakinlerin yaş grupları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülebilmektedir. Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran yaş grubunu bulmak için Tablo 4.20'de Post Hoc Testi yapılmıştır. Post Hoc Test sonuçlarına göre kadın-erkek ayrımı olmaksızın 15-24 yaş ile 45 yaş üzeri kişiler arasında Akşemsettin Mahallesi'nde ikamet edenlerin güven algısında net bir farklılık olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farklılığı ortaya çıkarmak amacıyla yapılan Post Hoc Testi sonucunda 15-24 yaş grubunun güven algısı diğer yaş gruplarına göre daha az düzeydedir.

Tablo 4.20: Akşemsettin Mahallesi Yaş Dağılımına Göre Mahallelerdeki Güven Algısı ANOVA Testi.

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	24,530	4	6,133	6,000	0,000
Within Groups	166,613	163	1,022		
Total	191,143	167			

Akşemsettin Mahallesiindeki mahalle sakinlerinden elde edilen veriler sonucunda ANOVA testinde anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna varılmıştır. Bu farklılığın ortaya çıkmasında etkili olan yaş grubunu bulmak üzere sonuçlar Post Hoc Testine tabi tutulmuştur (Tablo 4.20). Post Hoc Testi sonuçlarına göre 15-24 yaş arası genç grubun 45-54 yaş ve 55+ yaş gruplarına göre farklılaştığı görülmektedir. Tablo 4.18’de elde edilen ki-kare test sonucu ile ANOVA test sonuçlarının aynı sonucu elde etmesi önemlidir.

Tablo 4.21: Akşemsettin Mahallesinde Güven Algısı İçin Anlamlı Farklılığı Sağlayan Yaş Grupları.

Akşemsettin Mahallesi Post Hoc Tests*						
		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval Lower Bound	Upper Bound
15-24 yaş	25-34 yaş	-0,420	0,300	0,629	-1,248	0,408
	35-44 yaş	-0,229	0,292	0,935	-1,034	0,576
	45-54 yaş	-1,07237*	0,301	0,004	-1,904	-0,241
	55+	-,92130*	0,319	0,035	-1,801	-0,041
25-34 yaş	15-24 yaş	0,420	0,300	0,629	-0,408	1,248
	35-44 yaş	0,191	0,218	0,906	-0,411	0,792
	45-54 yaş	-,65250*	0,230	0,041	-1,288	-0,017
	55+	-0,501	0,253	0,280	-1,200	0,197
35-44 yaş	15-24 yaş	0,229	0,292	0,935	-0,576	1,034
	25-34 yaş	-0,191	0,218	0,906	-0,792	0,411
	45-54 yaş	-,84320*	0,220	0,002	-1,449	-0,238
	55+	-,69213*	0,243	0,040	-1,363	-0,021
45-54 yaş	15-24 yaş	1,07237*	0,301	0,004	0,241	1,904
	25-34 yaş	,65250*	0,230	0,041	0,017	1,288
	35-44 yaş	,84320*	0,220	0,002	0,238	1,449
	55+	0,151	0,254	0,976	-0,551	0,853
55+	15-24 yaş	,92130*	0,319	0,035	0,041	1,801
	25-34 yaş	0,501	0,253	0,280	-0,197	1,200
	35-44 yaş	,69213*	0,243	0,040	0,021	1,363
	45-54 yaş	-0,151	0,254	0,976	-0,853	0,551

* Tukey HSD

Tablo 4.21’de 5’li likert ölçeğinde sorulan mahalledeki güven hissiyatına yönelik elde edilen veriler ile yapılan ANOVA testi sonucunda Akşemsettin Mahallesi’nde olduğu gibi Hırka-i Şerif Mahallesi’ndeki sakinlerin yaş grupları arasında da anlamlı bir farklılığın olduğu görülebilmektedir. Bu anlamlı farklılığı ortaya çıkaran yaş grubunu bulmak için Post Hoc Testi yapılmıştır (Tablo 4.22).

Tablo 4.22: Hırka-i Şerif Mahallesi Yaş Dağılımına Göre Mahallelerdeki Güven Algısı ANOVA Testi.

ANOVA					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	12,073	4	3,018	5,594	0,000
Within Groups	91,721	170	0,540		
Total	103,794	174			

Hırka-i Şerif Mahallesi’ndeki mahalle sakinlerinden elde edilen veriler sonucunda ANOVA testinde anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna varılmıştır. Bu farklılığın ortaya çıkmasında etkili olan yaş grubunu bulmak üzere sonuçlar Post Hoc Testine tabi tutulmuştur. Post Hoc Testi sonuçlarına göre Akşemsettin Mahallesi’nde olduğu gibi 15-24 yaş arası genç grubun 45-54 yaş ve 55+ yaş gruplarına göre farklılaştığı görülmektedir. Bu yönüyle mahalleler arasında yaş gruplarının benzer nitelikte tutum sergilemeleri değerli olmaktadır. Tablo 4.18’de elde edilen ki-kare test sonucu ile ANOVA test sonuçlarının aynı sonucu elde etmesi önemlidir.

Tablo 4.23: Hırka-i Şerif Mahallesi’nde Güven Algısı İçin Anlamlı Farklılığı Sağlayan Yaş Grupları.

Hırka-i Şerif Mahallesi Post Hoc Tests*						
		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
15-24 yaş	25-34 yaş	-0,417	0,236	0,421	-1,132	0,298
	35-44 yaş	-0,261	0,246	0,825	-0,994	0,473
	45-54 yaş	-,80000*	0,232	0,023	-1,508	-0,092
	55+	-1,13333*	0,307	0,015	-2,076	-0,190
25-34 yaş	15-24 yaş	0,417	0,236	0,421	-0,298	1,132
	35-44 yaş	0,156	0,131	0,753	-0,206	0,519
	45-54 yaş	-,38298*	0,102	0,003	-0,667	-0,099
	55+	-0,716	0,225	0,088	-1,540	0,108

Tablo 4.23: Devam.

35-44 yaş	15-24 yaş	0,261	0,246	0,825	-0,473	0,994
	25-34 yaş	-0,156	0,131	0,753	-0,519	0,206
	45-54 yaş	-,53947*	0,124	0,000	-0,883	-0,196
	55+	-,87281*	0,236	0,037	-1,693	-0,053
45-54 yaş	15-24 yaş	,80000*	0,232	0,023	0,092	1,508
	25-34 yaş	,38298*	0,102	0,003	0,099	0,667
	35-44 yaş	,53947*	0,124	0,000	0,196	0,883
	55+	-0,333	0,221	0,592	-1,161	0,495
55+	15-24 yaş	1,13333*	0,307	0,015	0,190	2,076
	25-34 yaş	0,716	0,225	0,088	-0,108	1,540
	35-44 yaş	,87281*	0,236	0,037	0,053	1,693
	45-54 yaş	0,333	0,221	0,592	-0,495	1,161

* Tukey HSD

Mahallelerdeki ev sahibi ve kiracıların güven algısı incelendiğinde, Akşemsettin Mahallesinde ikamet eden ev sahiplerinin azımsanmayacak bir kesimi mahalleyi güvenli bulmaktadır. Hırka-i Şerif Mahallesinde ikamet eden kiracıların ise mahalleyi güvenli bulmak konusunda net bir kanıya varamadıkları görülmektedir (Tablo 4.23). Araştırmaya katılan katılımcılardan kiracıların mahallelere göre dağılımı da değerlendirilmesi gereken bir diğer etmen olarak öne çıkmaktadır. Akşemsettin Mahallesindeki kiracı sayısı Hırka-i Şerif Mahallesine göre daha fazla olmakla birlikte mahallelerini güvenli bulmadıkları görülmektedir.

Tablo 4.24: Ev Sahipliliği Durumuna Göre Mahallelerdeki Güven Algısı.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	<i>Asymp. Sig. (2-sided)</i>
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Güvenli								
	Hayır	70	68,6%	15	9,7%	85	33,1%	
	Evet	32	31,4%	140	90,3%	172	66,9%	0,000
	Toplam	102	100%	155	100%	257	100%	
Kiracı								
	Hayır	54	93,1%	9	47,4%	63	81,8%	
	Evet	4	6,9%	10	52,6%	14	18,2%	0,000
	Toplam	58	100%	19	100%	77	100%	

*Akraba konutu örneklem sayısı yeterli miktarda olmadığından bu analize dahil edilmemiştir.

Mahallelerdeki ev sahibi ve kiracı olarak ikamet eden sakinlerin kültürel uyumsuzluk konusunu taşınma sebebi olarak değerlendirme tutumları incelendiğinde, Hırka-i Şerif Mahallesindeki ev sahiplerinin kültürel uyumsuzluk durumunu taşınma

sebebi olarak değerlendirdikleri görülmektedir (Tablo 4.24). Örneklem sayısı Akşemsettin Mahallesi'ne kıyasla daha az olsa da kiracıların bu durumu taşınma sebebi olarak görmemeleri ilginçtir. Hırka-i Şerif Mahallesi'ndeki ev sahipleri ve kiracılar arasındaki tutumun kültürel uyumsuzluk konusunda farklılık göstermesi ilgi çekicidir. Akşemsettin Mahallesi'nde bu konu hakkında ev sahipleri ve kiracılar arasında farklı bir tutum sergilenmediği görülmektedir.

Tablo 4.25: Ev Sahipliliği Durumuna Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Kültürel Uyumsuzluk.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2- sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Taşınma Sebebi Kültürel Uyumsuzluk								
Ev Sahibi	Hayır	25	24,5%	55	35,5%	80	31,1%	0,063
	Evet	77	75,5%	100	64,5%	177	68,9%	
	Toplam	102	100%	155	100%	257	100%	
Kiracı	Hayır	18	31,0%	12	63,2%	30	39,0%	0,013
	Evet	40	69,0%	7	36,8%	47	61,0%	
	Toplam	58	100%	19	100%	77	100%	

*Akraba konutu örneklem sayısı yeterli miktarda olmadığından bu analize dahil edilmemiştir.

Komşuluk ilişkilerinin taşınma sebebi olarak değerlendirilmesi mahallelerin kendi içlerindeki komşuluk bağlarını ortaya çıkarabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu yönüyle her iki mahallede de komşuluk ilişkilerinin taşınma sebebi olarak değerlendirilmediği görülmektedir (Tablo 4.25). Elde edilen bu veriye göre güven algısında komşuluk ilişkilerinin etken bir rol oynamadığı veya oynamayacağı düşünülmektedir.

Tablo 4.26: Ev Sahipliliği Durumuna Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Komşuluk İlişkileri.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2- sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Taşınma Sebebi Komşuluk İlişkileri								
Ev Sahibi	Hayır	71	69,6%	128	82,6%	199	77,4%	0,000
	Evet	31	30,4%	27	17,4%	58	22,6%	
	Toplam	102	100%	155	100%	257	100%	
Kiracı	Hayır	41	70,7%	12	63,2%	53	68,8%	0,032
	Evet	17	29,3%	7	36,8%	24	31,2%	
	Toplam	58	100%	19	100%	77	100%	

*Akraba konutu örneklem sayısı yeterli miktarda olmadığından bu analize dahil edilmemiştir.

Elde edilen verilerden yola çıkarak oluşturulabilecek en önemli inceleme konularından biri de ikamet süresine göre mahallelerdeki güven algısının değişkenlik göstermesi durumudur. Her iki mahallede de ikamet edenlerin ikamet süreleri incelendiğinde ikamet süresi arttıkça güven algısının arttığı görülmektedir. Sonuçlara bakıldığında mahallelerdeki güven ortamı oluşum sürecinin zamansal olarak farklılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilmektedir. Akşemsettin Mahallesi'nde bu güven ortamının oluşması en az 21 yıl süreyi alırken, Hırka-i Şerif Mahallesi'nde 11 yıllık bir zaman dilimi mahalleye dair yeterli düzeyde güven duyulabilecek zamansal bir süreci tanımlamaktadır. Hırka-i Şerif Mahallesi'nde 0-10 yıl arası ikamet eden sakinlerin mahalleye yönelik güven kaygısını taşıdıkları görülmektedir (Tablo 4.26).

Tablo 4.27: İkamet Süresine Göre Mahallelerdeki Güven Algısı.

		0-10 Yıl		11-20 Yıl		21 yıl +		Toplam Frekans	Toplam Oran	Asymp. Sig. (2-sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran			
Güvenli										
Akşemsettin Mah.	Hayır	54	80,6%	27	79,4%	46	68,7%	127	75,6%	0,232
	Evet	13	19,4%	7	20,6%	21	31,3%	41	24,4%	
	Toplam	67	100%	34	100%	67	100%	168	100%	
Hırka-i Şerif Mah.	Hayır	11	42,3%	10	16,9%	16	17,8%	37	21,1%	0,000
	Evet	15	57,7%	49	83,1%	74	82,2%	138	78,9%	
	Toplam	26	100%	59	100%	90	100%	175	100%	

Taşınma sebebi olarak değerlendirilen kültürel uyumsuzluk konusu ikamet süresine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Akşemsettin Mahallesi'nde ikamet edenlerin ikamet süreleri arttıkça kültürel uyumsuzluk konusunu taşınma sebebi olarak değerlendirmedikleri görülmektedir (Tablo 4.27). Bu noktada Akşemsettin Mahalle sakinlerinin kültürel anlamda farklılıklara uyum mu sağladığı yoksa Tablo 4.8'de yer alan genel tutum ile Tablo 4.24'teki 0-10 yıl arası ikamet eden muhtemel kiracıların tutumları göz önüne alındığında bu kiracıların ortaya çıkardığı bir etkiden mi kaynaklandığı konusu tartışılmaya ve incelenmeye değerdir. Hırka-i Şerif Mahallesi'nde ise tam aksine ikamet süresi arttıkça kültürel uyumsuzluk bir taşınma sebebi olarak değerlendirmektedir. İkamet süresine göre taşınma sebebi olarak kültürel uyumsuzluk konusunun mahalleler arasındaki etkisi mahallede yaşayan yabancılardan kaynaklı bir güven algısı oluşum ihtimalini anlamak açısından önemli bir veri olmaktadır.

Tablo 4.28: İkamet Süresine Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Kültürel Uyumsuzluk.

		0-10 Yıl		11-20 Yıl		21 yıl +		Toplam Frekans	Toplam Oran	Asymp. Sig. (2-sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran			
Taşınma Sebebi Kültürel Uyumsuzluk										
Akşemsettin Mah.	Hayır	11	16,4%	14	41,2%	24	35,8%	49	29,2%	0,011
	Evet	56	83,6%	20	58,8%	43	64,2%	119	70,8%	
	Toplam	67	100%	34	100%	67	100%	168	100%	
Hırka-i Şerif Mah.	Hayır	16	61,5%	23	39,0%	28	31,1%	67	38,3%	0,019
	Evet	10	38,5%	36	61,0%	62	68,9%	108	61,7%	
	Toplam	26	100%	59	100%	90	100%	175	100%	

Komşuluk ilişkilerinin taşınma sebebi olarak görülmesi konusunda mahalle sakinlerinin yıllar içindeki tutumlarının değişkenlik göstermediği görülmektedir (Tablo 4.28). Her iki mahallede de komşuluk ilişkileri ikamet süresine bağlı olarak zaman içerisinde taşınma sebebi olarak görülme durumu da azalmaktadır. Bu durum yıllar içerisinde meydana gelen komşuluk ilişkilerinin ilerlemesi ve gelişmesiyle ilişkilendirilebilmektedir.

Tablo 4.29: İkamet Süresine Göre Mahallelerden Taşınma Sebebi Olarak Komşuluk İlişkileri.

		0-10 Yıl		11-20 Yıl		21 yıl +		Toplam Frekans	Toplam Oran	Asymp. Sig. (2-sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran			
Taşınma Sebebi Komşuluk İlişkileri										
Akşemsettin Mah.	Hayır	40	59,7%	26	76,5%	54	80,6%	120	71,4%	0,021
	Evet	27	40,3%	8	23,5%	13	19,4%	48	28,6%	
	Toplam	67	100%	34	100%	67	100%	168	100%	
Hırka-i Şerif Mah.	Hayır	17	65,4%	43	72,9%	76	84,4%	136	77,7%	0,307
	Evet	9	34,6%	16	27,1%	14	15,6%	39	22,3%	
	Toplam	26	100%	59	100%	90	100%	175	100%	

Kat yüksekliklerine mahallelerin güven algısındaki değişimi incelendiğinde her iki mahallede de katlar arasında bir değişimin olduğu görülmektedir. Akşemsettin Mahallesi'nde kat sayısı arttıkça güven algısının azaldığı görülmektedir (Tablo 4.29). Zemin katlara yaklaştıkça güven algısı daha baskın olmakta, ara katlarda ise güven algısı genel tabloya göre en yüksek seviyededir. Hırka-i Şerif Mahallesi'nde zemin katlardaki güven algısı Akşemsettin Mahallesi'ndeki zemin katlara oranla daha

yüksektir. Hırka-i Şerif Mahallesiindeki 5 kat ve üzeri değerlendirme sonuçları örneklem sayısı az olduğundan göz ardı edildiğinde her iki mahallede de ara katlardaki güven algısı en yüksek seviyededir. Bu analizde düşük katlı yapılaşma ile yüksek katlı yapılaşma arasında güven algısındaki değişime dair net bir sonuca varılamamıştır. Bu konu hakkında daha net bir sonuca ulaşmak için örneklem ve çalışma alanı sayısının artırılması anlamlı bir veri elde etmek açısından faydalı olacaktır.

Tablo 4.30: İkamet Edilen Kat Yüksekliğine Göre Mahallelerde Güven Algısı.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2- sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Güvenli								
2.kat ve aşağısı	Hayır	37	69,8%	15	19,5%	52	40,0%	0,000
	Evet	16	30,2%	62	80,5%	78	60,0%	
	Toplam	53	100%	77	100%	130	100%	
3. ve 4. katlar	Hayır	33	64,7%	10	10,5%	43	29,5%	0,000
	Evet	18	35,3%	85	89,5%	103	70,5%	
	Toplam	51	100%	95	100%	146	100%	
5. kat ve yukarısı	Hayır	57	89,1%	0	0,0%	57	85,1%	0,000
	Evet	7	10,9%	3	100,0%	10	14,9%	
	Toplam	64	100%	3	100%	67	100%	

Görüş mesafesinin artması ve görüş açısının dikeyleşmesi açısından kat yüksekliğine göre sokak asayiş kontrol durumunun değerlendirilmesi önemlidir. Zemin katlardaki görüş açısı sokak ile yatay bir düzlemde ilerlerken kat yüksekliği arttıkça bu açı değişmektedir. Görüş açısının 90°'yi bulduğu bir noktada görüş açısının sokak ile bağlantısı da kesilmektedir. Sokak ile bütünleşme ve asayişin kontrolü noktasında kat yükseklikleri önemli bir mimari tasarımı içermektedir. Katılımcılardan elde edilen verilere göre iki mahallenin de kendi içinde kat yükseklikleri bakımından bir farklılığı söz konusudur (Tablo 4.30). Kat yükseklikleri arttıkça her iki mahallede de sokak asayiş durumunun mümkün olmadığı görülmektedir. Mahaller arasındaki farklılaşmaya bakıldığında ise Hırka-i Şerif Mahallesinin ekseriyetle daha yüksek görüş imkânına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kat yükseklikleri aynı olmasına rağmen mahalleler arasındaki bu farklılaşma mekân dokuları ile ilgili olabilir. Zira Hırka-i Şerif Mahallesiindeki organik dokuda yapılar sokakları baştan sona gözetleyebilecek şekilde tasarlanmıştır. Organik dokularda yapılaşma mimarisi gereği sokak uçlarında genellikle yapılar bulunmakta ve bu yapıların cepheleri sokak boyunca gözetim imkânı

sağlayacak şekilde direk sokağa bakmaktadır. Akşemsettin Mahallesinde mekânsal dokusu ve yapılaşma biçimi nedeniyle sokak uçlarının gözlenebilmesi için görüş açısının değiştirilmesi gerekmektedir. Buradaki yapılaşmada sokağın tamamını gözetleyebilecek şekilde uçlarda yapılar yer almamaktadır. Nitekim bu durum ızgara doku tarzı yapılaşmanın bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4.31: Kat Yüksekliğine Göre Sokak Asayiş Kontrol Durumu.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2-sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Sokak Asayişini Kontrol Edebilme Durumu								
2.kat ve aşağısı	Evet	34	64,2%	73	94,8%	107	82,3%	0,000
	Hayır	19	35,8%	4	5,2%	23	17,7%	
	Toplam	53	100%	77	100%	130	100%	
3. ve 4. katlar	Evet	38	74,5%	89	93,7%	127	87,0%	0,001
	Hayır	13	25,5%	6	6,3%	19	13,0%	
	Toplam	51	100%	95	100%	146	100%	
5. kat ve yukarısı	Evet	28	43,8%	1	33,3%	29	43,3%	0,722
	Hayır	36	56,3%	2	66,7%	38	56,7%	
	Toplam	64	100%	3	100%	67	100%	

Newman gibi daha birçok teorisyene göre kat sayısı arttıkça yapı içerisindeki paylaşım alanı artmakta ve bununla birlikte anonimlik durumu ortaya çıkmaktadır. Yapıyı kullanan kişi sayısının artması tanışılacak kişi sayısını da artırmakta ve farklı kişilerin bir araya gelmesi olasılığını da artırmaktadır. Yapı içerisindeki anonimlik durumu da tıpkı kentsel mekândaki kalabalık ortam etkisinin ortaya çıkardığı suçun işlenebilmesine yönelik potansiyel bir fırsatı oluşturabilmektedir. Bu yönüyle kat yükseklikleri ile komşular arası kurulan bağlantı sayısının önemi artmaktadır. Katılımcılardan elde edilen verilerden yola çıkarak genel tabloya bakıldığında kat yüksekliği arttıkça her iki mahallede de komşular arası bağlantı sayısının azaldığı görülmektedir (Tablo 4.31). Mahalleler arası komşuluk ilişkileri karşılaştırıldığında ise Hırka-i Şerif Mahallesindeki bağlantı sayısının Akşemsettin Mahallesine oranla daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Kentsel mekânda güven ortamının oluşmasında etkili olan tanıdık yüzlerin varlığı bu noktada mahalleler arasında bir farklılık ortaya koymaktadır. Kat yükseklikleri analizinde mahalleler içerisindeki kat yüksekliklerine göre güven algısındaki değişimin istatistiksel analizleri yapılarak mahallelerdeki yansımaları da değerlendirmek önemli bir veri olarak karşımıza çıkacaktır.

Tablo 4.32: Kat Yüksekliğine Göre Komşuluk Sayısı.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam	Asymp. Sig. (2- sided)
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran	
Samimi komşu sayısı								
2.kat ve aşağısı	Hiç yok	1	1,9%	1	1,3%	2	1,5%	0,000*
	1-7 arası	40	75,5%	44	57,1%	84	64,6%	
	8-15 arası	12	22,6%	32	41,6%	44	33,8%	
	Toplam	53	100%	77	100%	130	100%	
3. ve 4. katlar	Hiç yok	4	7,8%	1	1,1%	5	3,4%	0,000
	1-7 arası	42	82,4%	58	61,1%	100	68,5%	
	8-15 arası	5	9,8%	36	37,9%	41	28,1%	
	Toplam	51	100%	95	100%	146	100%	
5. kat ve yukarısı	Hiç yok	2	3,1%	0	0,0%	2	3,0%	0,215
	1-7 arası	59	92,2%	2	66,7%	61	91,0%	
	8-15 arası	3	4,7%	1	33,3%	4	6,0%	
	Toplam	64	100%	3	100%	67	100%	

* 2 hücre (%50,0) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Minimum beklenen sayı 3,26'dır.

4.4.2.3. Covid-19 Salgınının Mahalle Algısına Etkisi

2019 yılından bu yana tüm dünyada etkisini gösteren Covid-19 salgını hakkında mahalle sakinlerinden ikamet değişikliği için bir sebep teşkil etme durumunu değerlendirmeleri talep edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen verilere göre Covid-19'un her iki mahallede de ikamet etmeye neden olabilecek bir etken olarak değerlendirilmediği görülmektedir (Tablo 4.32). Akşemsettin Mahallesi'nde ikamet etmekte olan mahalle sakinleri de Hırka-i Şerif Mahallesi'nde ikamet eden mahalle sakinleri de Covid-19 salgınının ikamet değişikliği için yeterli bir neden olarak görmemektedir.

Tablo 4.33: Mahallelere Göre COVID-19 Etkisi.

Pearson Chi-Square Value: 19,884 df: 3 Asymp. Sig. (2-sided): 0,000*		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam	Toplam
		Frekans	Oran	Frekans	Oran	Frekans	Oran
İkamet Değişikliği için Covid-19 Etkisi							
	Hayır	146	86,9%	173	98,9%	319	93,0%
İstanbul'da başka mahalleye							
taşınacağım		9	5,4%	1	0,6%	10	2,9%
Başka bir kente taşınacağım		11	6,5%	0	0,0%	11	3,2%
Kırsal yerleşime taşınacağım		2	1,2%	1	0,6%	3	0,87%
	Toplam	168	100%	175	100%	343	100%

* 3 hücre (%37,5) 5'ten az beklenen sayıya sahiptir. Beklenen minimum sayı 1,47'dir.

Covid-19 salgınına ikamet değişikliğine neden olabilecek önemli bir etken olarak değerlendirmeyen katılımcıların kalabalık bir kent ortamını ikamet değişikliği olarak değerlendirme durumunu incelemek önemlidir. Zira pandemi olarak ilan edilen, kalabalık çevrelerde yoğun bir şekilde yayılım gösteren ve çalışma hayatında yeni bir dönemi başlatan bu salgın süreci için kalabalık ortamlardan kaçınmak salgından korunmanın en etkili yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle Covid-19'u taşınma için yeterli bir neden olarak değerlendirmeyen katılımcıların kalabalık ortamları nasıl değerlendirdiklerini görmek önemli olacaktır. Covid-19 salgınına taşınma sebebi olarak değerlendirmeyen Akşemsettin Mahallesi'ndeki sakinlerin kalabalık kentsel çevreyi taşınma sebebi olarak görmeleri bu noktada ilgi çekicidir (Tablo 4.33). Hırka-i Şerif Mahallesi'ndeki mahalle sakinlerinin Covid-19 salgınına da kalabalık kent ortamını da taşınma sebebi olarak görmemeleri de ilginç bir tutumu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 4.34: Covid-19'u Taşınma Sebebi Olarak Görmeyenlere Göre Taşınma Sebebi Olarak Kalabalık.

		Akşemsettin Mah.		Hırka-i Şerif Mah.		Toplam Frekans	Toplam Oran
		Frekans	Oran	Frekans	Oran		
Taşınma Sebebi Kalabalık							
	Hayır	44	30,1%	159	91,9%	203	63,6%
Hayır	Evet	102	69,9%	14	8,1%	116	36,4%
	Toplam	146	100%	173	100%	319	100%

Çalışma birincil ve ikincil veriler bağlamında mekânsal analiz sonuçları ve saha araştırma sonuçlarının genel görünümü Tablo 4.34'te görülebilmektedir. İkincil veriler içerisinde her iki mahallenin nüfus, nüfus yoğunluğu, hane halkı büyüklüğü ve suç sayısı gibi veriler yer almaktadır. Birincil veriler ise mekânsal analizler ve saha araştırması olarak 2 ayrı grupta toplanmıştır. Mekânsal analizlerde ulaşım, kat yüksekliği, ticari alan yoğunluğu, resmî kurumlara yakınlık, aktif yeşil alan, kentsel boşluklar ve çıkmaz sokaklar değerlendirilmiştir. Saha araştırması başlığı altında çalışmada öne çıkan ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar barındıran güven algısı, kültürel uyumsuzluk, komşuluk ilişkileri, kalabalık kentsel çevre, çevre kirliliği, sokak asayiş kontrol durumu, mahalle çevresinde gerçekleşen rahatsızlık veren olaylar ve

covid-19 etkisi değerlendirilmektedir. Bu değerler etkisi bakımından negatif (-), pozitif (+) ve nötr (•) olarak belirtilmiştir.

4.4.2.4. Ki-kare ve ANOVA Test Sonuçları Genel Değerlendirme

Katılımcıların cevaplamış olduğu anket sonuçlarına göre yapılan tüm ki-kare ve ANOVA testleri Tablo 4.35 ve Tablo 4.36’da toparlanmıştır. Yapılan istatistiki hesaplamalar sonucunda ki-kare ve ANOVA testlerinde anlamlı sonuçlar veren karşılaştırmalar da kolay kavranabilmesi açısından tablo içerisinde renklendirme suretiyle ifade edilmeye çalışılmıştır. Tablolarda renklendirilen sonuçlar ki-kare ve ANOVA test sonuçlarına göre konular arasındaki değerlerde anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ve dolayısıyla konular arasında bir korelasyonun varlığını ifade etmektedir. Örneğin Tablo 4.35’te *sokak asayiş durumunu kontrol edebilme* ile *bir sorun halinde ilgili birimlerle iletişime geçme* konuları arasında verilen cevaplar üzerinden yapılan ki-kare test sonucuna göre mekânsal düzen sebebiyle sokak asayişini kontrol etme imkânı olmayan mahalle sakinlerinin bir problem karşısında ilgili birimlerle iletişime geçme konusunda ilgisiz oldukları görülmektedir. Asayiş kontrolünü sağlayamayan mahalle sakinlerinin bireysel çevre temizliği konusunda da ilgisiz oldukları görülmektedir (P.sig:0,000). Asayiş kontrolünü sağlayan mahalle sakinleri hem bir sorun karşısında ilgili birimlerle iletişime geçmekte hem de bireysel olarak mahallelerinin temizlik ve düzenine dikkat etmektedirler. Bu durum aidiyet duygusu ve mahallenin asayiş açısından önemlidir. Yani bir şekilde yapılaşma düzeni sakinleri mahalleden kopuk ya da mahalle ile yakından ilişkili hale getirebilmektedir. Tablo 4.36’da *mahalle güven hissiyatı* ile *ikamet süresi* konuları arasında verilen cevaplar üzerinden yapılan ANOVA test sonucuna göre ikamet süresine göre mahalleye duyulan güven hissiyatı arasında bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Burada değerlendirilen konu başlıkları yalnızca bu çalışma sonucunda ortaya çıkan durumu ortaya koymak için değil aynı zamanda bu çalışma sonrasında yapılacak olan araştırmalara yol gösterici olması ve değerlendirilmesi gereken hususlar açısından karşılaştırılma yapılabilmesi için derlenmiştir.

Tablo 4.35: Konulara Göre Tüm Ki-kare Test Sonuçları.

		mahalle seçme nedeni											mahalleyi tanımlama				taşınma sebebi												
	ikamet yeri	ikamet suresi	cinsiyet	yaş durumu	egitim durumu	çalışma durumu	hanehalkı geliri	ev sahipliği	arac sahipliği	hanehalkı büyüklüğü	ikamet kat yüksekliği	burada doğdum	akraba / hemşeri	işyerine yakınlık	konut / kira değerleri	güvenli	temiz	düzenli	çevrede kor nokta kuytu alan	sokak asayiş durumu	mahallede silah sesi	bağırısma	ilgili birimlerle iletişim	covid19 etkisi	kültürel uyumsuzluk	komşuluk ilişkileri	çevre kirliliği	kalabalık	samimi komşu sayısı
ikamet yeri		0,000	0,361	0,000	0,019	0,063	0,000	0,000	0,135	0,000	.	0,135	0,000	0,001	0,038	0,000	0,444	0,226	0,001	0,000	0,000	.	0,000	0,074	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
ikamet suresi	0,000		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0,000	0,000	0,001	.	.	.	.	0,621	0,292	0,000	0,013	0,000	0,000	
cinsiyet	0,361	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0,499	0,393	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
yaş durumu	0,000	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0,001	0,000	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
egitim durumu	0,019	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
çalışma durumu	0,063	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	0,019	0,000	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
hanehalkı geliri	0,000	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
ev sahipliği	0,000	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	0,000	0,412	0,183	.	.	.	0,001	0,349	.	.	.	.	0,002	
arac sahipliği	0,135	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	0,001	0,000	0,007	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
hanehalkı büyüklüğü	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
ikamet kat yüksekliği	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	0,000	0,000	0,000	.	0,000	0,014	.	.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	
burada doğdum	0,135	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	0,000	0,014	.	.	.	0,000	0,000	0,000	0,000	
akraba/hemşerilere yakınlık	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
işyerine yakınlık	0,001	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
konut/kira değerleri	0,038	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
güvenli	0,000	0,000	0,499	0,001	.	0,019	.	0,000	0,001	.	0,000	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
temiz	0,444	0,000	0,393	0,000	.	0,000	.	0,412	0,000	.	0,000	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
düzenli	0,226	0,001	0,000	0,000	.	0,000	.	0,183	0,007	.	0,000	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
çevrede kor nokta kuytu alan durumu	0,001	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	.	.	
sokak asayiş durumunu kontrol edebilme	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.		.	0,079	.	.	.	.	.	.	
mahallede silahsesi bağırısma kavga	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	0,014	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.	.	
ilgili birimlerle iletişim aidiyet	.	.	.	.	.	.	0,001	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	0,079	.	.	.	.	.	.	.	.	
covid19 etkisi	0,000	0,621	.	.	.	.	0,349	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
kültürel uyumsuzluk	0,074	0,292	.	.	.	.	.	.	.	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
komşuluk ilişkileri	0,000	0,000	.	.	.	.	.	.	.	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
çevre kirliliği	0,000	0,013	.	.	.	.	.	.	.	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
kalabalık	0,000	0,000	.	.	.	.	.	.	.	0,000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
samimi komşu sayısı	0,000	0,000	.	.	.	.	0,002	.	.	0,001	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	

Tablo 4.36: Konulara Göre Tüm ANOVA Test Sonuçları.

			yas durumu	hanehalkı büyüklüğü	hanehalkı geliri	ikamet suresi	ikamet kat yüksekliği	samimi komşu sayısı
sokakların güven verme durumu	Akşemsettin Mah.	ort.	2,929	2,929	2,929	2,929	2,929	2,929
		p (sig.)	0,000	0,549	0,397	0,003	0,005	0,021
	Hırka-i Şerif Mah.	ort.	3,606	3,606	3,606	3,606	3,606	3,606
		p (sig.)	0,000	0,815	0,004	0,080	0,184	0,051
evdeyken şahsi arac endişesi	Akşemsettin Mah.	ort.	-	2,429	2,429	-	2,429	2,429
		p (sig.)	-	0,686	0,001	-	0,503	0,573
	Hırka-i Şerif Mah.	ort.	-	1,971	1,971	-	1,971	1,971
		p (sig.)	-	0,613	0,000	-	0,000	0,010
dışarıdayken ev endişesi	Akşemsettin Mah.	ort.	-	2,536	2,536	-	2,536	2,536
		p (sig.)	-	0,477	0,000	-	0,101	0,401
	Hırka-i Şerif Mah.	ort.	-	1,669	1,669	-	1,669	1,669
		p (sig.)	-	0,253	0,000	-	0,000	0,080
gece sokakların güven verme durumu	Akşemsettin Mah.	ort.	3,280	3,280	3,280	3,280	3,280	3,280
		p (sig.)	0,045	0,135	0,438	0,042	0,007	0,002
	Hırka-i Şerif Mah.	ort.	2,371	2,371	2,371	2,371	2,371	2,371
		p (sig.)	0,190	0,533	0,732	0,005	0,058	0,933
mahalle güven hissiyatı	Akşemsettin Mah.	ort.	2,821	2,821	2,821	2,821	2,821	2,821
		p (sig.)	0,002	0,137	0,632	0,010	0,001	0,000
	Hırka-i Şerif Mah.	ort.	3,691	3,691	3,691	3,691	3,691	3,691
		p (sig.)	0,035	0,714	0,022	0,005	0,045	0,453
ilçe güven hissiyatı	Akşemsettin Mah.	ort.	2,435	2,435	2,435	2,435	2,435	2,435
		p (sig.)	0,076	0,051	0,000	0,025	0,000	0,174
	Hırka-i Şerif Mah.	ort.	2,497	2,497	2,497	2,497	2,497	2,497
		p (sig.)	0,085	0,561	0,007	0,055	0,787	0,001
il güven hissiyatı	Akşemsettin Mah.	ort.	2,649	2,649	2,649	2,649	2,649	2,649
		p (sig.)	0,930	0,109	0,144	0,034	0,525	0,017
	Hırka-i Şerif Mah.	ort.	2,703	2,703	2,703	2,703	2,703	2,703
		p (sig.)	0,117	0,103	0,047	0,001	0,139	0,459
komşularla ilişki düzeyi	Akşemsettin Mah.	ort.	-	-	-	-	3,643	3,643
		p (sig.)	-	-	-	-	0,910	0,000
	Hırka-i Şerif Mah.	ort.	-	-	-	-	4,446	4,446
		p (sig.)	-	-	-	-	0,395	0,000

4.5. Bölüm Değerlendirmesi

Her iki mahalle Oscar Newman'ın 5 temel ilkesi ve diğer değerlendirme kriterleri bakımından değerlendirilecek olursa bölgesellik, doğal çevre, sosyal alan özellikleri bakımından her iki mahallenin de aynı düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak İmaj, alan belirteçleri, çıkmaz sokaklar, aktif ticari alan bakımından Akşemsettin Mahallesi'nin daha olumlu bir durumda olduğu görülebilmektedir. Hırka-i Şerif Mahallesi'nin kentleşme özellikleri açısından yapı komşuluk ilişkileri fiziksel mesafenin çok daha az olması ve alan kullanımlarının belirli kişiler tarafından yapılması sebebi ile komşuluk açısından Akşemsettin Mahallesi'ne oranla daha pozitifdir.

Çalışma içeriği ve temel aldığı felsefi çıkış noktası konu başlıkları ile bir tablo haline getirilerek sembolik ifadelerle Tablo 4.37'de değerlendirilmiştir. Tabloda yer alan ok yönleri istatistiki hesaplamalar sonucunda ortaya çıkan durumun sayısal anlamda az (▼), çok (▲) veya benzer (►) nitelik taşıdığını ifade etmektedir. Tablodaki renklendirmeler ise istatistiksel olarak ki-kare ve ANOVA testleri sonucu ortaya çıkan durumun Newman'ın savunulabilir alan düşüncesine ve genel anlamda yorumlanmasına dayalı olarak pozitif (yeşil ok), negatif (kırmızı ok) veya nötr/istatistiki olarak anlamsız (gri ok) ifade edilmektedir. Daha basit bir ifadeyle okların yönü sayısal anlamda üstünlüğü, okların yönü durumun mahalle açısından iyi veya kötü bir durum olduğunu anlatmaktadır. Örneğin mahallelere göre suç sayısına bakıldığında sayısal anlamda Akşemsettin Mahallesi'nde daha fazla suç vakası gerçekleştiği için yukarı ok ve bu durumun negatif bir durum olması sebebiyle okun rengi kırmızı renk ile belirtilmiştir. Hırka-i Şerif Mahallesi'nde ise gerçekleşen suç vaka sayısı daha az sayıda olması sebebiyle aşağı ok ve bu durumun pozitif bir anlam ifade etmesi nedeniyle yeşil renk ile ifade edilmiştir. Yine komşuluk ilişkilerine bakıldığında sayısal anlamda Hırka-i Şerif Mahallesi'nde komşuluk ilişkilerinin daha yüksek olduğu ve bu durumun mahalledeki güvenlik algısı açısından pozitif bir sonucu olduğu ifade edilmektedir. Akşemsettin Mahallesi'nde komşuluk ilişkilerinin daha düşük seviyede olduğu ve bu durumun mahalledeki güven algısına negatif bir etkisinin olduğu ifade edilmektedir. Kat yüksekliğine bakıldığında mahallelerin birbirlerine karşı sayısal anlamda ciddi bir farklılaşmasının olmaması yatay ok ile ifade edilmiş ve bu durumun istatistiksel analizler sonucunda da anlamlı sonuçlar vermemesi sebebiyle

mahalledeki güven algısına dair nötr bir etki taşıdığı gri renklendirme ile belirtilmiştir. Çalışmada kullanılan tüm felsefî değerlendirmeler ve istatistiki veriler sonucunda ortaya çıkan durum toplu halde ve kolay anlaşılabilmesi açısından bu şekilde özet bir tablo halinde sunulmaya çalışılmıştır. Tüm istatistiki analizler ve mahallelere dair güven algısındaki durumun etkisi konu başlıkları halinde bir araya getirilmiş ve sonuçların kolay kavranabilmesi açısından sembolik ifadelerin renklendirilmesi suretiyle anlatılmaya çalışılmıştır.

Tablo 4.37: Genel Değerlendirme Tablosu.

KRİTERLER	AKŞEMSETTİN MAH.	HIRKA-İ ŞERİF MAH.
İKİNCİL VERİLER		
Nüfus	►	►
Nüfus yoğunluğu	►	►
Hanehalkı büyüklüğü	►	►
Suç sayısı	▲	▼
MEKANSAL ANALİZLER		
Ulaşım	▲	▼
Kat yüksekliği	►	►
Konut bölgesinde ticari alan yoğunluğu	▲	▼
Aktif yeşil alan	▼	▼
Kuytu alan (kentsel boşluk)	▼	▲
Çıkma sokak	▼	▲
Bölgesellik	▼	▲
Doğal Gözetim	▼	▲
İmaj	▲	▼
Muhit	►	►
Bitişik Alanların Güvenliği	▼	▲
Sosyal Alan	▼	▼
Sokakların Bağlanabilirlik Düzeyi	▼	▲
SAHA ARAŞTIRMASI		
Güven algısı	▼	▲
Kültürel uyumsuzluk	►	►
Komşuluk	▼	▲
Kalabalık	▲	▼
Çevre kirliliği	▼	▲
Sokak asayiş kontrolü	▼	▲
Rahatsızlık veren olaylar	▲	▼

5. SONUÇ

Çalışma genel kapsamda ele alındığında birincil veri olarak değerlendirilen mekânsal analizler ve saha analizleri ile ikincil veri olarak elde edilen genel anlamdaki sosyo-ekonomik veriler kapsamında incelenmiş ve değerlendirmeye alınmıştır. Aynı zamanda mekânsal analizlerde destekleyici nitelikte olan, mekânsal ve suçbilimsel yaklaşımlar ile kentsel mekânın okunabilmesi amacıyla kullanılan mekân dizim analizi sonuçları belirlenen çalışma alanında incelenmiştir. Araştırma sürecinde mekânsal ve suçbilimsel yaklaşımlarla mahallelerin mevcut durumları yapısal açıdan incelenmiş ve mekânsal analiz çalışmalarında bir altlık olarak kullanılmıştır. Her iki mahalle Newman'ın 5 temel ilkesi ve diğer değerlendirme kriterleri bakımından genel bir çerçevede değerlendirilecek olursa; bölgesellik, doğal çevre, sosyal alan özellikleri bakımından her iki mahallenin de aynı düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak İmaj, çıkmaz sokaklar, aktif ticari alan bakımından Akşemsettin Mahallesinin daha olumlu bir durumda olduğu görülebilmektedir. Hırka-i Şerif mahallesinin kentleşme özellikleri açısından yapı komşuluk ilişkileri fiziksel mesafenin çok daha az olması ve alan kullanımlarının belirli kişiler tarafından yapılması sebebi ile yapı komşuluk ilişkisi açısından Akşemsettin Mahallesine oranla daha pozitifdir.

Mekân dizim analizi ile mahallelerde yaya ulaşımı bakımından yoğun bir şekilde kullanılabilecek sokak ve caddeler belirlenmiştir. Bu aksların belirlenmesi yaklaşımlarda yer alan mekânın kullanım yoğunluğu ve günlük aktivitelerin gerçekleşmesi muhtemel alanlarının tespiti bakımından önemlidir. Belirlenen akslar yaya sayımları sonucu ile de desteklenmektedir. Mekân dizim analizi sonucu ortaya çıkan verilere göre yüksek kullanım potansiyeli barındıran akslar ile mahallelerdeki günlük aktivitelerin ve yaya kullanımının yoğun olduğu alanlar birbirleriyle örtüşmektedir. Buradaki kilit nokta mahalle dokularının farklı olmasına rağmen mekân dizim analizinde ve yaya sayımı sonucunda ortaya çıkan akslarda (yaya kullanımı bakımından potansiyeli olan veya yüksek olan akslarda) suçun ne düzeyde gerçekleştiğidir. Bu veriler mahallelerde gerçekleşen suç noktaları ile değerlendirildiğinde ve mahallelerin mekânsal yapıları üzerinden yorumlandığında kentsel dokunun bir etken olma durumuna dair daha anlamlı sonuçlar elde edilebilecektir.

İkincil verilere bakıldığında nüfus, nüfus yoğunluğu ve hanehalkı büyüklüğü bakımından her iki mahalle de eşdeğer niteliktedir. Ancak suç sayısına göre mahalleler arasında istatistiksel anlamda farklılaşmalar mevcuttur. Mahallelerde gerçekleşen suç vaka sayısında Akşemsettin Mahallesi olumsuz bir durum sergilenmektedir. 2015-2019 yılları arasında gerçekleşen suç vaka sayıları incelendiğinde Akşemsettin Mahallesi çok daha fazla suçun gerçekleştiği görülmektedir. Gerçekleşen suç vaka sayısının bu derecede farklılık göstermesindeki etkiler mahalle sakinlerinin görüşlerinde ve mekânsal yapılaşmanın özelliklerinde aranmaktadır. Mahallelerin mekânsal analizleri incelendiğinde ulaşım yollarının düzeni ve genişliği açısından Akşemsettin Mahallesi pozitif yönlü ayrıştığı görülmekle birlikte mekân dizimi analizine göre ara bağlantı yolları sayısında daha az opsiyona sahiptir. Kuytu alan oluşumu suçun oluşumunda en önemli fırsatları ortaya çıkaran mekânsal olumsuzluklardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu yönüyle Hırka-i Şerif Mahallesi çok fazla kentsel boşluk bulunması suça fırsat oluşturabilecek en önemli durumlardan biridir. Bu gibi alanların yetkililerce pasif mekân olmaktan çıkarılması ve aktif bir mekân haline getirilmesi önemlidir. Kat yükseklikleri açısından Akşemsettin Mahallesi yüksek katlı yapılaşmanın görece daha yüksek sayıda olduğu söylenebilmektedir. Akşemsettin Mahallesi kat yüksekliği arttıkça mahalleye duyulan güvende azalma olduğu yapılan saha araştırma sonuçlarında görülebilmektedir. Akşemsettin Mahallesi üst katlarda ikamet eden mahalle sakinleri kendilerini daha güvensiz hissetmektedir. Hırka-i Şerif Mahallesi ise kat yüksekliğinin kentsel güven açısından bir etken olmadığı görülmektedir. Burada önemli bir bulgu da Akşemsettin Mahallesi düşük katlarda ikamet eden mahalle sakinleri Hırka-i Şerif Mahallesi düşük katlarda ikamet eden mahalle sakinlerinden daha güvensiz hissetmektedir. Bu yönüyle kat yüksekliğinin eldeki verilerden yola çıkarak bir etken olduğunu söylemek pek mümkün olmayacaktır. Ancak bu konuda bina paylaşımının kaç daire tarafından yapıldığının bilinmesi bu durumu etkileyebilecek önemli verilerden birini oluşturacaktır. Kentsel güvenliğin cinsiyet açısından da mahalleler özelinde değişmezken mahalleler arasında cinsiyet fark etmeksizin genel görünümde olduğu gibi güven açısından bir farklılaşma söz konusudur. Sakinlerin yaş dağılımına bakıldığında 15-24 yaş arası nüfus ile 45 ve üzeri nüfus arasında güven algısı değişmektedir. 15-24 yaş arasındaki nüfus her iki mahalleyi de güvensiz bulmakta ancak yaş düzeyi arttıkça güven düzeyi de doğru orantılı olarak artmaktadır. Mahallelerdeki ikamet süresi ile güven algısı arasında da

doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Mahallelerdeki ikamet süresi arttıkça güven duygusunun da doğru orantılı bir şekilde artış göstermektedir. Akşemsettin Mahallesinde bu durum özellikle 20 yıl ve üzeri ikamet süresine sahip olanlarda oldukça ciddi bir artış göstermektedir. Hırka-i Şerif Mahallesinde 10 yıl ikamet süresi üzerinde bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Bu durum komşuluk ilişkileri ile ilişkilendirilebilmektedir. Mahalledeki komşuluk ilişkilerinin daha hızlı bir yayılım gösterdiği ve mahalle içi ikamet edenlerdeki sirkülasyonun çok daha az olduğu bir durumda güven algısının da hızla yayılması muhtemeldir. Hırka-i Şerif Mahallesindeki komşuluk bağlantı sayısına bakıldığında böyle bir durumun söz konusu olması mümkün görünmektedir. Hırka-i Şerif Mahallesindeki komşuluk sayısı, komşuluk ilişkilerini taşınma sebebi olarak değerlendiren Akşemsettin Mahallesinden daha fazladır. Özellikle ikamet süresine bağlı olarak Akşemsettin Mahallesindeki komşuluk ilişkileri bir sorun haline gelmektedir. Hırka-i Şerif Mahallesinde bu durum tam tersi bir sonucu ortaya koymakta ve ikamet süresi arttıkça komşuluk ilişkilerinin bir problem olmaktan çıktığını göstermektedir.

Çalışma¹ sonucunda gerçekleşen suç sayıları ve anket verileri de baz alındığında mahallelerin sahip oldukları yerleşim dokusunun ve yapılaşma biçiminin suçun işlenmesinde dolaylı bir şekilde etkili bir rol oynadığı söylenebilir. Kentsel mekânın biçimsel formu ve yapılaşma düzeni içinde bulunan toplumun yapısını da etkilemekte ve değiştirebilmektedir. Ancak böyle bir kanıya varabilmek için yerleşim dokusu üzerinden daha fazla alan incelemesinin yapılması da elzemdir.

¹ Bu çalışma Gebze Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğüne desteklenmiştir. Proje Numarası: 2021-A-101-26

KAYNAKLAR

Aksoy E., (2011), "Güvenli Kent Planlama İlkeleri, Kentsel Suçları Önleme Kapsam Ve Yöntemleri - Ankara Kenti Örneği", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.

Ali H. H., Al-Hashimi I. A., Al-Samman F., (2018), "Investigating the applicability of sustainable urban form and design to traditional cities, case study: The old city of sana'a", Archnet-IJAR, 12(2), 57-80.

Apak S., Ülken G., Ünlü A., (2002), "Yeni Bir Toplu Konut Yerleşmesinde Güvenlik Duygusunun Değerlendirilmesi", İTÜ Dergisi Seri A: Mimarlık, Planlama, Tasarım, 1(1), 65-72.

Ataç E., Gürbüz D., (2009), "Kentsel mekânda gelişen suça müdahale etmede disiplinlerarası güvenlik politikaları", Polis Bilimleri Dergisi, 11(1), 25-46.

Aydoğan A., (2000), "Şehir ve Cemiyet", 1. Baskı, İz Yayıncılık.

Beavon D. J. K., Brantingham P. L., Brantingham P. J., (1994), "The influence of street networks on the patterning of property offenses", Crime Prevention Studies, 2, 115-148.

Beşe E., (2006), "Kırık Pencere Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç Ve Güvenlik", Polis Bilimleri Dergisi, 8(1), 1-24.

Brantingham P. L., Brantingham P. J., (1982), "Notes on the geometry of crime", Environmental Criminology, 27-54.

Bristol K. G., (1991), "The Pruitt-Igoe Myth.", Journal of Architectural Education, 44(3), 163-171.

Candaş E., (2010), "İstanbul'da Dışa Kapalı Konut Sitelerinin Tasarımında Güvenlik Konusunun İrdelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Cassirer E., (1955), "The Philosophy of Symbolic Forms, Volume Two: Mythical Thought", 1st Edition, Yale University Press.

Cicerali E. E., Cicerali L. K., (2005), "Çevre ve Suç: Şehir Güvenliğini Artırmada Çevre Psikoloji Yaklaşımı", The Professional Geographer, 57(1), 1-12.

Çil E., (2006), "Bir Kent Okuma Aracı Olarak Mekân Dizim Analizinin Kuramsal Ve Yöntemsel Tartışması.", Megaron, 1(4), 218-233.

Clarke R., Eck J., (2005), "Crime Analysis for Problem Solvers in 60 Small Steps", Technical Report No:211310 US Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services.

Clarke R. V., Cornish D. B., (1985), "Modeling Offenders' Decisions: A Framework for Research and Policy", Crime and Justice, 6, 147-185.

Cohen L. E., Felson M., (1979), "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach", American Sociological Review, 44(4), 588.

Colquhoun I., (2004), "Design out crime: Creating safe and sustainable communities" "Crime Prevention and Community Safety", 6(4), 57–70.

Demirbaş T., (2001), "Kriminoloji", 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık.

Doğan H. İ., Sevinç B., (2011), "Suç Teorileri ve Şehir Güvenliği: Bitlis İliyle İlgili Genel Bir Değerlendirme", Polis Bilimleri Dergisi, 13(4).

Dolu O., (2009), "Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyicileri, Suç Fırsatları Ve Rutin Faaliyetler Teorisi", Turkish Journal of Police Studies, 11(2), 1-30.

Düzgün Ş., (2007), "Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık", TMMOB Ankara Şubesi Bülteni, 6(1).

Eck J. E., (1997), "What do those dots mean? Mapping theories with data", Crime mapping and crime prevention, 8, 379-406.

Felson M., Clarke R. V., Webb B., (1998), "Opportunity Makes the Thief: Practical theory for crime prevention", Policing and Reducing Crime Unit: Police Research Series.

Fennelly L., Crowe T., (2013), "Crime Prevention Through Environmental Design", Third Edition, Elsevier.

Gölbaşı S., (2008), "Kentleşme ve Suç", 1. Baskı, Levha Yayıncılık.

Gündoğdu H. M., (2014), "Mekan Dizimi Analiz Yöntemi ve Araştırma Konuları", Art-Sanat Dergisi, 2, 251–274.

Gündoğdu M., (2005), "Galata Pera Bölgesi Mekansal Morfolojik Özellikleri İle Arazi Kullanımı Arasındaki Etkileşim", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Gürbüz D., (2015), "Türkiye’de Kentleşme Sürecinde Çöküntü Bölgesi ve Suç İlişkisi: Hacıbayram Mahallesi Örneği", Akademik Bakış Dergisi, 47, 1–15.

Harvey D., (2009), "Social justice and the city: Revised Edition, University of Georgia Press.

Hillier B., Hanson J., (1984), "The social logic of space", 1st Edition, Cambridge University Press.

Hillier B., Hanson J., (1999), "The Reasoning Art or The Need for an Analytical Theory of Architecture.", Information Technology in Construction, 2(2), 32-35.

Hogan J., (1985), "Understanding crime-I: The theories of undercontrol", 1st Edition, Modern Criminology Publishes.

Ibn Haldun, (2020), "Mukaddime."(Çev: Süleyman Uludağ), 17. Baskı, Dergah Yayınları.

İçli T. G., (2013), "Kriminoloji", 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık.

JUSMIN, (2005), "National Guidelines for Crime Prevention through Environmental Design in New Zealand; Part 1: Seven Qualities of Safer Spaces", New Zealand Ministry of Justice.

Kahvecioğlu H. L., (1998), "Mimarlıkta Mekansal İmaj", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Koca T., (2019), "Güvenliğin Sağlanmasında Kentsel Tasarım Ölçütlerinin Araştırılması", Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Koca T., Colpan Erkan, N., (2019), "As a Factor of Improving the Life Quality: Measurement of Spatial Safety", Megaron, 14, 167-176.

Köklü E., (2016), "Kent Merkezlerinde Suç Korkusunun İncelenmesi: Beşiktaş Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Kowalczyk J., (2017), "Designing Defensible Spaces in Large Cities. Outlooks for Polish Urban Areas", Studia Europejskie-Studies in European Affairs, 21.3(83), 215-229.

Lang P. J., (1977), "Imagery in therapy: an information processing analysis of fear. Behavior Therapy", 8(5), 862-886.

Newman O., (1996), "Creating Defensible Space", 1st Edition, Diane Publishing.

Nubani L., Wineman J., (2005), "The Role of Space Syntax in Identifying the Relationship Between Space and Crime", Proceedings of the 5th International Space Syntax Symposium.

Özel N., (2007), "Kentlileşme ve Suç Bağlamında Bursa Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi.

Prospero., (2011), "Why the Pruitt-Igoe Housing Project Failed.", The Economist.

Sezal İ., (1992), "Şehirleşme ", 1. Baskı, Ağaç Yayınları.

Shaw C. R., McKay H. D., (2014), "Juvenile delinquency and urban areas". In T. L. Anderson, Editor, "Understanding Deviance: Connecting Classical and Contemporary Perspectives", 1st Edition, Routledge.

Sohn D. W., (2016), "Residential crimes and neighbourhood built environment: Assessing the effectiveness of crime prevention through environmental design (CPTED).", Cities, 52, 86-93.

Sokullu-Akıncı R. F., (2011), "Kriminoloji", 3. Baskı, Seçkin Yayınları.

Tuna K., (1987), "Şehirlerin Ortaya Çıkışı ve Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik Bir Deneme", Edebiyat Fakültesi Basımevi, 41–47.

Ünlü A., Edgü E., Özener O. Ö., Özden T., (2004), "Axial lines and crime relationship in central", İTÜ A|Z, 1(2), 43–57.

Web 1. (2015), <https://www.theguardian.com/cities/2015/apr/22/pruitt-igoe-high-rise-urban-america-history-cities>, (Erişim Tarihi: 14/05/2021).

Web 2, (2013), <https://www.greyscape.com/modernism-was-framed-the-truth-about-pruitt-igoe/>, (Erişim Tarihi: 09/07/2021).

Web 3, (2019), <https://www.cityofalbany.net/component/content/article?id=794:crime-prevention-through-environmental-design&catid=150&Itemid=400>, (Erişim Tarihi: 06/04/2021).

Web 4, (2012), <https://www.slideshare.net/ayseguly/gestalt-kurammekan> (Erişim Tarihi: 15/05/2021).

Wilson J. Q., Kelling G. L., (1982), "Broken windows: The police and neighborhood safety.", In Social, Ecological and Environmental Theories of Crime (169–178), 1st Edition, Routledge.

Yanjilkham B., (2011), "Kent Güvenliği Ve Kentsel Suçun Önlenmesi - Moğolistan'daki Kentleşmeyle İlgili Suçlar İçin Öneriler", Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi.

Yıldırım A., (2004), "Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.

Yılmaz A., Ergün S. G., (2006), "Türkiye’de Şehir Asayiş Suçları: Dağılışı ve Başlıca Özellikleri.", Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi, 170(35), 230–250.

Yoo C., Lee S., (2017), "When organic urban forms and grid systems collide: Application of space syntax for analyzing the spatial configuration of Barcelona, Spain", Journal of Asian Architecture and Building Engineering, 16(3), 597–604.

ÖZGEÇMİŞ

Halid COŞKUN 2012 yılında Amasya Üniversitesinde başladığı lisans eğitimini başarıyla tamamladıktan sonra 2017 yılında aktif olarak iş hayatına atıldı. 2018 yılında Ankara’da ulusal çapta yürütülen Şehrim 2023 Projesinde aktif bir şekilde görev aldı. 7 ay süren bu çalışmada şehir planlama kriterleri doğrultusunda ekip arkadaşlarıyla birlikte 30 büyükşehrin tamamında önemli çalışmalarda yer aldı. 2019 yılında Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine hak kazandı.

EKLER

Ek A: Tez Çalışması Kapsamında Yapılan Yayınlar

Coşkun H., Paköz MZ. (2021). Evaluation of Residential Areas with Different Spatial Patterns through Defensible Space Concept, 57th ISOCARP Congress, 28-29 Oct. 8-11 November 2021, Doha, Qatar.

Ek B: Tez Çalışması Kapsamında Anket Çalışması

Tablo B1.1: Yaşam Alanlarında Güvenli Mekan Algısının İncelenmesine Yönelik Araştırma Formu.

<i>Sayın Katılımcı;</i>	
<i>Bu anket formu ile elde edilecek olan istatistikler, mahallenizin ekonomik, sosyal ve mekânsal yapısında meydana gelen değişmelerin belirlenmesi, izlenmesi ve mahalle sakinlerinin daha güvenli bir yaşam alanı oluşturulmasına dair elde edilen mekânsal tasarım yöntemlerinin geleceğe ışık tutması ve birçok yerleşim alanının içinde bulunan kent güvenliği sorunlarının çözümü konusunda yapılacak çalışmalara kaynak teşkil etmesi amacıyla kullanılacaktır.</i>	
1. İkamet yeriniz	
☐ Akşemsettin mahallesi	☐ Hırka-i Şerif Mahallesi
2. İkametinizin bulunduğu sokak:	
3. Cinsiyetiniz:	☐ Kadın ☐ Erkek
4. Yaşınız	☐ 15-19
	☐ 20-24
	☐ 25-29
	☐ 30-34
	☐ 35-39
	☐ 40-44
	☐ 45-49
	☐ 50-54
	☐ 55-59
5. Kaç yıldır bu mahallede ikamet ediyorsunuz?	☐ 60-64
	☐ 65+
	☐ 0-2
	☐ 3-5
	☐ 6-10
	☐ 11-20
	☐ 21-50
	☐ 50+

Tablo B1.1: Devam.

6. Eğitim Durumunuz? (Son mezun olduğunuz okul)	☐ İlkokul
	☐ Ortaokul
	☐ Lise
	☐ Ön lisans
	☐ Lisans
	☐ Yüksek Lisans
	☐ Doktora
	☐ Diğer
7. Çalışma durumunuz?	☐ Çalışıyorum
	☐ Çalışmıyorum, öğrenciyim.
	☐ Çalışmıyorum, ev hanımıyım.
	☐ Çalışmıyorum, gelirim yeterli.
	☐ Emekliyim.
	☐ Diğer
8. (Eğer çalışıyorsanız), işyerinizin bulunduğu ilçe hangisidir?	-----
9. (Eğer çalışıyorsanız), işyerinize nasıl gidiyorsunuz?	☐ Özel aracımla
	☐ Personel servisiyle
	☐ Toplu taşımayla
	☐ Yürüyerek
	☐ Bisikletle
	☐ Diğer
10. Mesleğiniz nedir?	-----
11. Ailenizin aylık toplam geliri ne kadardır?	☐ 3000₺ altı
	☐ 3001-6000₺
	☐ 6001-9000₺
	☐ 9001-12000₺
	☐ 12000₺ üzeri
12. İkamet ettiğiniz ev size mi ait, kiracı mısınız?	☐ Ev sahibiyim
	☐ Kiracıyım
	☐ Diğer
13. Özel aracınız var mı? (Evdeki bireylere ait toplam araç sayısı)	☐ Hayır, yok
	☐ Evet, 1 tane.
	☐ Evet, 2 tane.
	☐ Evet, daha fazla.
14. İkamet ettiğiniz ev dışında başka bir gayrimenkulünüz (ev, arsa vb.) var mı?	☐ Hayır, yok
	☐ Evet, 1 tane.
	☐ Evet, 2 tane.
	☐ Evet, daha fazla.
15. Siz dâhil hanenizde kaç kişi yaşamaktadır?	☐ 1
	☐ 2
	☐ 3
	☐ 4
	☐ 5
	☐ 6
	☐ 7

Tablo B1.1: Devam.

	☐ 8
	☐ 9
	☐ 10
	☐ Diğer
16. İkamet ettiğiniz binanın kaçınıcı katında oturuyorsunuz?	☐ Bodrum Kat
	☐ Zemin Kat
	☐ 1. Kat
	☐ 2. Kat
	☐ 3. Kat
	☐ 4. Kat
	☐ 5. Kat
	☐ 6. Kat
	☐ 7. Kat
	☐ 8. Kat
	☐ 9. Kat ve üzeri
☐ Diğer	
17. Yaşadığınız mahalleyi seçme sebebiniz nedir?	☐ Burada doğdum.
	☐ Akrabalarım / hemşerilerime yakınlık
	☐ İşyerine yakınlık
	☐ Okula / çocukların okuluna yakınlık
	☐ Kaliteli sosyal ve fiziksel çevre
	☐ Konut (kira/satış) değerleri
	☐ Diğer
18. Yaşadığınız mahalleyi en iyi tanımlayan kelimeleri seçiniz?	
☐ Canlı	☐ Temiz
☐ Sıkıcı	☐ Kirli
☐ Güvenli	☐ Düzenli
☐ Güvensiz	☐ Düzensiz
☐ Hareketli	☐ Sağlıklı
☐ Sakin	☐ Sağlıksız
	☐ Diğer
19. Yaşadığınız yakın çevrede kör noktalar (kuytu, çıkmaz sokak vb.) var mı?	☐ Evet, var
	☐ Hayır, yok
20. Evinizdeyken sokağınızın asayiş durumunu rahatlıkla kontrol edebiliyor musunuz?	☐ Evet, kontrol edebiliyorum
	☐ Hayır, kontrol edemiyorum
21. Mahallenizde veya evinizin yakın çevresinde silah sesleri, kavga, bağırışma gibi durumlara şahit oldunuz mu?	☐ Evet, çoğunlukla.
	☐ Evet, nadiren.
	☐ Hayır, hiç olmuyor

Tablo B1.1: Devam.

22. Bireysel olarak yakın çevrenizin temizliği ile ilgilenir misiniz?	() Evet, ilgilenirim				
	() Hayır, ilgilenmem				
23. Yaşadığınız yakın çevrenizde bir düzensizlik fark ettiğinizde ilgili birimlerle iletişime geçermisiniz?	() Evet, çoğunlukla iletişime geçerim				
	() Nadiren iletişime geçerim.				
	() Hayır, iletişime geçmem				
Lütfen aşağıdaki soruları cevaplayınız. (1 en az, 5 en çok)					
	1	2	3	4	5
24. Yaşadığınız çevrenin temizliğinden memnun musunuz?	()	()	()	()	()
25. Yaşadığınız çevrenin aydınlatmasından memnun musunuz, yeterli buluyor musunuz?	()	()	()	()	()
26. Evinize giderken geçtiğiniz sokaklar kendinizi ne kadar güvenli hissettiriyor?	()	()	()	()	()
27. (Eğer arabanız/aracınız varsa) evinizdeyken arabanızın güvenliğinden ne kadar endişe duyuyorsunuz?	()	()	()	()	()
28. Evinizden uzaktayken evinizin güvenliğinden ne kadar endişe ediyorsunuz?	()	()	()	()	()
29. Gece tek başınıza sokağa çıkmanız gerektiğinde tedirgin oluyor musunuz?	()	()	()	()	()
30. Genel olarak yaşadığınız mahalleyi güvenli buluyor musunuz?	()	()	()	()	()
31. Yaşadığınız ilçeyi (Fatih) güvenli buluyor musunuz?	()	()	()	()	()
32 Genel olarak İstanbul'u güvenli buluyor musunuz?	()	()	()	()	()
33. Komşularınızla ilişkileriniz düzeyi nedir?	()	()	()	()	()
34. Bir olay esnasında komşularınızdan yardım çağırabilmeniz ne kadar mümkün?	()	()	()	()	()
35. Covid-19 salgını dolayısıyla yaşadığınız yeri değiştirmeyi düşünüyor musunuz?	() Hayır				
	() Evet, İstanbul'da başka bir mahalleye taşınacağım.				
	() Evet, başka bir kente taşınacağım.				
	()Evet, kırsal bir yerleşime taşınacağım.				

Tablo B1.1: Devam.

	☐ Diğer
36. Mahallenizde veya evinizin yakın çevresinde madde kullanımına (alkol, uyuşturucu vb.) şahit olduğunuz mu?	☐ Evet
	☐ Hayır
37. Mahallenizden taşınacak olsanız bunun sebebi/sebepleri ne olurdu?	☐ Deprem tehlikesi
	☐ Kültürel uyumsuzluk
	☐ Siyasi görüş farklılığı
	☐ Komşuluk ilişkileri
	☐ Çevre kirliliği
	☐ Kalabalık
	☐ Asayiş eksikliği
	☐ Maddi zorunluluklar
	☐ Covid19 Salgını
	☐ Diğer
38. Mahallenizden taşınacak olsanız bunun sebebi/sebepleri ne olurdu?	☐ Deprem tehlikesi
	☐ Kültürel uyumsuzluk
	☐ Siyasi görüş farklılığı
	☐ Komşuluk ilişkileri
	☐ Çevre kirliliği
	☐ Kalabalık
	☐ Asayiş eksikliği
	☐ Maddi zorunluluklar
	☐ Covid19 Salgını
	☐ Diğer
39. Samimi olduğunuz komşu sayısı kaçtır?	☐ Hiç yok
	☐ 1-3
	☐ 4-7
	☐ 8-11
	☐ 12-15
	☐ Diğer
40. Komşularınızdan tanıdığınız polis, asker var mı?	☐ Evet
	☐ Hayır
41. Mahallenizde en sık vakit geçirdiğiniz mekanlar nerelerdir?	
☐ Fatih Koyunbaba Parkı	☐ Saraçhane Parkı
☐ Şehit İbrahim Küçük Parkı	☐ Muratpaşa Parkı
☐ Haşim İşcan Parkı	☐ Historia AVM
☐ İBB Fatih Spor Kompleksi	☐ Mahalle Kahvehanesi
☐ Saraçhane Arkeoloji Parkı	☐ Fevzi Paşa Caddesi
☐ Fatih Anıt Parkı	☐ Kafe / restoranlar
☐ Kitapçılar	☐ Diğer
42. Alışveriş için en çok tercih ettiğiniz mekanlar nerelerdir?	
☐ Fevzi Paşa Caddesi	☐ Akdeniz Caddesi
☐ Akşemsettin Caddesi	☐ Historia AVM
☐ Mahalle Bakkalı	☐ Diğer

Tablo B1.1: Devam.

() Migros/A101/BİM/CarrefourSA/Happy Center vb.	
43. Mahallenizde eksikliğini en çok hissettiğiniz şey nedir?	
44. Komşularınızdan son 1 yıl içerisinde başka bir mahalleye taşınan var mı? Varsa taşınma sebebi nedir?	
45. Sizce, yaşadığınız mahalledeki en büyük güvenlik sorunu nedir?	